

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU STRATEGIAN LAITOS
JULKAISUSARJA 2: TUTKIMUSSELOSTEITA No 45

NATIONAL DEFENCE UNIVERSITY
DEPARTMENT OF STRATEGIC AND DEFENCE STUDIES
SERIES 2: RESEARCH REPORTS No 45

KUINKA SOTA VOITETAAN.
SOTILASSTRATEGIASTA JA SEN
TUTKIMISESTA

MIKA KERTTUNEN

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Strategian laitos

HELSINKI 2010

Mika Kerttunen: Kuinka sota voitetaan. Sotilasstrategiasta ja sen tutkimisesta
Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos
Julkaisusarja 2: tutkimuselosteita No 45
National Defence University, Department of Strategic and Defence Studies
Series 2: Research Reports No 45

Uusimmat julkaisut pdf-muodossa:
<http://www.mpkk.fi/>

ISBN 978-951-25-2160-9

ISBN (PDF) 978-951-25-2161-6

ISSN 1455-2108

**Maanpuolustuskorkeakoulu – National Defence University
Strategian laitos – Department of Strategic and Defence Studies**

Edita Prima Oy
Helsinki 2010

ESIPUHE

Tämä kirjoitelma on kohdistettu kaikille maisteriksi, majuriksi tai marsalkaksi haluaville ja muillekin asiasta kiinnostuneille.

Tarkoituksena on yllyttää lukijoita omaan ja kriittiseen ajatteluun. Ei pidä siten automaattisesti uskoa kirjoittajan kärjistyksiä tai mitä käsiteltävät teoreetikot väittävät sodasta tai sotilasstrategiasta. Omat mielipiteet pitää kuitenkin pystyä perustelevaan. Yksi parhaista tavoista on kovan äänen, arvomerkkien tai arvovallan puuttuessa tieteellinen tutkimus ja kirjallinen argumentaatio. Toisena tavoitteena onkin rohkaista lukijoita kirjoittamaan. Se on myös yksi tehokkaimmista tavoista oppia käsitteellisiä asioita. Kolmantena tavoitteena on kannustaa lukemaan lisää. Väitän, että esimerkiksi kritiikki Clausewitzin ajatuksia kohtaan johtuu liian usein siitä, että häntä ei ole luettu, häntä on luettu liian vähän tai että luettua ei ole ymmärretty. Lukekaa lisää! Boyd, Beaufre ja Clausewitz käyvät hyvästä aivovoimistelusta, ja Maanpuolustuskorkeakoulun ainelaitosten julkaisut valottavat sotilasstrategian problematiikkaa monen eri oppiaineen suunnilta. Tässä käytetty lähdeaineisto tarjoaa hyvät lähtökohdat itsensä sivistämiseen. Sitä on suhteellisen helposti useimpien saatavilla ja ilahduttavan usein myös suomen- tai ruotsinkielisinä. Neljäntenä tavoitteena on käynnistää suomalaista ammatillista ja akateemista sotilasstrategista keskustelua.

Oppineisuus auttaa ajattelemaan. Se auttaa ajattelemaan myös niitä sinisiä ajatuksia, joita lahjakkaimmat meistä saavat katsellessaan järven selkää ja sinitaivaita. Väitän että niin maistereiden, majureiden kuin mahdollisten marsalkkojenkin on syytä lukea lisää, kirjoittaa enemmän ja ajatella itse.

Seuraavassa esitettävää analyysiä sotilasstrategiasta ja sen tutkimisesta ei olisi ollut mahdollista kirjoittaa ilman reilun viidentoista vuoden hedelmällistä vuoropuhelua Suomen, Ruotsin, Norjan ja Baltian maiden maanpuolustuskorkeakoulujen strategian opettajieni, kollegojeni ja opiskelijoideni kanssa. He ovat onnistuneet sekä sytyttämään hengen palon että tarjoamaan armottoman kannustavaa kritiikkiä.

Tarton Riianmäellä,
Tolvajärven taistelun vuosipäivänä 2010

Mika Kerttunen

SISÄLLYS

JOHDANTO	1
TEESI 1: SOTILASSTRATEGIA POLIITTIS- HALLINNOLLISENA TOIMENA	5
TEESI 2: SOTILASSTRATEGIAN GENEALOGIAA	9
<i>Lineaarinen</i>	10
<i>Geosentrinen</i>	16
<i>Kolmiulotteinen</i>	24
<i>Rationaallis-institutionaalinen</i>	35
<i>Koonnelma</i>	44
TEESI 3: SOTILASSTRATEGIAN KESKUSTELUKYSYMYKSIÄ	47
<i>Ratkaisutaistelu</i>	47
<i>Painopiste</i>	48
<i>Alusta-suorituskyky-vaikutus</i>	53
ANTITEESI: SOTILASSTRATEGISEN AJATTELUN KRITIIKKI	57
SYNTEESI 1: SOTILASSTRATEGIA VOIMAN KÄYTÖN USKOMUKSINA	63
SYNTEESI 2: SOTILASSTRATEGISEN TUTKIMUKSEN VAIHTOEHTOJA	67
EPILOGI: SUOMALAINEN SOTILASSTRATEGIA	73
LÄHTEET	79
ENGLISH SUMMARY	88
KUVALÄHTEET	90
TEKIJÄSTÄ	91

JOHDANTO

Sotilasstrategian käsite on vähintään yhtä epäselvä kuin strategiankin. Yksinkertaisimmillaan ymmärrettynä se käsittelee sodan voittamista¹; suurten sotilaallisten operaatioiden suunnittelua ja johtamista ja sotilaallisen voiman käyttämistä. Hieman laajennettuna, ja kytkettynä kansalliseen tai kansainväliseen asiakirjahierarkiaan, sillä tarkoitetaan ajatusta sotilaallisen voiman kehittämisestä ja käyttöperiaatteista saavuttamaan asetetut poliittiset tavoitteet.² Strategian ja sotilasstrategian nimiä käytetään usein myös toistensa sekä doktriinien ja kattavimpien suunnitelmien synonyymeina.

Esimerkiksi Posenin tunnetussa *The Sources of Military Doctrine* -tutkimuksessa tekijä ymmärtää sotilasdoktriinin osaksi suurstrategiaa. Siinä Posenin mukaan pohditaan poliittisten, taloudellisten, sotilaallisten ja muiden keinojen käyttämistä valtion turvallisuhkien torjuntaan.³ Hieman yleistäen voidaan todeta, että lännessä strategia on hierarkiassa doktriinin yläpuolella, kun taas Venäjällä, kuten aikanaan Neuvostoliitossa, asia on päinvastoin. Oleellista on mihin eksplisiittiset tai implisiittiset määreet 'poliittinen' ja 'sotilaallinen' liitetään: poliittinen strategia ohjaa sotilaallista doktriinia, ja poliittinen doktriini ohjaa sotilaallista strategiaa.

Strategia sanana on kärsinyt pahasta inflaatiosta. Pienikin suunnitelma ja toiminta saavat strategisen leiman, johtaminen ja viestintäkin on strategista. Toisaalta nykypäivän maailmassa pienilläkin toimilla saattaa olla strategisia vaikutuksia; tästä käsite "strateginen korpraali", jolla viitataan yksittäisen ja yksinkertaisen jalkaväkisotilaan varomattomaan tai virheelliseen toimintaan ja sen epämiellyttäviin poliittisiin seurauksiin. Sotatieteissä ja puolustushallintojen organisaatorakenteissa erotellaan sodankäynnin ja organisaatioiden tasot: strateginen, operatiivinen, taktinen ja taistelutekninen. Tähän rakennelmaan voidaan vielä lisätä poliittinen ja sotilasstrate-

¹ Thomas G. Mahnken, "Strategic Theory" teoksessa John Baylis, James Wirtz, Colin S. Gray & Eliot Cohen (toim.), *Strategy in the Contemporary World* (Oxford: Oxford University Press, 2007), s. 66-81.

² NATO *Glossary of Terms and Definitions* ("That component of national or multinational strategy, presenting the manner in which military power should be developed and applied to achieve national objectives or those of a group of nations."), AAP-6 (2010) <http://www.nato.int/docu/stanag/aap006/aap-6-2010.pdf> (24.9.2010).

³ Barry Posen, *The Sources of Military Doctrine. France, Britain, and Germany Between the World Wars* (Ithaca: Cornell University Press, 1984), s. 13-14.

ginen tasokin.⁴ Ymmärtääksemme mistä on kyse, on yksittäisen sanan lisäksi syytä ottaa huomioon asiayhteys missä sitä käytetään.

Sotilasstrateginen kirjallisuus ja tutkimus puolestaan sisältävät niin filosofisia tutkielmia kuin normatiivisia toimintaohjeitakin, ja se navigoi politiikan ja sotatekniikan välisellä alueella. Arvostetussa strategian oppikirjassa *Strategy in the Contemporary World* käsitellään muiden muassa sodan ja rauhan selityksiä, sodankäynnin historiaa ja sodan oikeuskysymyksiä sekä asiakysymyksistä esimerkiksi terrorismia, joukkotuhoaseita ja rauhanturvaamista⁵. Tutkimus tarkastelee usein siten niin teoriaa kuin käytäntöjäkin. Teosten, määritelmien ja käsiteltävien ilmiöiden kirjo avaa siten eteemme maiseman, joka välillä näyttäytyy realistisen selkeänä, katoaa sitten sodan sumun taakse ja ilmestyy kohta esiin hehkuvan ekspressionistisena.

Vyyhteä lähdetään seuraavassa purkamaan kolmen näkökulman avulla. Aluksi tarkastellaan sotilasstrategian tarkoitusta asemoimalla se clausewitzilaisella siirrolla osaksi poliittis-hallinnollista vallankäyttöä. Tämä analyysi helpottaa havaitsemaan sotilasstrategisen ja muun poliittisen tutkimuksen välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä. Tämän jälkeen luodaan kronologinen katsaus sotilasstrategiseen kysymyksenasetteluun ja sotataidollisen ja sotilasstrategisen ajattelun muuttumiseen. Esitetyn minimioppimäärän painopisteessä ovat tällöin tärkeimpien ajattelijoiden ja koulukuntien merkitys, heidän tutkimuksellinen otteensa ja tarjoamansa sisällöllinen lisäarvo. Tarkastelu jakaa strategian neljään aikakauteen, joina syntyneet ajatukset vaikuttavat päällekkäisinä: lineaarinen, geosentrinen, kolmiulotteinen ja rationaalis-institutionaalinen aikakausi. Lineaarinen viittaa muinaiseen ja antiikkiin, missä falangit, kohortit ja norsut rymistelivät valitulla taistelukentällä. Geosentrisen sukupolven aikana teoriakirjallisuus käsitteli yhä maasotatoimia ja keskustelu kiersi kehää taistelun merkittävyyden ympärillä. Kolmiulotteisen sotilasstrategian nimi puolestaan kuvaa aikakautta, jolloin teknologisen kehityksen myötä meret, ilmatila ja avaruus otettiin yhä selvemmin taistelutilan elementeiksi. Rationaalis-institutionaalinen aikakausi kuvaa nykyistä uusien ja vanhojen uhkien ja nopeuden, tietoteknologian ja kansainvälisen yhteistoiminnan sävyttämää aikaamme. Strategian

⁴ Clausewitz kiinnitti huomion analyysitasojen problematiikkaan jo vuonna 1832 erottaessaan taktiikan ja strategian toisistaan ja pohitteessaan niiden välistä vuorovaikutusta ja teorian merkitystä. [Muualla] kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa analyysitasojen ilmiö esiteltiin vuonna 1961 J. David Singerin julkaistua artikkelinsa “The Level-of-Analysis Problem in International Relations” (*World Politics*, Vol. 14, No. 1, The International System: Theoretical Essays. (October 1961), s. 77-92).

⁵ John Baylis, James Wirtz, Colin S. Gray & Eliot Cohen (toim.), *Strategy in the Contemporary World* (Oxford: Oxford University Press, 2007). Thomas G. Mahnkenin ja Joseph A. Maiolon *Strategic Studies. A Reader* (Abingdon: Routledge, 2008) on vastaa-vasti jäsennetty teoreettisen tarkastelun, klassikoiden tulkintojen ja asiakysymysten jaksoihin.

harjoittamista ei tässä esityksessä kuitenkaan tarkastella vaan harjoittamisen teorioita ja käsityksiä⁶.

Oleellista on huomata, että tässä ei ole kyse paradigmaattisesta eikä edes välttämättä kumulatiivisesta kehityksestä kohti totuutta vaan ajallisesti ja edelleen temaattisesti päällekkäisistä koulukunnista, jotka väittelevät keskenään osittain eri asioista. Muutamia näiden debattien keskeisiä aiheita ja sotilasstrategisen tutkimuksen ajankohtaisia kiistakysymyksiä tarkastellaan yksityiskohtaisemmin.

Lopuksi pohditaan sotilasstrategisen tutkimuksen lähtökohtia ja kritiikkiä sekä raivataan tilaa kriittisen tutkimusotteen käytölle. Sotilasstrategisen ajattelun loogisen rakenteen ja sisäänrakennettujen heikkouksien analyysin toivotaan laajentavan ymmärrystä sotilasstrategisen tutkimuksen rajoituksista ja jopa kehittymisen mahdollisuuksista. Kirjoitelman epilogissa tarkastellaan vielä suomalaisen sotilasstrategian juuria ja tulevaisuutta.

⁶ Sverre Diesenin *Militærstrategi. En innføring i maktens logikk* (Oslo: Cappelen Akademisk Forlag, 1998) on hyvä johdatus tähän tematiikkaan. Anglosaksinen tutkimuskirjallisuus sisältää monia sotilasstrategisen tason toimijoista laadittuja tutkimuksia, jotka valottavat harjoittamisen kysymyksiä; katso esim. Alex Danchev & Daniel Todman (toim.). *War Diaries 1939-1945. Field Marshal Lord Alanbrooke* (Lontoo: Phoenix Press, 2003), s. 358-377 ja 444-448, jossa Alanbooke valottaa liittoutuneiden Casblancan konferenssia sekä Välimeren ja Kaakkois-Aasian strategioiden muotoilua. Robert Lymanin *Slim. Master of War* (Lontoo: Robinson, 2004) puolestaan lähestyy sotilasstrategiaa sotänäyttämön tasolta.

TEESI 1: SOTILASSTRATEGIA POLIITTIS- HALLINNOLLISENA TOIMENA

Sotilasstrategia noudattaa jo määritelmällisesti sotilaallisen suorituskyvyn optimoinnin ja sotilasorganisaatioiden muun tarkoituksenmukaisuuden ehtoja. Toisaalta strategian ymmärtäminen poliittisena tekona – ja ilmeneminen usein konkreettisena asiakirjana – auttaa hahmottamaan sen hallinnollisia ja vallankäytöllisiä tarkoituksia.

Turvallisuuspoliittisissa strategioissa ja doktriineissa, kuten Suomessa valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisissa selonteoissa, identifioidaan uhkat, tavoitteet, voimavarat ja keinot sangen yleisellä tasolla. Sotilasstrategia muuntaa tämän poliittisen ohjauksen konkreettisiksi sotilaalliseksi uhkiksi ja tavoitteiksi sekä määrittää yksityiskohtaisemmin käytettävät ja kehitettävät voimavarat ja keinot. Esimerkiksi Yhdysvaltojen sotilasstrategia vuodelta 1995 linjaa oman roolinsa seuraavasti:

“National military strategy addresses the main dangers which threaten US security interests, identifies the national military objectives, determines the military tasks we must accomplish to achieve these objectives, and examines the capabilities and forces required¹.”

Ruotsalaisessa vuoden 2002 sotilasstrategisessa doktriinissa strategia määritetään vastaavasti suunnitelmaksi tai näkemykseksi, missä tavoitteiden, keinojen ja toimintatapojen avulla tarkastellaan käytettävien voimavarojen kehittämistä, suuntaamista ja käyttämistä. Tämä doktriini jakautuu edelleen operatiiviselle, taktiselle ja taistelutekniselle tasolle, joista operatiivisella tasolla tarkastellaan kokonaisvoimavarojen optimaalista yhteiskäyttöä.² Poliittis-hallinnollisena päätöksenä sotilasstrategian perusteella allokoidaan siis resursseja; kuka saa, mitä, milloin ja miten³. Strategian leimalla varustettuna nämä päätökset tavoittelevat lähes kiistatonta legitimiisyyttä – kysehän on strategiasta eikä politiikasta!

¹ National Military Strategy, February 1995 [www.fas.org/man/docs/nms_feb95.htm / 24.9.2010].

² *Försvarsmaktens militärstrategiska doktrin* (Stockholm: Försvarsmakten, 2002) (“Plan eller förhållningssätt i form av mål, medel och metoder för hur tillgängliga resurser bör utvecklas, tillföras eller användas för att uppnå överordnade syften.”)

³ Harold Lasswellin alunperin vuonna 1936 julkaistun teoksen nimen mukaisesti (Harold Lasswell, *Politics: Who Gets What, When, How* (New York: Meridian Books, 1958). Poliitikassa voidaan painottaa myös Schmittin tavoin vastakohtaisten identiteettien rakentamista ja toimijoiden välisiä konflikteja, katso Carl Schmitt, *The Concept of the Political* (Chigaco: The University of Chigaco Press, 1996).

Suomessa ei sotilasstrategiaksi nimettyä oppia tai asiakirjaa ole. Valtioneuvoston selonteko, Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategia, puolustusvoimien kehittämisohjelmat ja *Kenttäohjesääntö* kukin käsittelevät sotilasstrategian alaan kuuluvia kysymyksiä. Sotilasstrategian puuttumista voidaan selittää historiallisilla, ns. yleisillä syillä, sekä alueellisen puolustuksen ja puolustustaistelun ohjaamisella ja opettamisella juuri kenttäohjesääntökokoelman perusteella. Pienessä maassa, missä ylimmät poliittiset päättäjät, virkamiehet ja upseeristo tuntevat toisensa maanpuolustuskoulutuksen ja yhteistoimintaverkostojensa kautta, ei kirjoitetulle sotilasstrategialle ole ollut tilaustakaan. Yhtenäinen upseerikoulutusjärjestelmä on pitänyt huolta nuorempien upseerien oikeaoppisuudesta. Suomen puolustusvoimien kansainvälistyessä, uusien uhkien ilmaantumisen ja tehtävien lisääntymisen myötä poliitikkojen ja kansalaisten tarve saada selkeämpää tietoa puolustuksemme voimavarojen käyttötarkoituksesta ja periaatteista kasvaa. Maan tapa olla ilman kirjoitettua sotilasstrategiaa saattaa kin muuttua tulevaisuudessa.

Oppina sotilasstrategian tärkeimpiä tehtäviä onkin opettaa ajattelemaan ja toimimaan oikein. Oikein toimimisen tarkoituksena on poistaa epätietoisuutta, epäjärjestystä ja epävarmuutta, clausewitzilaisittain ilmaistuna sodan sumua ja sodan kitkaa. Tähän pyritään julkaisemalla oppaita ja ohjesääntöjä sekä kouluttamalla henkilöstöä ja harjoittamalla joukkoja niiden mukaisesti. Toisaalta sotilasstrategia samalla rajoittaa ajattelua ja kaventaa valinnan- ja toiminnanvapautta. Oppia levitetään suuren yleisön tietoisuuteen; julkistettu sotilasstrategia informoi niin omia kuin vastustajia omista aikomuksista ja suorituskyvyistä. Sotilasstrategia oppina myös ylläpitää tietoisuutta uhkasta, vastustajasta ja konfliktin mahdollisuudesta, ja se voidaan nähdä siten osana kansallista identiteetti- tai modernisaatioprojektia. Varsinkin vastaisenäistyneissä valtioissa on asevoimien kansakuntaa ko koavaa roolia korostettu; kyse ei ole kuitenkaan vain asevelvollisuuden tuottamasta välittömästä turvallisuudesta vaan myös sen kognitiivisesta lisäarvosta. Asevelvollisuus representaationa homogenoi meitä ja erottaa muita. Tässä tehtävässä sotilasstrategian tukena toimivat myyttisiin mittoihin kasvavat sotahistorialliset kertomukset. Integroituvassa maailmassa on toisaalta tullut tarvetta osoittaa kenen joukossa seisot: kansainvälisesti viritettyjä strategioita ja sotilasstrategioita omitaan (joskus liiankin kriittikittömästi) näyttämään väriä ja siten saavuttamaan muita poliittisia päämääriä.

Tullakseen ymmärretyksi ja ollakseen relevanttia sotilasstrategian kielen on operoitava vallitsevien konventioiden, siis kielellisten, kognitiivisten ja operatiivisten sääntöjen sisällä. Brahmiini pääministeri Kautilya ei voinut kirjoittaa n. 2300 vuotta sitten mitään sukellusvenesijoitteisten ydinaseiden käytöstä, eikä meidän kannata lisätä norsuaselajia omaan sotilasstrategiamme – ei ehkä edes Intiassa. Usein sotilasstrategian kieli ankkuroituu liikaa muinaiseen, väkivaltaiseen ja vallitsevaan konventioon, Elshtainin

mukaisesti annettuun ja ”ammattilaistettuun sotadiskurssiin”. Hän väittää tämän esittävän totuusväitteitä, jotka ”häivyttävät diskurssiin sisällettyä valtakamppailua ja käytänteitä, joita se samalla [kuitenkin] legitimoit.”⁴ Sotilasstrategia ei ehkä olekaan vain norsunluutorneissa tapahtuvaa teoretisointia tai sotilaallisen suorituskyvyn optimointia, vaan myös maailmanlaajuista ja paikallista valtapeliä.

Kuva 1: Strategiaa, sotilasstrategiaa ja operaatiotaitoa: Presidentti Ryti, sotamarsalkka Mannerheim ja kenraalimajuri Airo käymässä Lipolassa 8.10.1941.

Sisältönsä puolesta sotilasstrategia sijoittuu poliittisen ideologian ja tieteellisen teorian välimaastoon. Sen ratkaisut pyritään esittämään tieteellisen näköisen argumentaation avulla kestävinä totuuksina, mutta ne ovat joka tapauksessa aina poliittisia valintoja. Poliittinen ja sotilaallinen valta tuottavat ja omistavat hyväksytyt tiedon.

⁴ Elshtain kansainvälisten suhteiden kielestä. Katso Jean Bethke Elshtain, *Women and War* (New York: Basic Books, 1987) erityisesti sivut 90-91.

Puolustusteollisuuden ja muiden etujärjestöjen edustajat pyrkivät saamaan oman puumerkkinsä sotilasoppiin. Varsinkin kysymykset jotka vaikuttavat kalustohankintoihin tai varuskuntien ja tukikohtien asemaan herättävät suuria intohimoja. Puolustusteollisuuden vaikutus on Yhdysvalloissa erittäin suuri; jopa siinä määrin, että Presidentti Eisenhower varoitti jäähyväispuheessaan sotilasteollisen kompleksin vapautta ja demokratiaa uhkaavasta vallasta⁵. On selvää, ettei tällaisessa tilanteessa sotilasstrategiaa aina ohjaa sotilasstrateginen ajattelu vaan kaupallisen voiton, työllisyyden ja vaalivoiton tavoittelu vaikuttavat oleellisesti asiaan.

Teknologian kehitys ja valinta vaikuttaa sotilasoppeihin ilman puolustusteollisia intressejäkin. Viimeisen seitsemänkymmenen vuoden aikana erityisesti ydinase, AK-47 *Kalashnikov*, machete, pommiliivi ja mikroprosessori ovat muokanneet käsityksiämme sodasta ja myös muuttaneet sotilaallisen voiman käyttämistä. Näistä ainoastaan prosessori on alun perin teollis-kaupallinen tuote.

Politiikan ja tieteen vuorovaikutus ilmenee selvästi sotilasstrategioiden valmisteluprosesseissa. Usein tähän työhön osallistuu poliitikkojen ja puolustushallinnon virkamiesten lisäksi tiedemaailman edustajia joko yliopistoista tai ns. ajatushautomoihin. Yleisen strategian ja turvallisuuspolitiikan alalla myös kansalaisyhteiskunnan ja muiden elämänalojen edustajien mukanaolo on yleistä. Länsimaisissa demokratioissa poliitikot ja siviilivirkamiehet johtavat valmistelutyötä sotilaiden toimiessa yhtenä tärkeimpänä asiantuntijaryhmänä. Tiedonsiirron voimakas nopeutuminen ja joukkotiedotuksen kanavien monipuolistuminen ovat samalla pinnallistaneet ja viih-teellistäneet uutis- ja ajankohtaistarjontaa ja siten yksinkertaistaneet maailmankuvaamme. Der Derianin mukaan voidaan puhua *military-industrial-media-entertainment (MIME)* -verkostosta, joka hallitsee ja yksinkertaistaa turvallisuuden ja puolustuksen kysymysten esittämistä. Kansalaisten ja päättäjien mustavalkoinen ja viih-teellinen käsitys sodasta ja tappamisesta siirtyy sotilasstrategiaan, jonka on mahdollista operoida tuhansien kilometrien etäisyydeltä näyttöpäätteiden takaa.⁶ ”*Light ’em all up*” kuului *Apache*-hyökkäyshelikopterin ohjaajalle 12.7.2007 annettu lupa ampua Bagdadin kadulla tepastelevia oletettuja kapinallisia. ”*Nice.*”⁷

⁵ Dwight D. Eisenhower, *Presidential Farewell Address*, 17.1.1961, [http://www.americanrhetoric.com/speeches/PDFFiles/Dwight%20D.%20Eisenhower%20-%20Farewell%20Addres.pdf / 1.10.2010]. Puolustusteollisuuden kylmän sodan aikaisesta vaikutuksesta katso lisäksi Robert Jervis, “Cooperation Under the Security Dilemma”, *World Politics*, Vol. 30, No. 2 (1978), s. 167-214.

⁶ James Der Derian, “*In terrorem*. Before and after 9/11” teoksessa James Der Derian, *Critical Practices in International Theory* (Lontoo: Routledge, 2009), s. 264-277.

⁷ http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/newsnight/9136984.stm.

TEESI 2: SOTILASSTRATEGISEN AJATTELUN GENEALOGIAA

Usein tarkastellessamme historiallisia ilmiöitä, tapahtumia tai käsitteitä, haluamme helposti nähdä pysyvyyttä; varsinkin tarjoamamme tapahtumien selitykset nojautuvat muuttumattomiin ja yleismaailmallisiin malleihin ja teorioihin. Ihmisluonteen heikkouksien, oman edun tavoittelun ja ahneuden, sekä kansainvälisen anarkian avulla tyypillisesti selitetään niin peloponnesolaissodat kuin kylmä sotakin. Toisaalta varsinkin itse tapahtumahetkellä muutos näyttäytyy voimakkaana; kylmän sodan loppuminen, syyskuun 11. päivän terrori-iskut tai vaikkapa Georgian sota vuonna 2008 tulkitaan helposti järjestyttäväksi muutoksiksi, joiden jäljiltä mikään ei ole kuin ennen. Jälkikäteen tarkasteltaessa haluamme lisäksi nähdä johdonmukaisuutta, yhdistämme pisteet ja saamme näkyviin kuvion, jota ei ehkä ole olleenkaan olemassa. Tämä lähes ennaltamääräytymisuskoa muistuttava ilmiö on havaittavissa vaikka monista suurmieskertomuksista poliitikoista aina elokuvaohjaajiin saakka. Kehitys on välttämätöntä, ja pahojenkin virheiden ja poikkeamien tulkitaan vain vahvistavan suurta kertomusta.

Tutkittaessa sotilasstrategian kehittymistä on samoin valittavissa kolme linnaleiriä: sotilasstrateginen ajattelu- ja toimintatapa on siis joko universaali ja ajassa ja paikassa tapahtuville muutoksille tunteeton, paradigmaattinen ja kriittisissä käännteissä muuttuva tai johdonmukaisen kehityskertomuksen mukainen ilmiö. Näiden näkökulmien yhdistäminen muistuttaa kolmion neliöimistä. Ehkä juuri siksi sitä kannatta yrittää.

Seuraavaksi hahmotetaan neljä sotilasstrategista aikakautta: lineaarinen, geosentrinen, kolmiulotteinen ja rationaalis-institutionaalinen. Näiden väliset tieteelliset ja historialliset raja-aidat samoin kuin niiden nimeäminenkin ovat helposti kyseenalaistettavissa. Nyt tehdyt valinnat perustuvat kirjoittajan henkilökohtaiseen kokonaisarvioon kyseessä olevien ajattelijoiden ja ajatusten lisäarvosta sekä näiden laajemmasta yhteiskunnallisesta kontekstista ja sotilaallisesta merkityksestä. Lyhyiksi jääviä historiallisia esittelyjä tärkeämpää on kuitenkin niitä seuraava muutaman olennaisen sisältö- ja kiistakysymyksen tarkastelu.

Ajattelun kehityksen tarkastelu antaa ehkä turhankin voimakkaan kuvan teorian ja teoreetikkojen merkityksestä sotilasstrategisen ajattelun kehittymiselle. Sodan kuva, muu yhteiskunnallinen ja teollinen kehitys sekä kautta aikojen taloudellisten voimavarojen saatavuus ovat toki vaikuttaneet so-

tilasstrategian kehitykseen. Kaikista aikakausista tai kaikilta alueilta ei suinkaan ole kattavaa tai laajasti hyväksyttyä teoreettista kirjallisuutta saatavilla. Teoreetikkojen asemesta sotilasstrategista ajattelua hahmotetaan sotilaallisen voiman tosiasiallisen käytön perusteella.

Lineaarinen

[**Kiina**] Sotaa, valtiota tai valtionpäämiehen toimintaa on käsitelty useissa klassikon asemaan nousseessa muinaisessa teoksessa. Ne ovatkin olleet tarkoitettu hallitsijoiden luettaviksi, mutta kovin harva niistä kuitenkaan pureutuu eksplisiittisesti sotilasstrategisiin kysymyksiin. Näistä kiistatta tunnetuin teos on Sunzin¹ (ehkä n. 500 e.Kr) *Sodankäynnin taito*. Sen ajatukset itsensä ja vastustajan tuntemisesta, tiedustelun merkityksestä sekä sotien voittamisesta harhautuksen ja epäsuoran lähestymisen avulla, ja jopa ilman taistelua tai ainakin vähällä verenvuodatuksella, viehättävät monia. Kiinalainen strategiakäsitys on kuitenkin länsimaista monisyisempää, joten kovin yksioikoiset tulkinnat saattavat johtaa harhaan.

Nojonen jakaa kiinalaisen strategisen ajattelun kolmea eri ulottuvuutta painottavaan kategoriaan: laskennalliseen, neutraaliin ja harhaanjohtamiseen perustuvaan. Neutraali strategiakäsitteistö ei ota kantaa strategisen ajattelun arvoihin vaan kuvaa sitä suunnitelmana tai prosessina. Laskennallinen käsitteistö painottaa arvioiden ja jopa matemaattisten suunnitelmien tekemistä kun taas harhaanjohtamisen käsitteistö painottaa vihollisen harhaanjohtamista kokonaisvaltaisena ja epälineaarisen prosessina. Harhauttamisen strategia pyrkii nimenomaan välttämään suoraviivaista ja todennäköistä toimintatapaa. Kiinalaiset strategian klassikot eivät kuitenkaan tarkastele strategiaa vain yhden käsitteistön avulla vaan tuovat usein esiin ajattelun kaikki ulottuvuudet.²

Johnstonin mukaan muinaisessa Kiinassa on vallinnut kaksi yhtäaikaista ja erilaista strategista kulttuuria³. Sunzin *Sodankäynnin taito* sijoittuu niistä konfutselais-mengziläisen perinteeseen, joka on painottanut harmoniaa ja

¹ Sunzin nimi litteroidaan myös muodoissa Sun Zi, Sun Tsu, Sun-tsu tai Sun Zhu. Onko hän koskaan elänyt tai kirjoittanut ko. teosta on samoin tulkinnanvaraista. Lukijoiden on syytä tutustua nimenomaan suomenkieliseen Nojosen kääntämään ja toimittamaan laitokseen, Sunzi, *Sodankäynnin taito* (Sunzi bing fa) (Helsinki: Gaudeamus, 2005).

² Matti Nojonen, *Jymäyttämisen taito – strategiaoppeja muinaisesta Kiinasta* (Helsinki: Gaudeamus, 2008), s. 42-56, 63-67.

³ Strategisen kulttuurin ns. ensimmäisen koulukunnan mukaan olisi oikeampaa puhua yhdessä kulttuurissa vaikuttavista kahdesta erilaisesta paradigmasta tai diskurssista kuin erilaisista kulttuureista. Johnstonin ja esim. Grayn merkittävin erimielisyys koskee kuitenkin kulttuurin ja käyttäytymisen keskinäistä suhdetta, missä Gray ei pidä näiden erottamista mahdollisena. Katso esim. Colin S. Gray, *Modern Strategy* (Oxford: Oxford University Press, 1999), s. 50-51.

rauhanomaisia suhteita ja toimintamenetelmiä. Konfliktien ratkaisun keinoina esitetään hyvä hallinto ja diplomatia. Voiman käyttöä pyritään rajoittamaan, ja se on luonteeltaan puolustuksellista.⁴ Kiinalaiset strategiatekstit tarjoavat kuitenkin myös aivan toisenlaisen käsityksen sodasta ja strategiasta. Johnston kutsuu tätä ajattelutapaa *parabellum*-kulttuuriksi⁵, jossa läntisen *Realpolitik*in tavoin sota ymmärretään pysyvänä ilmiönä ja siinä ylivoimainen voimankäyttö on paras ratkaisumalli.⁶

Yleisin käsityksemme kiinalaisen strategian rauhanomaisuudesta on siten vähintäänkin yksipuolinen ja vääristynyt. Kiinassa käydyt tuhannet sodat kertovat samoin toisenlaisesta toimintaympäristöstä. Johnston tarjoaa kolme mahdollista selitystä miksi kiinalaiset strategian klassikot, Sunzin *Sodankäynnin taito* mukaan lukien, myötäilevät kuitenkin konfutselais-mengziläistä kulttuuria. Autokommunikaation selitysmalli viittaa kirjalliseen esittämiseen, jota harjoitetaan pätevyyden ja legitimoinnin takia ja jota ei ole tarkoitettukaan toimeenpantavaksi. Instrumentalistinen selitys pitää tekstejä hegemonisen diskurssinhallinnan ja päätöksenteon auktorisoinnin keinona. Kolmas selitys painottaa ryhmäkäyttäytymisen ja solidaarisuuden vahvistamista yhteisen kielen avulla.⁷ Nojonen toisaalta toteaa, ettei konfutselaisuus ole mikään yksitulkintainen oppi ja sen edustajilla on hyvinkin ristiriitaisia käsityksiä sodasta ja väkivallan käytöstä. Tarpeen niin vaatiessa ja erityisesti ulkopoliittisissa asioissa sotilaallisia keinoja voidaan hyvinkin käyttää.⁸

Johnstonin tutkimus samoin kuin Nojosen havainnot strategiatasoista ja konfutselaisuuden ajattelusta kyseenalaistavat yleiset käsityksemme kiinalaisen strategian erityisestä rauhanomaisuudesta ja haastaa pohtimaan myös vallitseeko maapallon eri kansojen ja kulttuurien sota- ja strategiäkäsitysten välillä sittenkään mitään merkittävää eroa. Jos tällaista eroa ei ole tai tällaisesta rauhanomaisesta ja väkivallattomasta strategiasta ei ole tarjota esimerkkejä, on kiinalaisen koulukunnan erilaisuutta painottavia ja tähän erilaisuuteen tukeutuvia uskomuksiamme syytä tarkistaa.

⁴ Alastair Iain Johnston, *Cultural Realism. Strategic Culture and Grand Strategy in Chinese History* (Princeton: Princeton University Press, 1995), s. 117-118, 249-251.

⁵ *Parabellum* viittaa roomalaisen Flavius Vegetiuksen (390 jKr.) teoksessaan *Epitoma rei militaris* esittämään aksioomaan, joka on tiivistynyt muotoon *Si vis pacem para bellum*, jos haluat rauhaa, valmistaudu sotaan.

⁶ Johnston, *Cultural Realism*, s. 69-73, 106-108, 249. Katso myös Chen-Ya Tien, *Chinese Military Theory. Ancient and Modern* (Oakville: Mosaic Press, 1992), missä Tien tarkastelee oikeutetun sodan käsitettä kiinalaisessa poliittisessä ja strategisessa ajattelussa (s. 30-34).

⁷ Johnston, *Cultural Realism*, s. 156-161, 243-245.

⁸ Nojonen, *Jymäyttämisen taito*, s. 18-27.

Meyerin ja Wilsonin mukaan Sunzi avautuu teoksen kontekstualisoinnin, taustaansa vasten asettamisen avulla. Sunzin tarkoituksena on ollut luoda kiinalaisen strategisen kulttuurin murrosvaiheessa tilaa ammattimaiselle kenraalikulunnalle aristokratian kustannuksella. Sukutaustan sijaan osaaminen on oleellista. Teksti painottaa juuri tiedon, harkinnan ja harhautuksen merkitystä suoraan ja suin päin hyökkäämisen asemasta kritisoidakseen aikakautensa vallitsevaa sotilaallista toimintakulttuuria. Se tarjoaa uuden käsitteellisen viitekehyksen ollakseen osa muutosta. Sunzin lukeminen epähistoriallisena tekstinä ja hänen oppiansa siirtäminen sellaisenaan toiseen aikakauteen saattaa johtaa Meyerin ja Wilsonin mukaan harhaan.⁹

Kiinalaiset painottivat kuitenkin ensimmäisinä sotilaallisen voiman käytön suuntaamisen tärkeyttä. Sunzista voidaan lukea seuraava voiman käytön maksiimi: tärkeintä on hyökätä vihollisen suunnitelmaa vastaan, seuraavaksi tärkeintä on hyökätä liittoumia vastaan ja vasta sitten sotilaita vastaan. Huonoimpana vaihtoehtona on hyökätä linnoitettuihin kaupunkeihin. Muissa klassikoissa on samansuuntaisia ajatuksia.¹⁰ Mikä näiden tai muiden kohteiden välinen tärkeysjärjestys on, ei ole tässä oleellista. Kohteet ja tilanteet vaihtelevat. Tärkeää on huomata taustalla vaikuttanut harhauttamista sekä toiminnan laatua ja tehoa korostanut ajattelu. Äly on voimaa vahvempaa, mutta kumpaakaan ei voida sulkea pois.

[**Intia**] Intian ensimmäisen keisarin Chandragupta Mauryan (n. 317 – 293 eKr.) pääministerin Kautilyan nimiin on luettu *Arthaśāstra*-niminen tutkielma vallasta, taloudesta, ulkosuhteista ja sodasta. Teoksen sotilasstrategian kannalta oleellisimpia opetuksia lienevät sen esittämät teoriat ulkopolitiikasta ja kysymyksestä sodasta ja rauhasta sekä sen seikkaperäiset ja aikanaan relevantit ohjeet sotavoiman varustamisesta, ryhmittämisestä ja itse sodankäynnistä. *Arthaśāstra* sisältää hyvin paljon samankaltaisia perusajatuksia ja toimintaohjeita ohjeita kuin Sunzin *Sodankäynnin taito*. Siinäkin korostetaan omien ja vastustajan vahvuuksien ja heikkouksien tuntemisen tärkeyttä, mutta se on kattavampana, yksityiskohtaisempana ja siten huomattavasti pidempänä jäänyt kiinalaisen teoksen varjoon. *Arthaśāstra* on huomattavan historiallinen ja taktinen teos, joka ei tarjoa strategisen ajattelun käyttöön Sunzin kaltaista filosofista ilotulitusta. Ironista onkin, että Carverin mukaan Intian nopea menestys vuoden 1971 sodassa olisi perustunut Sunzin periaatteiden seuraamiseen¹¹. *Arthaśāstran* vahvuutena on poliittisen realismin kaltaisen ulkopolitiikan mallintaminen. Nykypäivän

⁹ Andrew Meyer & Andrew Wilson, ”Sunzi Bingfa as History and Theory” teoksessa Bradford A. Lee & Karl F. Walling, *Strategic Logic and Political Rationality* (Lontoo: Frank Cass, 2003), s. 99-118.

¹⁰ Sunzi, *Sodankäynnin taito*, s. 75; Nojonen, *Jymäyttämisen taito*, esim. s. 53, 75 (Simafa) ja 115 (Wujing Zongyao).

¹¹ Michael Carver, ”Conventional Warfare in the Nuclear Age” teoksessa Peter Paret (toim.), *Makers of Modern Strategy* (Oxford: Clarendon Press, 1999) s. 779-814.

Intiassa erityisesti Kautilyan *mandala*-teorian mukainen geopoliittinen ajattelutapa viehättää monia. Teoriassa ulkosuhteiden ajatellaan määräytyvän valtioiden keskinäisen sijainnin perusteella naapurien ollessa vihollisia ja vihollisen naapurin ollessa ystävä.¹²

[**Eurooppa**] Hellenistisen tai roomalaisen sotilasstrategian tai sotataidon lähdeaineisto on ainakin verrattaessa kiinalaisten seitsemään strategian klassikkoon sangen hajanaista. Käsityksemme antiikin Kreikan ja Rooman imperiumin käymistä sodista perustuu osittain joukkoon sangen kauan tapahtumien jälkeen kirjoitettuja teoksia. Toisaalta on olemassa kokoelma aikalaiskirjoituksia, joiden näkökulmat ja arvo strategian tutkimukselle vaihtelevat suuresti. Käsitykset ovat aikaan, paikkaan tai hallitsijaan sidottuja, eikä monen sadan vuoden ajalta pidäkään odottaa löytävänsä yhtä hallitsevaa paradigmaa.

Kreikkalaista ja roomalaista strategiaa voidaan tarkastella myös vastaamalla kysymyksiin mihin, miten ja millaista sotilaallista voimaa on käytetty. Varsinkin Peloponnesolaissota (431–404 eKr.) Kreikan kaupunkivaltioiden välillä ja puunilaissodat Rooman ja Karthagon (264–241 eKr.) välillä ovat olleet valtio- ja sotatieteellisen mielenkiinnon kohteena. Hannibalin sotaretkeä ja Cannaen taistelua vuodelta 216 eKr. opiskellaan yhä useiden maiden sotilasopetuslaitoksissa. ”Cannaesta” poimitaan lähinnä Hannibalin oivallinen taktiikka, mutta samalla unohdetaan se tosiasia, että hänen taktinen, operatiivinen ja logistinen neroutensa ei riittänyt vaan Karthago hävisi sodan.

Kreikan kaupunkivaltioiden, Kreikan ja Persian, ja Rooman ja Karthagon väliset sodat sekä Aleksanterin ja Rooman imperiumin valloitusodot osoittavat sotilaallista voimaa käytetyn, nykykielellä ilmaisten, kansainvälisten valtapoliittisten kysymysten ratkaisuun. Diplomatian ja taloudellisten keinojen ollessa rajallisia, sota ja asevoima edustivat yhtä olennaisinta ja luonnolliseksi koettua hallitsijan valtapoliittikan harjoittamiskeinoa.

Sipilän mukaan Rooman valtakunnassa sotia käytiin ristiriitojen ratkaisemiseksi ja vallan kasvattamiseksi; Rooman kunnian varjeleminenkin riitti sodan syyksi. Sotilaallista voimaa käytettiin myös imperiumien sisäisten konfliktien tukahduttamisessa. Rooman armeija piti kapinallisia kansoja ja heimoja kurissa alueelle ryhmitettyjen joukkojen ja varuskuntien voimin.¹³

¹² Kautilya, *Arthashastra* VI Kirja, II Luku [”Rauhasta ja ponnisteluista”] [http://www.bharatadesam.com/literature/kautilya_arthashastra/arthashastra_6.php / 29.9.2010]; Mika Kerttunen, *Nuclear Weapons and Indian Foreign Policy* (Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, 2009), s. 61-62. Intian Pakistanin politiikka ainakin näyttää *mandala*-teorian johdannaiselta.

¹³ Joonas Sipilä, ”Puuneista bastioneihin – sota ja historialliset esimerkit” teoksessa Jyri Raitasalo ja Joonas Sipilä, *Muuttuva sota* (Jyväskylä: Suomen mies, 2005), s. 25-53;

Imperiumi harjoitti niin kaupunkisotaa ja kansannousun tukahduttamista esimerkiksi Juudean sodassa kuin saarroitusoperaatioita taistellessaan germaaneja vastaan. Kuningas ja käskynhaltija Herodeksenhan jokainen jouluevankeliuminsa oppinut muistaa. Rooman legioonat olivat samalla sisäisen poliittisen pelin pelinappuloita. *Alea iacta est!*

Kuva 2: Roomalaisia sotilaita sidontapaikalla. Rooman armeijan logistinen kyky oli huomattava. Yksityiskohta Trajanuksen pylvästä 100-luvun jKr. alusta.

Prinsipaatin aikana keisari Augustuksen jälkeen osa Rooman armeijasta keskittyi enenevässä määrin paikallisiin tehtäviin. Tämän seurauksena sotilaallisen voiman käytettävyys muilla alueilla heikkeni joukkojen keskittyessä ja kiinnittyessä alueilleen ja italialaisten sotilaiden osuuden vähetessä. Neljännellä vuosisadalla armeija oli jo jakautunut keisarin komentamaan kenttäarmeijaan ja raja-alueiden joukkoihin.¹⁴ Asevoiman rooli oli siten muuttunut muutosvoimasta aluksi ylläpitäväksi voimaksi ja sen jälkeen reaktiiviseksi voimaksi. Muutos seuraa ymmärrettävästikin Rooman keskuvallan niin yleistä politiikan kuin sodan kuvan muutoksia

Joonas Sipilä, *The Reorganisation of Provincial Territories in Light of the Imperial Decision-Making Process* (Helsinki: Societas Scientiarum Fennica, 2009), *Commentationes Humanarum Litterarum*, n:o 126, 2009, s. 83-85.

¹⁴ Sipilä, *The Reorganisation*, s. 85-91, 88-89.

Kreikka ja Persia sekä Rooma ja Karthago kävivät myös merisotaa Väli-merellä. Vaikkakin Rooman sotilaallinen voima perustui etupäässä sen legiooniin, laivastonsa turvin Rooma sai Sisilian, Sardinian ja Korsikan haltuunsa ja onnistui levittämään valtaansa myös Britanniaan.¹⁵ Aleksanterin sotaretket puolestaan osoittavat niin suoraviivaisen taistelun käyttämistä kuin epäsuoraa lähestymistä hänen mitätöidessään niin foinikialaisten kuin persialaisten merimahdin valtaamalla ja tuhoamalla heidän satamakaupun-kinsa.

Sotien päämäärät olivat kuitenkin ainakin alueellisesti suhteellisen rajallisia, ja sodat ratkaistiin asevoimien välisessä taistelussa. Ratkaisutaistelun asema on syntynyt maatalouden vaatimuksista; sotimisen ei haluttu vaarantaa yhteiskunnan ja kansalaisten yhtä tärkeimmistä elinkeinoista vaan sota haluttiin rajoittaa ajallisesti ja paikallisesti ja jättää palkatun sotaväen murheeksi.¹⁶ Mikäli yksi taistelu ei tuonut ratkaisua, seuraava käytiin jossain sopivaksi katsotussa paikassa – kunhan sotavoimaa oli taas saatu ryhmitettyä tai kasvatettua.¹⁷

Kirjallisuudesta voidaan yleistäen todeta, että roomalainen alkuperäisaineisto nostaa esiin oppimista tukevia esikuvia ja esimerkkejä, kun taas kreikkalainen ja myöhäis-roomalainen kirjallisuus sisältää enemmän ohjeita sodankäynnistä¹⁸. Caesarin Gallian sodasta kertova teos *Commentarii de Bello Gallico* on sotahistoriallinen klassikko. Siinä Caesar kuvaa omaa toimintaansa ja legiooniensa operaatioita ja tekee samalla mainettaan tunnetuksi Roomassa¹⁹. Myöhäis-roomalaisen Maurikioksen *Strategikon* seitsemänneltä vuosisadalta antaa kiinalaisten, intialaisten ja myöhempien eurooppalaisten teosten ja kenttäohjesääntöjen tavoin ohjeita sodankäynnin eri vaiheiden ja tilanteiden varalta. Teoksissa keskitytään varsin ymmärrettävästi jalka- ja ratsuväen taktiikkaan ja toimintaan, mutta *Strategikon* tarkastelee taktiikan lisäksi sotilaallisen voiman organisointia ja yleisiä sotilaallisen voiman käytön kysymyksiä.²⁰

¹⁵ Graham Webster, *The Roman Imperial Army of the First and Second Centuries A.D.* (Norman: University of Oklahoma Press, 1998), s. 9, 157-165.

¹⁶ Reunamerkitä voidaan todeta Kurosawan klassikkoelokuvassa *Seitsemän samuraita* maanviljelijöiden halveksiva suhtautuminen taisteluihin ja samuraihin olevan elokuvan yksi keskeisiä teemoja. Jatkosodan aikana rintamiltamme puolestaan passitettiin miehiä kylvö-, heinä- ja puintitöihin. Yhteiskunnan rakenteet vaikuttavat sotilasstrategian käytäntöjen muotoutumiseen.

¹⁷ Sipilä, ”Puuneista bastioneihin”, s. 25-53.

¹⁸ Tekijän ja Sipilän kirjeenvaihto syksyllä 2010.

¹⁹ Julius Caesar, *The Gallic Wars*, [<http://classics.mit.edu/Caesar/gallic.mb.txt> / 5.11.2010].

²⁰ George T. Dennis, *Maurice's Strategikon. Handbook of Byzantine Military Strategy* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1984); Charles C. Petersen, ”The Strategikon. A Forgotten Military Classic”, *Military Review* (August 1992).

Monien satojen vuosien ajalta ja Euraasian eri kolkilta on siten paikannettavissa poliittista ja institutionalisoitua väkivallan käyttöä. Kovin suurten sotilasstrategisten johtopäätösten tekeminen ja käyttökelpoisten opetusten etsiminen on ehkä ennen aikaista. Kiinassa, Intiassa samoin kuin Kreikassa on ymmärretty voimatasapainon kaltaisen dynamiikan vaikuttavan valtioiden välisissä suhteissa. Sotilaallisen voiman merkitys on tunnustettu kehittyvän valtion yhtenä voimavarana. Eurooppalainen strategia on tarpeen vaatiessa perustunut hyvinkin suoraviivaiseen voiman käyttöön poliittisten ongelmien ratkaisemiseksi. Kiinalaisessa sotataidossa on sen sijaan painotettu juonittelua ja harhautusta, Nojosen sanojen mukaan jymäyttämistä, sekä epäsuoraa lähestymistä. Imperiumien sotilasstrategioissa laajenemisen ja puolustussodan, sisäisten ja ulkoisten uhkien, keskusvallan ja alueiden sekä eri alueiden väliset painotukset ovat olleet oleellisia strategiaa määrittäviä kysymyksiä. Useissa kulttuureissa on sodan ja sotimisen moraalikysymyksiä nostettu esille, mutta niiden ei ole annettu rajoittaa itse taistelujen käymistä: sota on ollut väkivaltaista tointa, missä sotavankien ja valloitetujen kaupunkien asukkaiden kohtelu on ollut julmaa.

Kulttuurillisista ja ajallisista painotuseroista huolimatta sodankäynnin tarkoitusperät ja käyttöperiaatteet ovat pysyneet suhteellisen samankaltaisina tunnetun sotahistorian aikana. Aleksanteri, Scipio tai Caesar olisivat todennäköisesti tunteneet olonsa kotoisaksi Kustaa II Aadolfin mukana kolmikymmenvuotisen sodan taistelukentillä tai jopa Napoleonin sotaretkillä. Kivien, kirveiden ja keihäiden korvautuminen jousilla ja tuliaseilla toki muutti sodan ilmenemismuotoja.

Eurooppalaisten suurvaltojen sotilaallisen voiman käyttö laajeni siirtomaiden hankkimisen myötä maailmanlaajuiseksi. Niiden piti myös ratkaista, miten ja millaisilla voimilla meriyhteyksien ja tukikohtien suojaaminen hoidettaisiin omien rajojen ja kaupunkien puolustamisen lisäksi. Sotilasstrategian kannalta olennaisin muutos tapahtui kuitenkin sen asemassa ja tieteellisessä luonteessa. Kun muinaista sotilasstrategiaa, ajatuksia sotilaallisen voiman asemasta ja käytöstä, muokkasivat hallitsijoiden ja kenraalien käytännön kokemukset ja opit, niin yleisen eurooppalaisen tieteellisen kehityksen innoittamana myös sodankäyntiä alettiin tarkastella teoreettisesti. Galilein ja Kopernikuksen sekä Descartes'n ja Humen esimerkit tieteellisen tiedon luonteesta, etsimisestä ja selittävästä voimasta alkoivat levitä sotilasstrategiaankin.

Geosentrinen

[**Machiavelli**] Niccolò Machiavelli (1469–1527) perusti sotilasstrategiset ajatuksensa roomalaisen sotataidon historiaan ja palvelukseensa Firenzen kaupunkivaltion sotilasasioita käsitelleessä komiteassa. Hänen argumentaationsa käsitti historiallisten rinnastusten lisäksi uskomusten esittämisen

maksiimien ja universaalien lakien, *regole generali*, muodossa. Hänellä oli visio paremmasta yhteiskunnasta, jossa Rooman tasavallan hyveet, arvot ja toimintaperiaatteet olisivat kunniaissa.²¹ Erityisesti teoksissaan *Ruhtinas* ja *Sotataito* hän esittää joukon ajanhammasta hyvin kestäneitä ajatuksia sotilaallisen voiman asemasta ja sen organisoinnista. Machiavellin maailma on anarkinen. Asevoimaa tarvitaan turvaamaan valtion olemassaolo. Valtion rakenteet puolestaan pitää järjestää rakentamaan, tukemaan ja ylläpitämään asevoimaa. Yksi keino on organisoida ja kouluttaa kansalaiset puolustamaan (kaupunki)valtioitaan. Sodankäymisessä Machiavelli painottaa operaatioiden suunnittelun merkitystä sekä yhtenäistä johtosuhdetta.²² Machiavellin renessanssin sävyttämä ajattelu yhdistää antiikin ihannoinnin ja uuden ajan tieteellisen ajattelun. Hänen ajatuksensa varsinkin sodan rationaalisuuden ja lainalaisuuksien etsimisestä sekä ratkaisutaistelun asemasta vaikuttivat oleellisesti eurooppalaisten asevoimien kehittämiseen 1500- ja 1600-luvuilla.

[**Clausewitz ja Jomini**] Machiavellin lisäksi Clausewitzin (1780–1831) lähtökohtina voidaan pitää hänen analyysiään 1700-luvun sodista, henkilökohtaisia havaintojaan Napoleonin sodista sekä aikakauden sotilasstrategista tutkimuskirjallisuutta ja valistusajan tieteellisiä ja filosofisia ihanteita.²³ Gat paikantaakin modernin sotateorian synnyn juuri valistusaikaan ja sitä seuraavaan romantiikan aikaan. Järkeä, teoriaa ja tiedettä painottava ihanne tavoitteli yleisiä lainalaisuuksia, toisaalta varsinkin saksalainen romantiikka painotti inhimillisen todellisuuden monimuotoisuutta.²⁴ Prekriiptiivisen normatiivisilta ja deskriptiivisen toteavilta lähtökohdiltaan ihanteet poikkesivat siten suuresti. Strategian alalla näiden koulukuntien erot henkilöityvät juuri Carl von Clausewitziin ja Antoine-Henri Jominiin.

Clausewitz ei käytä sotilasstrategian käsitettä sotaa, sodan luonnetta ja sodankäyntiä luotaavassa magnum opuksessaan *Vom Kriege* (1832), mutta hänen strategiakäsityksensä vastaa nykypäivän sotilasstrategiaa. Clause-

²¹ Isaiah Berlin, "The Originality of Machiavelli" teoksessa Isaiah Berlin, *Against the Current* (Oxford: Oxford University Press, 1981), s. 25-79; Quentin Skinner, "Interpretation, rationality and truth" teoksessa Quentin Skinner, *Visions of Politics* (Cambridge: Cambridge University Press, 2002), s. 27-56. Skinner huomauttaa, etteivät Machiavellin käyttämät lähteet tukeneet hänen johtopäätöksiään. Hän myös varoittaa liiallisen johdonmukaisuuden ja aikakausia ylittävän vaikutuksen näkemisestä historiantutkimuksessa.

²² Felix Gilbert, "Machiavelli: The Renaissance of the Art of War" teoksessa Peter Paret (toim.), *Makers of Modern Strategy*, s. 11-31.

²³ Peter Paret, *Clausewitz and the State* (New York: Oxford University Press, 1976), s. 3-10, 146-179, 356-362. Paret painottaa tutkimuksessaan 1800-luvun alun ja Preussin läpikäymien poliittisten, sosiaalisten ja sotilaallisten uudistusten merkitystä Clausewitzin ajattelun muokkaajina.

²⁴ Azar Gat, *The Development of Military Thought: The Nineteenth Century* (Oxford: Clarendon Press, 1999), s. 1-2.

witzille strategia on oppi taistelujen käyttämisestä sodan päämäärien saavuttamiseksi; se asettaa sodan operatiiviset tavoitteet sopusointuun sodan päämäärien kanssa. Hän sekä asemoi sodan poliittisen vuorovaikutuksen jatkamiseksi että erottaa sodankäynnistä strategisen ja taktisen tason taktiikan opettaessa sotajoukkojen käyttöä taisteluissa.²⁵ Hän myös pohtii teorian ja sotilaskoulutuksen merkitystä komentajan sotataidollisessa kehitymisessä. Clausewitz laajentaa sotilasstrategian tutkimusta historiallisesta tutkimusotteesta empiirisen ja rationaalisen tietoteorian suuntiin. Hän ei kuitenkaan heitä historiaa romukoppaan vaan pitää sitä tärkeänä ainesosana kehitettäessä (komentajan) ajattelua ja intuitiota. Historiallista lähteistöä täydennetään teoreettisilla oletuksilla, joiden perusta muodostuu kokemuksista, havainnoista ja intuitiivisesta ajattelusta.²⁶ Abstrakti ajattelu ei korvaa käytännön osaamista, mutta kantilaisessa hengessä havainnot ilman käsitteitä ovat sokeita ja käsitteet ilman havaintoja tyhjiä.

Tämän tieteellisen näkökulman avulla Clausewitz käynnistää modernin sotilasstrategisen ajattelun ja tutkimuksen. Siinä ryhdytään erityisesti tarkastelemaan ja muotoilemaan teoreettisia ja poliittisia reunaehtoja sotilaallisen voiman käyttämisestä. Clausewitz ottaa etäisyyttä niin edeltävien aikakausien taktis-tekniseen käsitykseen sodasta kuin oman aikansa geometrisiin ja reduktionistisiin malleihin²⁷. Paradoksaalista onkin kuinka hän kuitenkin samanaikaisesti säilyttää huomion sodan väkivaltaisessa luonteessa, painottaa taistelujen merkitystä ja lainaa yhden nykypäivän sotilasstrategian keskeisimmän ja kiistanalaisimman käsitteen, *Schwerpunkt*, painopiste, juuri mekaniikasta.

²⁵ Carl von Clausewitz, *Vom Kriege*, I Kirja, Luku 1 ”Sodan luonteesta”; VIII Kirja Luku 6 (B) ”Sota on politiikan työkalu”; III Kirja Luku 1 ”Strategia”, II Kirja Luku 1 ”Sotataidon määritelmiä”. (*Vom Kriege* ruotsinkielinen laitos (Stockholm: Bonniers, 2002) on erittäin hyvä; englanninkielisessä Howardin ja Paretin kääntämä ja toimittama laitos (Princeton: Princeton University Press, 1976) sisältää muutamia ongelmallisia tulkintoja; suomenkielinen Eskelisen kääntämä ja toimittama laitos *Sodankäynnistä* (Smedjebacken: Art House, 1998) ei puolestaan ole täydellinen; saksankielinen laitos on saatavissa osoitteessa <http://www.clausewitz.com/readings/VomKriege1832/TOC.htm> ja kirjana Dümmler Verlagin julkaisema (Bonn: Ferd. Dümmler Verlag, 1991).

²⁶ Clausewitz, *Vom Kriege*, II Kirja, Luku 2 ”Historiallisista esimerkeistä”; VI Kirja, Luku 30 ”Sotänäyttämön puolustaminen”; Sumida historian asemasta Clausewitzin teoreettisessa ajattelussa. (Jon Tetsuro Sumida, *Decoding Clausewitz. A New Approach to On War* (University Press of Kansas: Lawrence, 2008), s. 177-178).

²⁷ Clausewitz, *Vom Kriege*, Katso esim. II Kirja, Luku 2 ”Sodan teoriasta”.

Kuva 3: Carl Philipp Gottlieb von Clausewitz (1780–1831).

Clausewitzin sotilasstrateginen merkitys on tavoitteiden ja keinojen suhteen painottamisen lisäksi juuri poliittisen ohjauksen huomioimisessa ja sodan todellisuuden, erityisesti väkivaltaisuuden, sattumanvaraisuuden ja ennustamattomuuden, hahmottamisessa. Dialektiseen tyyliinsä hän sekä haluaa luoda selkeyttä että toteaa toistuvasti sen saavuttamisen mahdottomaksi²⁸. Aron toteaaakin alun perin viehättyneensä juuri *Vom Krieger*ssä filosofiseen ongelmaan muotoilla teoria, ”jota ei sotkettaisi doktriiniin [vaan muotoilla teoria,] joka opastaisi strategia ymmärtämään tehtävänsä ilman mitään houkuttelevan absurdia lupausta voiton salaisuuden kertomisesta²⁹”.

Clausewitzin hampaisiin joutuivat hänen aikalaisistaan erityisesti Heinrich von Bülow ja Antoine-Henri Jomini (1779–1869). Monessa mielessä Jominin ajattelu poikkesi täysin Clausewitzista. Hän nimittäin pyrki irrottamaan strategian sen poliittisesta ja sosiaalisesta kontekstistaan ja redusoi

²⁸ Clausewitz, *Vom Kriege*, II Kirja, Luku 2 ”Sodan teoriasta”.

²⁹ Raymond Aron, *Clausewitz: Philosopher of War* (Lontoo: Routledge, 1983), s. viii, 5, lainattu teoksessa Sumida, *Decoding Clausewitz*, s. 39.

yksinkertaisia ja universaaleja toimintaperiaatteita ja ohjeita. Hänen näkemysensä perustui sotaoperaatioiden kulun ja taistelujen johtamisen tutkimukseen. Hänen yksi keskeisimmistä johtopäätöksistään ja teoriansa kulmakivistä oli, että Napoleonin taistelumenestys johtui häikäilemättömästä painopisteen luomisesta vihollisen heikkoa kohtaa vastaan. Shyn Jomini-kritiikin mukaan tämä oli groteskin yksinkertainen ja virheellinen arvio. Hän tavoitteli invariansseja lainalaisuuksia, mutta sivuutti hänelle kielteiset historialliset esimerkit, ei siis testannut teoreettisia oletuksiaan, ei ottanut huomioon tilannekohtaisia tekijöitä vaan kohteli yksiköitä suorituskyvyllään samanarvoisina riippumatta niiden tilasta ja sekoitti keskenään syitä, seurauksia ja selityksiä.³⁰

Jominin ajatukset ja vaikutus kuitenkin viehättivät poliitikkoja kammoksuvaan, hyökkäyshenkistä ja selkeälinjaisista maksimeista pitävää upseeristoa. Hänen oppejaan seurattiin varsinkin Napoleonin sotien ja ensimmäisen maailmansodan välisenä aikana³¹. Hän neuvoi muuttumattomia periaatteita sisältävässä strategiassaan hyökkäämään ja keskittämään häikäilemättä voimaa ratkaisevaan pisteeseen. Clausewitzhan piti puolustusta vahvempain taistelulajina, ja kuten on jo painotettu, sotaa liian kompleksisena ilmiönä, jotta sitä voitaisiin puristaa toimiviksi tieteellisiksi teorioiksi³². Ensimmäiseen maailmansodan massahyökkäyksistä pitää pikemminkin osoittaa sormella jominilaista reduktionismia ja eurooppalaisten viehätystä Canaan kaltaisten ’ratkaisutaistelujen’ esimerkkeihin kuin clausewitzilaisista skeptisistä. Jominin ajatus politiikasta erillään olevasta sotilasstrategiasta, lupaus tieteellisistä laeista sekä hänen sodan periaatteensa viehättävät edelleen monia – vai miltä seuraavat periaatteet kuulostavat: tavoite, aloite, yhtenäinen johto, voiman keskittäminen, voiman taloudellinen käyttö, yksinkertaisuus, yllätys ja suojaus?³³ Jominin opit elävät operatiivis-taktisella tasolla, ja niiden osaaminen ja noudattaminen toimii kritiikittömän oppimisen mittarina.

Clausewitzin ajatukset löivät itsensä läpi Vietnamin sodan jälkeisissä Yhdysvaltain asevoimien uudistuksissa. Erityisesti *center of gravityn*, sodan

³⁰ John Shy, *Jomini* teoksessa Paret (toim.), *Makers of Modern Strategy*, s. 143-185, Gat, *The Development of Military Thought*, s. 22-23. Katso myös Bernhard Brodie, ”Strategy as Science” teoksessa Mahnken & Maiolo, *Strategic Studies. A Reader*, s. 8-21.

³¹ Hew Strachan, ”The Lost Meaning of Strategy”, *Survival* vol. 47, n:o 3 (2005).

³² Clausewitz, *Vom Kriege*, VI Kirja, Luku 30 ”Sotänäyttämön puolustaminen”; Sumida, *Decoding Clausewitz. A New Approach to On War* (Lawrence: University Press of Kansas, 2008), s. 153-155.

³³ Jomini toki otti huomioon Clausewitzin kritiikin vuonna 1862 julkaistussa *Sotataito* -teoksessaan painottaen nyt sodan poliittisuutta ja suhtautuen varovaisemmin teorian kaikkivoipaisuuteen. Lähinnä vuoden 1807 essee yleisistä sodan(käynnin) periaatteista kuitenkin on jäänyt hänen sanomakseen jälkipolville.

sumun ja *ends, ways, and means*³⁴ -kaltaiset helpohkon oloiset käsitteet ovat Yhdysvaltojen kautta tulleet osaksi yleistä läntistä sotilasopin kaanon³⁵. Arviot Clausewitzin ajatusten käyttökelpottomuudesta valtioiden sisäisten konfliktien, asymmetrian ja terrorismin sekä kriisinhallinnan hallitsemassa kylmän sodan jälkeisessä toimintaympäristössä osoittavat pinnallista käsitystä niin tämän ajatuksista kuin sotien ja konfliktien poliittisesta luonteesta³⁶.

Mitään clausewitzilaista sotilasstrategiaa tai operaatiotaidon suuntausta ei kuitenkaan voida paikantaa, sillä hän on itsekin liian kameleonttimainen taipuakseen yksinkertaistavaksi toimintaohjeeksi. Carl von Clausewitzin metodologisesta, strategiaa ja teorioita kriittisesti tarkastelevasta asenteesta, muodostuu hänen ajattelunsa todellinen arvo ja kestävä merkitys. Hänen epäilevät ja varoittavat huomautuksensa sodan ja sotimisen poliittisesta luonteesta ja väkivaltaisuudesta on myös syytä pitää mielessä kriisinhallintaoperaatioidenkin aikakaudella. *Also sprach Clausewitz!*

[**Liddell Hart**] Englantilaisen Basil Henry Liddell Hartin (1895–1970) ajatuksia siivittivät hänen kokemuksensa ensimmäisen maailmansodan länsirintaman taisteluista. Massamainen ja joustamaton joukkojen- ja tulenkäyttö oli johtanut suuriin tappoihin ja päämäärättömiltä vaikuttaviin pitkiin taisteluihin. Hän syytti Clausewitzia taistelujen merkityksen ja vihollisen tuhoamisen liiallisesta painottamisesta, jopa ihannoinnista, sekä tämän sekavasta esitystavasta.³⁷ Liddell Hartin vastaus ongelmaan oli käänteinen: suoran taistelun sijaan epäsuora lähestyminen, tuhoamisen sijaan lamaanuttaminen; tulivoiman sijaan liikkuvuus, taito ja oveluus ennen voimaa. Joukot piti suunnata sinne minne vihollinen ei niitä odota ja tavalla millä niitä ei uskota käytettävän. Hän haki innoitusta ja todisteita ajatukselleen Sunzin kirjoituksista, mongolien sodankäynnistä ja muusta sotahistoriasta.³⁸

³⁴ *Ends* tarkoittaa tavoitteita ja päämääriä, *ways* tarkoittaa keinoja menetelmänä ja käytötapaana, *means* tarkoittaa välineitä, voimavaroja. Tämän sangen lineaarisen amerikkalaisen kolmiyhteyden tarkoituksena on havainnollistaa tavoitteiden, keinojen ja välineiden vuorovaikutusta strategisen ajattelun perustana.

³⁵ *Center of Gravity* suomenkielinen käännös ”voimanlähde” ei vastaa Clausewitzin ajatusta eikä hänen tekstiäänkään vaan on amerikkalaisista ohjesäännöistä käännetty (kirjoittajan havainnot opiskelusta yleisesikuntaupseerikurssilla vuosina 1993–95, jolloin erityisesti Yhdysvalloissa opiskelleet opettajat alkoivat siitä puhua).

³⁶ Katso esim. John Keegan, *A History of Warfare* (New York: Vintage Books, 1994) tai Rupert Smith, *The Utility of Force: The Art of War in the Modern World* (London: Allen Lane, 2005).

³⁷ Basil Henry Liddell Hart, *Strategy* (Lontoo: Faber & Faber, 1967), s. 224-227, 352-353; Sumida, *Decoding Clausewitz*, s. 25-35.

³⁸ Patrick Porter, *Military Orientalism. Eastern War Through Western Eyes* (Lontoo: Hurst & Company, 2009), s. 127-140.

Liddell Hartin ajattelun ongelmana on hänen selektiivinen historiallinen metodologiansa ja kehäpäätelmät. Hän ensinnäkin kritisoi, vaikeaselkoisuutta lukuun ottamatta, Clausewitzia aiheetta. Tuhoamisen ihannoinnin sijaan tämä huomautti monien muidenkin tapojen voivan johtaa voittoon ilman tarvetta vastustajan suoranaista lyömistä³⁹; taistelut ovat keino eivätkä tavoite. Länsirintaman juoksuhautasodan voi pikemminkin johtaa jomini-laisesta strategiäkäsityksestä, missä strategia, siis sodankäyminen, ja politiikka on erotettu ja missä voiman keskittäminen ratkaisevaan kohtaan on juuri tämän strategian osaamista parhaimmiltaan.

Kuva 4: Sir Basil Liddell Hart Toiseksi, etsiessään ajatuksiaan tukevaa historiallista todistusaineistoa mongolien sotataidosta Liddell Hart sulki silmänsä tuholta ja tappamiselta ja näki heidän sotataidossaan vain liikettä ja oveluutta. Porter selittää tätä yksipuolisuutta Liddell Hartin halulla vaikuttaa Britannian asevoimien, erityisesti salamasodan ja panssariaseen kehittämiseen. Taustalla vaikutti myös sangen poliittinen motiivi: Britannian piti hänen mielestään välttää sitoutumista ainakaan suurilla joukoilla Manner-Euroopan puolustamiseen⁴⁰. Reduktionistinen sotilasstrategia, jossa rajoitettuihin poliittisiin tavoitteisiin olisi vastattu pienehköillä, liikkuvilla ja teknologisesti korkeatasoisilla joukoilla, oli hänen ratkaisunsa. Strategian ulottuminen politiikan osa-alueelle, mistä hän kritisoi Clausewitzia, ei ainakaan tässä tapauksessa ollut hänelle ongelmallista. Päinvastoin, niiden keskinäinen marssijärjestys tuntui hänellä jopa sekoittuneen.

Metodologiset puutteet ja teorian yksisilmäisyys eivät kuitenkaan ole estäneet Liddell Hartia saavuttamasta asemaa yhtenä sotilasstrategian tärkeimmistä ajattelijoina. Hänen ajatuksensa ovat oleellisesti olleet vaikuttamassa salamasodan ja liikesodankäynnin oppien kehittämiseen⁴¹. Liik-

³⁹ Clausewitz, *Vom Kriege*, I Kirja, Luku 2 ”Sodan tarkoitus ja keinot”.

⁴⁰ Porter, *Military Orientalism*, s. 136-139; Brian Bond & Martin Alexander, ”Liddell Hart and De Gaulle: The Doctrines of Limited Liability and Mobile Defence” teoksessa Paret (toim.), *Makers of Modern Strategy*, s. 598-623.

⁴¹ Yksi Liddell Hartin epäsuorasta lähestymisestä innoitusta saanut teoreetikko oli ranskalainen kenraali André Beaufre, joka mm. viiden strategisen toimintatavan lisäksi määritteli sisäisten ja ulkoisten liikkeiden (*manoeuvre*) viitekehyksen. Ulkoiset liikkeet vittaavat maailmalaajuiseen toimintaan, jonka tarkoituksena on varmistaa itselle toiminnanvapaus ja jotka ovat suurelta osin luonteeltaan psykologisia. Poliittisten, taloudellisten ja diplomaattisten toimien avulla pyritään vastustajan pakottamiseen omaan

keen, yllätyksen ja lomaannuttamisen painottamisessa ei sinänsä ole mitään väärää *a priori*. Muiden tekijöiden vaikutuksen sulkevan teorian riittäviksi ainesosiksi niistä ei kuitenkaan ole. Kiinalaisen strategian monivivahteisuus on jäänyt häneltä huomaamatta. Liddell Hart myös loi suurstrategian, *Grand Strategy*, käsitteen. Sen tehtävänä oli ”koordinoida ja ohjata kansakunnan tai valtioiden välisen ryhmittymän kaikkien voimavarojen käyttämistä sodan poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi⁴².” Tällä siirrolla hän itse asiassa vahvisti strategian poliittista luonnetta liittämällä sen osaksi muuta poliittista harkintaa ja päätöksentekoa.

Juuri Liddell Hartin Sunzi- ja Clausewitz-tulkintojen perusteella näitä klassikkoja pidetään yleisesti toistensa vastakohtina. Erityisesti ristiriitaiset ajatukset joko taistelun välttämisestä tai taistelun välttämättömyydestä samoin kuin tiedustelun todellisesta merkityksestä esitetään tässä yhteydessä raskauttavana todistusaineistona⁴³. *Sodankäynnin taidon* ja *Vom Krigen* oletettua vastakohtaisuutta ei kuitenkaan ole kuitenkaan syytä yleistää todistamaan eurooppalaisen ja kiinalaisen strategian tai sotilasstrategian perustavanlaatuisista erilaisuutta. Vastakohtaisuus vallitsee pikemminkin teosten sisällä kuin välillä. Kiinalaiset klassikot tarkastelevat sotaa konfutselaisuuden ja sotilaallisen ajattelun samoin kuin laskennallisen ja harhaanjohtamisen strategiakäsitteistön näennäisesti ristiriitaisissa viitekehyksissä. Tämä dualistinen tarkastelutapa muistuttaa Clausewitzin dialektiikkaa ja sisällöllisesti erityisesti keskustelua rajoitetusta, kontrolloitavissa olevasta, ja totaalaisesta, hallitsemattomasta, sodasta. *Sodankäynnin taitoa*, ja muita kiinalaisia klassikkoja, ja *Vom Kriegeä* ei siis pidä lukea selektiivisesti vaan niitä pitää tulkita holistisesti. Niin Sunzi kuin Clausewitz painottavat sodan ja strategian dualistista luonnetta sekä komentajan osaamisen ja koulutautumisen merkitystä. Molemmat kirjoittajat suhtautuvat myös epäillen valmiiden mallien hyödyllisyyteen.

Siinä missä Sunzi voidaan nähdä aikansa sotilasstrategisten murrosten aktiivisena muutosagenttina, on Clausewitz toiminut analyttisena tarkkailijana, joka on pyrkinyt hallitsemaan sotilasstrategista muutosta Ranskan vallankumouksen jälkimainingeissa. Sunzin ja Clausewitzin, ja myös Liddell Hartin, teokset voidaan siten nähdä deleuzelaisina vastarinnan te-

tahtoon. Sisäiset liikkeet puolestaan tarkoittavat toimia, jotka toimeenpannaan sillä maantieteellisellä operaatioalueella, jossa niiden vaikutusta tavoitellaankin. Nämäkään toimet eivät ole rajoittuneita pelkän sotilaallisen voiman käyttöön. (André Beaufre, *Introduction to Strategy* (New York: Faber and Faber, 1965), s. 110-113.

⁴² Liddell Hart, *Strategy*, s. 322.

⁴³ Katso esim. Thomas G. Mahnken, ”Strategic Theory” teoksessa Baylis et al, *Strategy in the Contemporary World*, s. 66-81.

koina⁴⁴. Teosten välityksellä tekijät potkivat joko vallitsevia käsityksiä ja käytäntöjä (Sunzi ja aristokraattinen sodankäsitys; Liddell Hart ja ensimmäinen maailmansota) tai koettua poliittista ja sotilasstrategista muutosta (Clausewitz ja 1800-luvun alun yhteiskunnalliset mullistukset) vastaan. Kirjoittajan ideaalin ja reaalimaailman välillä vallitseva jännite onnistui luomaan uutta ja jopa muuttamaan, jos ei maailmaa niin sotilasstrategian käytäntöjä.

Kolmiulotteinen

Puisten purjelaivojen korvaaminen teräksisillä ja moottoroiduilla sotaluoksilla 1800-luvun loppupuolella, sukellusveneiden ilmaantuminen vuosisadan vaihteessa ja ilma-aseen luominen 1900-luvun alkuvuosikymmeninä loivat paineita uusia lähinnä eurooppalaisiin maasotatoimiin keskittyntä sotilasstrategiaa. Sen haluttiin vastaavan kysymykseen mihin, miten ja millaista sotilaallista voimaa käytetään. Ohjusten ja ydinaseen kehittäminen ja niiden suuri tuhovoima alleviivasivat uusien strategioiden tarvetta. Tällaiset operatiiviset strategiat, käsitykset puolustushaarojen ja jopa asejärjestelmien käytöstä ovat sotilasstrategiaa puhtaimmillaan ja yksinkertaisimmillaan ymmärrettynä.

Yhteistä näille strategioille on niiden reduktiivinen lähestymistapa. Strategia ja sotilasstrategia typistyivät pahimmillaan maaliluetteloiksi. Sota ja väkivallan käyttö haluttiin usein nähdä politiikasta autonomisena alueena, vaikka samalla juuri asejärjestelmien poliittinen vaikutus kasvoi.

[**Meri**] Amerikkalainen amiraali Alfred Thayer Mahan (1840–1914) käsiteli teoksissaan sotilasstrategian koko spektriä: niin meristrategian poliittisia tavoitteita, laivastostrategiaa, siis sotatoimia, että laivastojen koostumusta ja laivojen suunnittelua. Mahanin ajatukset perustuivat eurooppalaisen merisotahistorian ja Englannin mahtiaseman tutkimisen lisäksi hänen omiin mieltymyksiinsä. Monen muun strategin ja upseerin tavoin hänenkin näkemyksensä muuttuivat johtopäätöksiksi, joihin selektiivinen historian-tutkimus tarjosi sopivan todistusaineiston⁴⁵. Hän pyrki luomaan sodalle teorian, ja tässä teoriassa laivastoilla oli tärkeä rooli kansakuntien sodan ja rauhan menestyksen takeena. Vahvalla laivastolla saavutettaisiin merten herruus, voitettaisiin sodat ja ylläpidettäisiin kansakunnan hyvinvoinnin ja kaupan kannalta välttämättömiä meriyhteyksiä tukikohtien ja siirtomaiden välillä. Historian lisäksi Jominin maksiimit palvelivat Mahanin poliittisia,

⁴⁴ Deleuzen ajatuksista luomisesta vastarinnan tekona, katso esim. Gilles Deleuze, ”Mitä on luomisteko” teoksessa *Gilles Deleuze: Haastatteluja. Gilles Deleuzen ja Félix Guattarin haastatteluja ja kirjoituksia* (Helsinki: Tutkijaliitto, 2005).

⁴⁵ Philip A. Crowl, *Alfred Thayer Mahan: The Naval Historian* teoksessa Paret (toim.), *Makers of Modern Strategy*, s. 444-477.

teoreettisia ja hallinnollisia päämääriä. Voiman keskittäminen muodostui koko meristrategiaa ohjaavaksi periaatteeksi. Laivastojen tehtävänä oli käydä taisteluun vihollisen laivaston kanssa ja tuhota se; tähän päästäisiin parhaiten laivaston koko voimaa käyttämällä; ja tämän laivaston tuli koostua pääosin suurista taistelualuksista.⁴⁶

Mahanin pelkästään aavojen ulapoiden merisotatoimia korostavat operatiiviset näkemykset osoittautuivat jo hänen elinaikanaan vanhanaikaisiksi. Laivastotyökistön ja ilma-aseen kehitys mahdollisti entistä tehokkaamman kyvyn ns. projisoida voimaa mereltä. Tämä puolestaan edellytti puolustushaarojen yhteistoiminnan parantamista. Suuria meritaisteluja ei enää käyty taistelulaivojen vaan ilmavoimien välillä. Myös sukellusveneaselajin merkitys korostui. Yhdysvaltain laivaston kasvu 1800-luvun lopulta selittyy Mahanin henkilökohtaisen vaikutuksen lisäksi aikakaudelle muutenkin tyypillisellä laivastokilpailulla ja amerikkalaisten päättäjien ulkopoliittisilla, taloudellisilla ja teollisuuspoliittisilla haluilla osallistua siihen. Mahanin geopolitiittinen ja valtion mahtia korostava sotilasstrategian käsitys tuki hyvin näitä pyrkimyksiä niin Yhdysvalloissa, Japanissa, Saksassa kuin Englannissakin⁴⁷. Hän onkin kuitenkin säilyttänyt merkityksensä merten merkityksen korostajana ja geopolitiittisena teoreetikkona.

Monessa mielessä englantilaisen meristrategin Julian Corbettin (1854–1922) ajatukset poikkesivat Mahanista. Corbett pyrki asettamaan merisotatoimet laajempaan poliittiseen, sotilaalliseen ja sotateoreettiseen kontekstiin; merellisillä (”*maritime*”) operaatiolla on ainoastaan merkitystä mikäli saavat aikaan vaikutusta maalla. Laivaston ei hänen mukaansa ollut välttämätöntä etsiä-ja-tuhota vastustajan laivastoa vaan usein tavoitteiden saavuttamiseksi riittäisi merten ja meriyhteyksien hallinta omalla olemassaololla. Hänkään ei Mahanin tavoin kyennyt ennustamaan sukellusveneiden kasvavaa roolia.⁴⁸

⁴⁶ Harold & Margaret Sprout, *The Rise of American Naval Power 1776-1918* (Annapolis: Naval Institute Press, 1996), s. 19-21, 250-251; Alfred Thayer Mahan, *Naval Strategy: Compared and Contrasted with the Principles and Practice of Military Operations on Land* (Boston: Little, Brown and Company, 1911), s. 6, 53, 55; Gat, *The Development of Military Thought*, s. 182-185. Yhdysvalloissa jatkuu keskustelu Mahanin tunnetuimman maksimin ”*never divide the fleet*” merkityksestä ja varsinkin Amiraali Halseyn toimista Leyten lahdella lokakuussa 1944, missä hän ei jakanut laivastoaan vaan purjehti täydellä voimalla japanilaisten pohjoisen laivasto-osaston kimppuun. Tämä jätti Yhdysvaltain 7. laivaston suojattomaksi Japanin keskisen laivasto-osaston hyökkäykselle.

⁴⁷ Barry M. Gough, ”Maritime Strategy: The Legacies of Mahan and Corbett as Philosophers of Sea Power”, *RUSI Journal*, vol. 133, n:o 4 (Winter 1988), s. 55-62; Gat, *The Development of Military Thought*, s. 186-187.

⁴⁸ Julian Corbett, *Some Principles of Maritime Strategy* (Annapolis: Naval Academy Press, 1988), s. 91-106; Gough, ”Maritime Strategy”, s. 55-62. Uudemmassa meristrategisesta kirjallisuudesta voidaan mainita Janet C. Wylie & Joseph C. Wylie, *Military*

Corbettin ajattelu pohjautui clausewitzilaiselle näkemykselle sodan poliittisesta luonteesta, mutta hän oli ensimmäinen joka jatkoi tästä jakamalla strategian suureen (”*major*”) ja pieneen (”*minor*”). Edellä mainittu käsittelee kansakunnan kaikkia voimavaroja, ottaen huomioon myös poliittiset, kaupalliset ja taloudelliset näkökulmat, ja jälkimmäinen operaatiosuunnitelmia, tavoitteiden asettamista ja joukkojen suuntaamista.⁴⁹ Corbettin voidaan siten sanoa avanneensa tietä suur- ja kansallisen strategian käsitteiden⁵⁰ lisäksi myös sotilasstrategialle omana alanaan.

[**Ilma**] Lentokoneen kehittäminen avasi myös ilmatilan sodankäynnin tarpeille. Teoreettisesta näkökulmasta tilanne oli haastava: kuinka ratkaista peruskysymykset ilma-aseen käytöstä, tavoitteista, organisoinnista ja koostumuksesta kun asejärjestelmiä ei oikeastaan oltu vielä edes luotu. Toki jo vuonna 1893 englantilainen pioneerimajuri Fullerton oli visioinut ilma-aseen sodankäyntiä muuttavasta luonteesta. Ensimmäisen maailmansodan aikainen ilma-ase oli sangen kehittymätön ja saavutti tähytysten, hävittäjätaistelujen ja pienten pommitusoperaatioiden avulla vaatimattomia tuloksia. Ilmastrategian alkuvuosikymmenen kehitys on henkilöitävissä italialaisen ratsuväen kenraali Giulio Douhetin ja amerikkalaisen William ”Billy” Mitchellin ajatusten ympärillä. Douhet näki ilma-aseen nimenomaan poliittis-psykologisena aseena, jonka tuhovaikutus piti tavoitteiden saavuttamiseksi kohdistaa vastustajan väestöön. Kaupunkien tuhoaminen kaasun, räjähteiden ja palopommien sopivan yhdistelmän avulla muodosti Douhetin ilmastrategian ytimen. Ilmavoiman tuli koostua etupäässä raskaista pommikoneista. Mitchellillä puolestaan painotti ilmavoiman itsenäisyyttä omansa, useita toimintoja sisältävänä puolustushaaran, jota tuli johtaa keskitetysti.⁵¹

Strategy: A General Theory of Power Control (Annapolis: Naval Institute Press, 1989) ja Raja Menon, *Maritime Strategy and Continental War* (Lontoo: Frank Cass, 1998).

⁴⁹ Corbett, *Some Principles of Maritime Strategy*, s. 308-309; Gough, ”Maritime Strategy”, s. 55-62, Gat, *The Development of Military Thought*, s. 218-220. Corbett myös pohti Clausewitzin tavoin hyökkäyksen ja puolustuksen suhdetta ja rajoitetun ja rajoittamattoman sodan problematiikkaa (Corbett, s. 31-40).

⁵⁰ Strachan, *The Lost Meaning of Strategy*, s. 122-134.

⁵¹ David MacIsaac, ”Voices from the Central Blue: The Air Power Theorists” teoksessa Paret (toim.), *Makers of Modern Strategy*, s. 624-647; Gian P. Gentile, *How Effective is Strategic Bombing* (New York: New York University Press, 2001), s. 10-13.

Kuva 5: Ilmapommitukset terrorin välineenä. Helsingin yliopisto palaa 26.–27.2.1944.

Toiseen maailmansotaan mentäessä ilmavoimia kehitettiin juuri näiden ajatusten pohjalta. Britanniassa vallitsi aina 1930-luvun lopulle saakka vahva usko pommitusilmavoimien tehoon. Juuri ennen sotaa brittien onneksi ilmapuolustuksen ja hävittäjätorjunnan merkitystä alettiin painottaa. Saksassa ja Venäjällä ilmavoimaa kehitettiin lähes yksinomaan tukemaan maavoimien taistelua. Jakolinja ilmavoiman strategisen ja taktisen roolin ja käytön välillä on säilynyt meidän päiviimme saakka. Ydinaseen kehittäminen vain korosti tätä eroa suurvaltojen luodessa erityiset strategiset ydinaseilla aseistetut ilmavoimat.

Overy pitää Douhetin ajatuksia peloteteorian ensiaskeleina. Molemmat sisältävät muiden muassa ensi-iskukyvyn, maalittamisen ja väestön terrorisoinnin elementtejä⁵². Toisen maailmansodan aikaiset Saksan ja Japanin kaupunkien tuhoamiset massamaisilla pommituksilla oli douhetismiä pahimmillaan. On kuitenkin vaikea kiistää väitettä, ettei vihollisen tärkeimpien voimavarojen, väestön ja sotateollisuuden tuhoaminen kuitenkin voisi edesauttaa ja nopeuttaa sodan voittamista⁵³. Samalla on huomattava, että ainakin Saksan ja Japanin kaupunkien pommittaminen ennen kaikkea kullutti vastustajan materiaalista suorituskykyä eikä niinkään nujertanut sen taistelutahtoa. Ehkä Yhdysvaltojen operaatio *Rolling Thunder II*, Hanoi

⁵² R.J. Overy, “Air power and the origins of deterrence theory before 1939” teoksessa Mahnken & Maiolo, *Strategic Studies. A Reader*, s. 135-155.

⁵³ R.J. Overy, *Why the Allies Won* (New York: W.W. Norton, 1995), s. 133.

joulupommitukset vuonna 1972, vaikutti Pohjois-Vietnamin haluun käynnistää rauhanneuvottelut. Toisaalta rauha oli pohjoisvietnamilaisille vain taktinen siirto, joka soveltui heidän kokonaisstrategiaansa.

Pommitusten tai ilma-aseen suorituskyky on nähtävä osana muuta sodankäyntiä. Poliittisten ja sotilaallisten toimien yhteisvaikutus selittää parhaiten mahdollista menestystä. On myös huomattava, että valtiollisiin ja pidemmälle kehittyneisiin toimijoihin ehkä voidaan vaikuttaa pommituksilla, kun taas ei-valtiollisia toimijoita vastaan ilma-aseen käyttö painottuu toisella tavoin. Tällöin kyseeseen tulee ilmakuljetusten ja tiedustelun ja valvonnan lisäksi erityisesti maajoukkojen tukeminen ilmatulituella.⁵⁴

[**Ydinase**] Ydinasestrategioissa yhtäältä ajateltiin ydinaseiden olevan vain aseita muiden joukossa ja siten niiden käytön tavoitteiden ja käyttöperiaatteiden vastaavan muiden asejärjestelmien, erityisesti ilma-aseen periaatteita. Atomipommia kehitettiin niin Saksassa kuin Yhdysvalloissa sodan lopettavana aseena, ja lähinnä tässä tarkoituksessa amerikkalaiset pudottivat sen ainakin Hiroshimaan. Ydinaseen tuho vaikutuksen ja korostuneen poliittisen merkityksen takia pelotteen logiikka ohitti pian ydinaseen välineellisen merkityksen. Brodie linjasikin uuden aikakauden turvallisuustarpeita vuonna 1946 seuraavasti:

”Amerikan turvallisuusohjelmien ensimmäinen ja tärkein toimi atomipommien ajalla on taata meille mahdollisuus kostoiskuun hyökkäyksen sattuessa. En totea tätä ollakseni huolestunut siitä, kuka voittaa seuraavan sodan, jossa atomipommeja käytetään. Tähän asti meidän asevoimiemme päätarkoitus on ollut voittaa sotia. Tästä lähtien päätarkoitus on torjua sodan alkaminen.”⁵⁵

Sivosen mukaan ydinaseaikakausi yhdistettynä kaksinapaiseen maailmanjärjestelmään, suurvaltojen uuteen rooliin siinä ja yhteiskunnalliseen ja teolliseen kehitykseen johti niin poliittisempaan kuin akateemisemmän strategian tutkimusalueen nousuun⁵⁶. Sotilasstrategian rinnalle, ja tasotarkastelun mukaan sen yläpuolelle, kohosi valtioiden ja niiden välisten liit-

⁵⁴ Ilma-aseen merkityksestä katso esim. Robert Pape, *Bombing to Win* (Ithaca: Cornell University Press, 1996); Benjamin S. Lambeth, *Nato's Air War in Kosovo* (Santa Monica: Rand, 2001); tai Jan Reuter Dahl, *Daidalossyndromet. Om Luftkriget 2005* (Stockholm: Försvarshögskolan, 2006); Daniel L. Byman & Matthew C. Waxman, “Kosovo and the great air power debate” teoksessa Mahnken & Maiolo, *Strategic Studies. A Reader*, s. 156-180.

⁵⁵ Pekka Visurin käännös Bernard Brodien *The Absolute Weapon: Atomic Power and World Order* -teoksesta (New York, 1946) (Pekka Visuri, *Turvallisuuspolitiikka ja strategia* (Juva: Otava, 1997), s. 51).

⁵⁶ Pekka Sivonen, “Strategian ja turvallisuuspolitiikan alue tutkimuskohteena”, luento Maanpuolustuskorkeakoulussa 27.4.1993 (Luentorunko ja muistiinpanot kirjoittajalla).

toumien turvallisuuspolitiikkaa käsittelevä⁵⁷ ja ydinasesodan välttämiseen tähtäävä (yleisen) strategian tutkimusalue.

Toisaalta ydinaseen ajateltiin estävän sotien, niin tavanomaisten kuin ydinasesotienkin, syntyminen. Estämisvaikutus ajateltiin luotavan ydinaseen pelotearvolla, *deterrenssillä*. Tällä tarkoitetaan sotilaallisiin tosiseikkoihin perustuvaa psykologisten ja kognitiivisten tekijöiden muodostamaa mielikuvaa, jonka seurauksena vastustaja luopuu tietystä toiminnasta. Tämä mielikuva puolestaan perustuu kahteen erilaiseen ajatusmalliin: omista toimista seuraavaan rankaisuun (*deterrence by punishment, rankaisupelote ex post*) tai omien tavoitteiden saavuttamattomuuden tunteeseen (*deterrence by denial, kieltopelote ex ante*).⁵⁸

Toimiakseen teoriana ja strategiana pelote edellyttää edellisen määritelmän mukaisesti käsitystä sotilaallisista ”tosiseikoista”, siis riittävän luotettavaa arviota vastapuolen asejärjestelmien suorituskyvystä. Tämä perustuu suorituskykyisiin asejärjestelmiin, suunnitelmiin aseiden käytöstä sekä ilmaistuun poliittiseen valmiuteen käyttää aseita. Strategian informatiivinen merkitys korostuu juuri pelotteen kohdalla. Toisaalta, tämä käsitys, tieto, ei saa olla täydellinen, koska tällöin omat toimet ja suorituskyvyt voitaisiin mitoitaa kumoamaan vastustajan suorituskyky. Epävarmuus niin kyvyistä kuin aikomuksista on oleellinen osa molemminpuolista ja siten toimivaa pelotetta.

Haavoittuvuuden aste on toinen oleellisista pelotteen osatekijöistä. Ensinnäkin omien asejärjestelmien liian suuri haavoittuvuus saattaa Schellingin mukaan houkuttaa vastapuolen yrittämään tuhoisaa ensi- tai ennaltaehkäisevää iskuja. Varmistettu oma kostoiskukyky vakauttaa siten asetelmaa ja vahvistaa pelotevaikutusta⁵⁹: ”*To deter an attack means being able to strike back in spite of it.*”⁶⁰ Tämä ajattelutapa johti 1950- ja 1960-luvuilla Yhdysvalloissa ja Neuvostoliitossa vertikaaliin proliferaatioon, ydinasejärjestelmien määrälliseen ja laadulliseen kehittämiseen; pommikoneiden rinnalle kehitettiin ydinohjuksia ja ydinsukellusveneitä. Toisaalta vastapuolen

⁵⁷ Visuri, *Turvallisuuspolitiikka ja strategia*, s. 12, 17.

⁵⁸ Juha Harjula, *Strategian asiatietoa*, Sotatieteen laitos, Js 3, n:o 12 (Helsinki: Sotakorkeakoulu, 1989), s. 29-30; Thomas C. Schelling, *The Strategy of Conflict* (Cambridge: Harvard University Press, 1980), s. 187.

⁵⁹ Thomas C. Schelling, *Arms and Influence* (New Haven: Yale University Press, 1966), s. 232-234.

⁶⁰ Albert Wohlstetter, ”The Delicate Balance of Terror”, *RAND P-1472* (6.11.1958) [<http://www.rand.org/publications/classics/wohlstetter/P1472/P1472.html>]. Wohlstetteriä voi perustellusti pitää yhdysvaltalaisen peloteteorian ja ydinasejärjestelmien yhtenä keskeisimpänä kehittäjänä. Häntä pidetään myös Stanley Kubrickin Tohtori Outolempi-elokuvan (*Dr. Strangelove or: How I Learned to Stop Worrying and Love the Bomb*) surullisen fanaattisen keskushahmon tohtori Outolemmen yhtenä esikuvana Henry Kissingerin ja Herman Kahnin ohella.

kostoiskukyky perustuu juuri omaan haavoittuvuuteen. Tämän takia esimerkiksi liian vahvan ohjuspuolustusjärjestelmän ajatellaan horjuttavan peloteasetelmaa. Samaa voidaan sanoa myös väestönsuojelun kehittämises- tä; se vähentää omaa haavoittuvuutta ja siten vastapuolen pelotteen arvoa.

Kuva 6: Ydinase – käyttökelpoinen ase vai pelote?

Vahvuus, haavoittuvaisuus ja asejärjestelmien läpäisykyky ovat tietenkin aina suhteellisia, siis osapuolista riippuvia, ja muuttuvia tekijöitä. Riittäväksi arvioitava määrä ja laatu riippuvat erityisesti arvioista vastapuolen kyvystä. Toimiva – riittäväksi arvioitu – pelotejärjestelmä edellyttää Wohlstetterin mukaan järjestelmän vakaata ylläpitämistä, kykyä kestää ensi-isku, valmiutta kostoiskuun, riittävää kantamaa, puolustuksen läpäisykykyä sekä kohteen tuhoamista puolustus- tai varotoimista huolimatta⁶¹.

Pelotteen toimivuuden ja ydinaseiden käytön mahdollisuuksien tutkimus vahvisti koko sotilasstrategisen tutkimuksen väkivaltakeskeistä leimaa. Ydinaseiden rinnalla tavanomainen sotilaallisen voiman käyttö sotaa lievemmissä konflikteissa menetti kiinnostavuuden – ja strategian leiman⁶². Tutkimuksen tieteellistyessä erityisesti matemaattisten menetelmien avulla, strategian välttämätön holistinen luonne redusoiitiin yhtälöiksi ja voiton kaavoiksi. Strategiaan myös oleellisesti kuuluva poliittisuus ja ihmisen

⁶¹ Wohlstetter (1958). Vertaa Janne Nolan: ”*It is difficult to state categorically what is effective deterrence and what is not.*” (Janne Nolan, “Future Nuclear Doctrine” teoksessa Hans Binnendijk ja James Goodby (toim.), *Transforming Nuclear Deterrence* (Washington D.C.: National Defence University Press, July 1997), s. 48.

⁶² Esimerkiksi vuonna 1967 julkaistu Morton H. Halperinin *Contemporary Military Strategy* (Boston: Little, Brown and Company) käsittelee yksinomaan ydinasekysymyksiä ja ydinsodan problematiikkaa.

harkinta tuntui painuvan taka-alalle kustannustehokkuusanalyysien ja peliteoreettisten mallien vallatessa alaa ja kertoessa millaisilla joukkokokoonpanoilla, ensi-iskun tai kostoiskun menetelmillä tai ohjus-, lentokone- tai sukellusvenejärjestelmillä saavutetaan tulosta. Taidosta tehtiin tiedettä.

[**Kumouksellinen sodankäynti**] Siirtomaiden itsenäistymistaisteluissa eurooppalaisten kansallisvaltioiden kokemusten pohjalta rakennettu sotilasstrategia ei voinut tarjota riittävää ja relevanttia lähtökohtaa. Mao Zedongin kolmen vaiheen kumouksellisen sodan strategia osoittautui toimivaksi ratkaisuksi Kiinan sisällissodassa ja tarjosi teoreettisesti toimivan ja poliittisesti sopivan esimerkin monelle muullekin vastarinta-, vapautus- tai itsenäisyysliikkeelle.

Mao sai innoituksensa marksismista ja Venäjän vallankumouksesta. Hän sovitti marksilaisen poliittisen teorian, kiinalaisen sotateorian ja clausewitzilaisen sotakäsityksen Kiinan ainutkertaiseen tilanteeseen ja toimintaympäristöön. Hän tajusi että vallankumous veisi Kiinassa aikaa ja ettei neuvostovenäläinen urbaani strategia soveltuisi kiinalaisiin oloihin. Mao perustikin vallankumouksensa kansansodalle, missä alun perin pieni ja heikko vastarintaliike asteittain kehittää itsensä vahvaksi poliittiseksi, sosiaaliseksi ja sotilaalliseksi vaikuttajaksi.

Vastarintaliike jakautuu kolmeen osaan: puolueeseen, joka johtaa ja suunnittelee taistelun, kansanarmeijaan, joka toimeenpanee sotilasoperaatiot, sekä yhtenäisen rintaman nimellä kulkevaa julkiseen poliittiseen osaan, jonka tehtävänä on mobilisoida kaikki edistykselliset voimat taisteluun. Maon kansansodan teoria käsittää strategisen puolustuksen, tasapainon ja hyökkäyksen vaiheet. Puolustusvaiheessa vastarintaliike perustetaan ja organisoidaan ja aloitetaan jäsenten rekrytointi ja poliittinen ja sotilaallinen koulutus. Samalla harjoitetaan terrorin ja sissisodan keinoin väkivaltaa hallituksen kannattajia ja sen instituutioita kohtaa. Tasapainovaiheessa omien joukkojen määrän ja koulutusasteen ajatellaan vastaavan hallituksen voimavaroja ja vastarintaliike kykenee kattavimpiin ja suurempiin sissisodankäynnin operaatioihin erityisesti hallituksen joukkoja vastaan. Hyökkäysvaiheessa pyritään ratkaisutaistelujen avulla sodan voittamiseen ja vallankumouksen poliittiseen toteuttamiseen. Kansanarmeija on organisoitu perinteisen sotilasorganisaation mukaisesti ja se on varustettu alussa hyvinkin alkeellisella käsiaseistuksella. Toimintatavat noudattavat alusta saakka sissisodankäynnin keinoja. Aikaa myöten tarkoituksena on myös perustaa raskaammin aseistettuja joukkoja, jotka taistelevat perinteisen asevoiman tavoin.⁶³

⁶³ Mao Zedong, “On Protracted War”, *Selected Works of Mao Tse-tung*, 1, 4, 6, 72-77, 91-96, 100; ja “On Coalition Government”, *Selected Works of Mao Tse-tung*, Marxist Internet Archive (<http://www.marxists.org/reference/archive/mao/selected-works/>);

Erityisesti kiinalaista ja varsinkin venäläisestä esimerkestä poikkeavaa on maaseudun merkitys vastarintaliikkeen tukeutumis- ja toiminta-alueena sekä maatalousväestön tärkeä rooli poliittisen ja sotilaallisen rekrytoinnin perustana. Kiinalaista on samoin kärsivällisyys ja taktinen joustavuus, jonka sanotaan olevan harvoja Maon Sunzilta omaksumia opetuksia⁶⁴. Toteutuksen eroavaisuuksista huolimatta kansansodan poliittis-strateginen perusajatus noudattaa kuitenkin venäläistä mallia. Maon sotakäsitys ja taistelujen merkityksen painottaminen myötäilee Clausewitzia, jota Maon tiedetään opiskelleen vallankumousvuosina.

Maon menestyksen syiksi on laskettu kiinalaisten poliittisten, sosiaalisten ja sotilaallisten olosuhteiden ymmärtäminen ja hyväksikäyttö. Laaja maaseutu tarjosi niin tilaa toimia, tukeutua ja tarvittaessa väistää hallituksen joukkoja kuin suuren potentiaalisen rekrytointimassan. Neuvostoliiton laajamittainen tuki ja Kiinan korruptoituneen keskushallituksen tehottomuus voittaa väestö puolelleen edesauttoi vallankumousliikettä voimistamaan asemaansa. Mao osasi myös pelata japanilaismiehityksen aikana korttinsa oikein Kuomingtanin ja länsiliittoutuneiden kanssa käymässä poliittisessä pelissä.

Maolainen kansansodan teoria on viehättänyt monia myöhempiä kommunistisia ja muita vastarinta- ja vapautusliikkeitä. Näistä muunnelmista etenkin vietnamilainen ja kuubalainen versio ovat sotilasstrategisestikin mielenkiintoisia.

Vietnamilaisen kansansodan, *dau tranh*, taistelu, kehittäjänä voidaan pitää Truong Chinhia ja sen toimeenpanijana kenraali Vo Nguyen Giapia. *Dau tranhin* perusajatus on yhdistää poliittinen ja sotilaallinen osa-alue yhdeksi jakamattomaksi strategiaksi, missä poliittinen toiminta palvelee sotilaallista ja sotilaallinen poliittista, missä siviili on sotilas, missä rintama on kaikkialla ja missä kansallinen ja kansainvälinen ovat yhtä. Vaikka *dau tranhin* sotilaallinen toiminta noudattelee kiinalaisen kolmivaiheisen kansansodan periaatteita, vietnamilaiset kuitenkin muistuttavat toimintaympäristönsä ratkaisevissa eroista Kiinaan verrattuna. Vietnam on kooltaan ja väestöltään huomattavasti pienempi, ja siellä käyty taistelu oli Kiinan vallankumousta nationalistisempi ja kansainvälisempi.⁶⁵

Bard O'Neill, *Insurgency and Terrorism. Inside Modern Revolutionary Warfare* (Dulles: Brassey's, 1990), s. 35-39; Headquarters Department of Army, *Counterinsurgency, FM 3-24* (December 2006), 1-28; James Corum, *Fighting the War on Terror. A Counterinsurgency Strategy*, (St. Paul: Zenith Press, 2007), s. 19-22.

⁶⁴ Johnston, *Cultural Realism*, s. 255-256. Maon kiinnostuksesta ja mieltymyksestä Clausewitzin oppeja kohtaan, katso Nojonen, *Jymäyttämisen taito*, s. 27-33.

⁶⁵ Vo Nguyen Giap, *People's War People's Army* (Philadelphia: Recon Publications, 1976), s. 29, 41b-c, 46-47; Bui Tin, "Fight for the Long Haul" teoksessa Andrew Wiest

Kuva 7: Kumouksellisen sodan tehokkaan yksinkertaista informaatio-operaatiota: Vallankumous leviää Nepalin maaseudulta pääkaupunkiin Kathmanduun.

Vietnamilainen strategia voidaan jakaa viiteen osittain päällekkäiseen vaiheeseen: tukialueiden luomiseen, terrori-iskujen ja sissisodankäynnin aloittamiseen, omien sissi- ja tavanomaisten joukkojen kouluttamiseen, iskujen tehostamiseen ja tavanomaisilla joukoilla tehtävään ratkaisevaan hyökkäykseen. Sodan lopputuloksen saavuttamiseksi viimeisen vaiheen ”vihollisen joukkojen tuhoamista” pidetään ratkaisevan tärkeänä. Vastaavasti ”taktinen tuhoaminen [siis terrori ja sissisota] ei ole ratkaisevaa eikä koskaan strategisen tuhoamisen vaihtoehto”. Viimeisessä vaiheessa on ”välttämättä sitoa [vihollinen] laajoihin taisteluihin voimankeskittämisen avulla”.⁶⁶ Kansansodan perusajatus on selkeästi maolaista, mutta sen Pohjois-

(toim.), *Rolling Thunder in a Gentle Land. The Vietnam War Revisited* (New York: Osprey, 2006), s. 63-73; George Tanham, *Communist Revolutionary Warfare* (Westport: Praeger, 2006), s. 3-11. Giap kuvaa vuonna 1999 tehdyssä haastattelussa vietnamilaista kansansotaa ”synteettiseksi” ja vähättelee marksismi-leninismen roolia siinä (Public Broadcasting Service (PBS), *Interview with Vo Nguyen Giap Viet Minh Commander*, 28.6.1999

[<http://www.pbs.org/wgbh/peoplescentury/episodes/guerrillawars/giaptranscript.html> / 15.10.2010].

⁶⁶ Pham Huy Le (toim.) ”Our Military Traditions”, *Vietnamese Studies* (Hanoi: Foreign Languages Publishing House, n. 1975). Katso myös Tanham, s. 82 Giapin laajan yleis-

Vietnamin armeijan roolia painottava toteutus sovittaa Suuren Ruorimiehen ajatukset tähän toimintaympäristöön. Ranskaa vastaan käyty poliittinen taistelu muistuttaa alkuperäistä kansansodanstrategiaa kun taas Etelä-Vietnamia ja amerikkalaisia vastaan käydyssä taistelussa vallankumous oli vientituote, joka piti saada myytyä toiseen itsenäiseen valtioon.

Hanoi onnistui tehokkaasti operoimaan, beaufrelaisittain tulkittuna, niin ulko- kuin sisäkehälläkin, ja yhdistämään useita rinnakkaisia operaatiolinjoja yhdeksi kokonaisstrategiaksi⁶⁷. Itse toiminta-alueella, Indokiinassa, se hyödynsi maantieteellisiä oloja ja kansainvälisten rajojen tuomaan turvaa ja Yhdysvaltojen epäselvää poliittista ja sotilaallista strategiaa. Amerikkalaisen vastakumouksellisten operaatioiden kenttäohjesäännön mukaan se “ei hyökännyt mitään erityistä painopistettä vastaan vaan kohdisti painetta moniin luottaen siihen, että aikaa hyväksikäyttäen voitto on saavutettavissa yhden tai useamman operaatiolinjan avulla⁶⁸.”

Kansainvälisellä arenalla Hanoi onnistui hankkimaan tukea, ei vain aate-tovereiltaan Kiinasta ja Neuvostoliitosta, mutta myös lännestä, erityisesti kuusi- ja seitsemänkymmentäluvun sodanvastaiselta liikkeeltä ja yleiseltä mielipiteeltä. Washingtonin halu lähestyä Pekingiä rajoitti amerikkalaisten toimintamahdollisuuksia Pohjois-Vietnamia vastaan. Valkoinen talo pikemminkin halusi päästä eroon epämiellyttävästä julkisuudesta ja päästä neuvotteluratkaisuun. Hanoi jopa onnistui kääntämään sotilaalliset tappionsa ja katastrofinsa, kuten vuoden 1968 Tet- ja vuoden 1972 Pääsiäishyökkäyksen psykologisiksi ja poliittisiksi voitoiksi.⁶⁹ Pariisin vuoden 1972 rauhansopimuksen jälkeen Giapilla oli vapaat kädet valmistella ja toteuttaa sotilasstrategiansa viimeinen vaihe.

On syytä havaita, että vietnamilaisten taistelu japanilaisia, ranskalaisia ja amerikkalaisia vastaan kesti yli kolme vuosikymmentä ja että Hanoi oli sangen piittaamaton omista uhreistaan ja tappioistaan. Vietnamin sodan esimerkki osoittaa ennen kaikkea kuinka teoria pitää sovittaa vallitseviin

shyökkäyksen merkityksen korostamisesta. On selvää, että viimeisen vaiheen historiallisena esimerkkinä ja legitimoijana on käytetty Dien Bien Phun taistelua vuosilta 1953–1954.

⁶⁷ Dale Andrade, “Westmoreland was right: learning the wrong lessons from the Vietnam War”, *Small Arms & Insurgencies*, Vol 19, No. 2 (June 2008), 145-181 (147).

⁶⁸ *FM 3-24*, 1-29, 1-74.

⁶⁹ Tanham, *Communist Revolutionary Warfare*, s. 3-8, 82; Corum, *Fighting the War on Terror*, s. 31-32; Lam Quang Thi, “A View from the Other Side of the Story. Reflections of a South Vietnamese Soldier” teoksessa Wiest (toim.), *Rolling Thunder*, s. 116-128.

Giapin malttamattomuus vuonna 1968 ja kenttäarmeijan merkitys vietnamilaisessa strategiassa heikentää Keeganin väitettä itämaisen sodankäynnin erilaisuudesta eurooppalaiseen verrattuna mm. sen epäsuoran ja aikaapelaavan luonteen takia (John Keegan, *A History of Warfare*, New York: Vintage Books, s. 387).

oloihin ja kuinka sitä pitää osata soveltaa ja muokata tilanteenmukaisesti. Voittamiseen voi riittää se, että estää toista voittamasta sen sijaan että itse aina pyrkii aktiivisesti ratkaisuun. Kissinger osui oikeaan murahtaessaan vuonna 1969 ”*Guerilla wins if he does not lose*”.

Kuuban vallankumous tarjoaa hieman poikkeavan esimerkin kansansodasta. Fidel Castro and Ernesto ‘Ché’ Guevara, todennäköisesti välttämättömyydestä, painottivat vallankumouksen ensivaihetta, ja väittivät, ettei ole tarpeen odottaa vallankumoukselle suotuisten olojen ilmaantumista. Taistelun ja vallankumouksen aloittaminen loisivat suotuisat edellytykset sen jatkamiseen. Guevara jopa väitti että 30–50 miestä, *foco/foquista* (sisisolu), olisi riittävä määrä menestyksellisen kapinan aloittamiseksi.⁷⁰ Vaikkakin Castro ja Guevara seurasivat retoriikassaan ja tukialueen ja maaseudun merkityksen korostamisessaan maolaisia oppeja, he itse asiassa käänsivät Maon ajatuksen politiikan ja kansantuen ensisijaisuudesta. Sen sijaan he painottivat sissiliikettä vallankumouksen eliittinä ja etujoukkona sekä väkivaltaa sen ensisijaisena keinona. Poliittisten muutosten ja kansan tuen oletettiin seuraavan kapinan aloittamisesta. Tämä lähestymistapa laski sen varaan, että hallituksen joukot olisivat kykenemättömiä tukahduttamaan etujoukon aloittamaan kapinaa heti alkuvaiheessa ja, että hallitus olisi jo etukäteen menettänyt otteensa maaseudusta ja sen väestöstä. Yhdistelmiä maolaisen ja kuubalaisen kansannousun strategioista on sovellettu myöhemmin epäonnistuen Perussa ja monelta osin onnistuen Nepalissa⁷¹.

Rationaalis-institutionaalinen

[**Boyd**] Yhdysvaltalainen hävittäjälentäjä ja hävittäjätaktiikan ja -teknologian kehittäjä John Boyd on tullut tunnetuksi erityisesti ns. ”*OODA*-luupin” ansiosta. Tällä tarkoitetaan neljästä vaiheesta, *Observation-Orientation-Decision-Action*, koostuvaa inhimillisen päätöksenteon mallinnusta. Malli on saanut alkunsa Korean sodan aikaisen hävittäjätaktiikan ja -tekniikan tutkimisesta. Boyd selitti amerikkalaisten ylivoiman johtuneen heidän F-86:n ketteryydestä ja laajemmasta näkökentästä Mig-15:ta verrattuna. Havaintojen tekeminen ennen vastustajaa ja koneen liikenopeus mahdollistivat amerikkalaisten lentäjien toimivan korealaisia ja kiinalaisia lentäjiä nopeammin ja pääsevän aseiden käytön kannalta edulliseen asemaan. Boyd lähti tutkimaan, pitääkö malli paikkaansa myös maa- ja meri-

⁷⁰ O’Neill, *Insurgency & Terrorism*, s. 42-45. O’Neill luokittelee tämän sotilaspainotteiseksi strategiaksi (*military-focus strategy*).

⁷¹ Katso esim. Thomas A. Marks ja David Scott Palmer, “Radical Maoist Insurgents and Terrorist Tactics: Comparing Peru and Nepal”, *Low Intensity Conflict and Law Enforcement*, Vol. 13, n:o. 2 (Autumn 2005), s. 91-116; Mika Kerttunen, “A Transformed Insurgency. The Strategy of the Communist Party of Nepal (Maoist) in the Light of Communist Insurgency Theories and a Modified Beaufrean Exterior/Interior Framework”, *Small Wars & Insurgencies*, 22-2 (2011).

taisteluissa sekä ylemmillä operatiivisella ja strategisella tasolla. Kysehän on ikaiaikaisesta toiveesta lyhentää havainnon ja (ase)vaikutuksen välistä aikaa.

Boydin lähtökohtana olivat sunzilais-liddellhartilainen perinne ja pyrkimys vastustajan lamauttamiseen tämän tuhoamisen asemasta. Hän perusti tutkimuksensa ja mallinnuksensa historiallisen tutkimuksen lisäksi monipuoliseen tieteenfilosofiseen ja luonnontieteelliseen tutkimuskirjallisuuteen; hän samanaikaisesti uskoi tieteen mahdollisuuksiin, mutta ei halunnut lukitua mihinkään yhteen tieteenalaan tai ahtaaseen näkemykseen. Hän omaksui muiden muassa Michael Polanyin epistemologisen näkemyksen, jossa realistisen käsityksen asemasta painotetaan toimijan omaa ymmärrystä ja omia ennakkokäsityksiä tiedon sosiaalisessa luomisprosessissa. Kuhnin paradigma-ajattelu kannusti puolestaan Boydia näkemään strategian kehittämisen samankaltaisena muun tieteellisen kehityksen kanssa; uusi ymmärrys, orientaatio, ja synteesi syntyy kun uusi havainto tai tieteellinen tieto haastaa vanhan synteessin (paradigman).⁷²

Käyttäytymistieteellinen tutkimus sai puolestaan Boydin ymmärtämään konfliktit luonteeltaan moraalisis-henkis-fyysisinä ja sosiaalisessa ympäristössä tapahtuvina. Elävien organismien tavoitteena on siten henkiinjääminen omilla ehdoillaan ja oman toiminnanvapautensa lisääminen. Keskeisenä toimintatapana on tällöin vastapuolen järjestelmän toiminnan murtaminen. Boydin konfliktien luonteeseen perustuva näkemys strategian tarkoituksesta onkin syytä esitellä alkukielellä, jottei hänen argumentaationsa voima häviä käännettäessä:

*“Penetrate adversary’s moral-mental-physical being to dissolve his moral fiber, disorient his mental images, disrupt his operations, and overload his system, as well as subvert, shatter, seize, or otherwise subdue, those moral-mental-physical bastions, connections, or activities that he depends upon, in order to destroy internal harmony, produce paralysis, and collapse adversary’s will to resist.”*⁷³

Oleellista on siis tunkeutua vastustajan ajattelu- ja toimintajärjestelmiin, ylikuormittaa niitä, viedä toimintakyky ja lamaannuttaa vastustajan moraalinen, henkinen ja fyysisen voima ja romahduttaa hänen puolustustahtonsa. Boydin ajattelusta ilmenee selvästi hänen kiinnostuksensa ja tietämyksensä

⁷² Frans P.B. Osinga, *Science, Strategy and War. The strategic theory of John Boyd* (Lontoo: Routledge, 2007), s. 28-37, 53-85, 121-127. Boyd omaksui myös vaikutteita mm. Corbetilta ja Fullerilta sekä esim. Popperin, Piaget’n, Gödelin ja Heisenbergin tutkimuksista.

⁷³ John Boyd, “Patterns of Conflict” hänen *A Discourse on Winning and Losing* -esityksessään (Osinga, *Science, Strategy and War*, s. 180). Boyd ei koskaan julkaissut ajatuksiaan kirjana vaan esitti niitä intensiivinä luentoina ja luentokuvina.

käyttäytymistieteistä, järjestelmäajattelusta sekä fysiikasta ja biologiasta. Hänen strategiakäsitystään voidaan siten hyvinkin luonnehtia orgaaniseksi.

Boyd painotti orientaatiota koko *OODA*:n ja strategiansa painopisteenä (*Schwerpunkt*). Orientaatio vaikuttaa hänen mukaansa ratkaisevasti siihen, miten ihminen toimii vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Ymmärrys, orientaatio, puolestaan syntyy vuorovaikutuksessa geneettisen perimän, kulttuuristen traditioiden ja aikaisempien kokemusten kanssa.⁷⁴

Boydin ajattelu on saanut konkreettisen ulkoasun liikesodankäynnin teoriassa. Sen perusajatuksena on yhdistää yllätyksellisyys, liikenopeus ja kii-vas rytmi (tempo) sekä kohdistaa vaikutus painopisteisiin (*Schwerpunkt*, *center of gravity*), jotta vastustajan järjestelmät ja taistelutahto romahtavat. Lind, joka on tehnyt liikesodankäynnin teoriaa tunnetuksi, painottaa Boydia seuraten tehtävätaktiikkaa. Ainoastaan hajauttamalla päätöksentekoa ja luomalla tarkoituksellista epäjärjestystä kyetään hänen mukaansa optimaaliseen liikesodan periaatteiden harjoittamiseen.⁷⁵

Yhdysvaltain merijalkaväki ja Norjan puolustusvoimat ovat omaksuneet liikesodankäynnin taisteluoppinsa perustaksi. Myös amerikkalainen johtamissodankäynnin doktriini, brittiläinen yhteisoperaatiodoktriini,⁷⁶ voiman ja vaikutuksen suuntaamista käsittelevät ns. Wardenin ympyrät samoin kuin verkostokeskeinen puolustus sisältävät boydilaisia vaikutteita. Boydia voidaan hyvinkin pitää yhtenä merkittävimpänä strategian teoreetikkona. Siinä missä sangen post-positivistinen Clausewitz nosti esiin strategian poliittisuuden ja suhtautui epäillen strategian luonnontieteelliseen tarkastelutapaan, Osingan luonnehdinnan mukaan postmoderniksi Boyd kiinnitti huomiota strategian sosiaalis-kognitiiviseen ulottuvuuteen.

Boydia ja varsinkin tämän ajattelun sovelluksia voidaan kritisoida sodan poliittisuuden ja sisäisen dynamiikan unohtamisesta sekä tarkoitushakuisesta historiantutkimuksesta. Boydin mukana kulkevat hänen sotilasstrategisten oppi-isiensä heikkoudet. Aikaa ja nopeutta painottavat näkemykset ovat puolestaan hyvin kulttuuri- ja teknologiasidonnaisia. Tietoteknologian kehitys ja ylempien johtoportaiden kontrollitarve ovat muokanneet useista

⁷⁴ Boyd, “Organic Design for Command and Control” ja “Strategic Game and Organic Design” hänen *A Discourse* -esityksessään (Osinga, *Science, Strategy and War*, s. 84, 229-232).

⁷⁵ William Lind, *Manoeuvre Warfare Handbook* (Boulder: Westview Press, 1985), s. 1-8. Lind itse paikantaa varsin kyseenalaisesti liikesodan alun Leuktran (371 eKr.) sekä Cannan (216 eKr.) taisteluihin; Osinga, *Science, Strategy and War*, s. 166-169. Katso myös Nils Marius Rekkedal, *Nykyaikainen sotataito. Sotilaallinen voima muutoksessa* (Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, 2006).

⁷⁶ JP 3-13.1 *Joint Doctrine for Command and Control Warfare; British Defence Doctrine*. Joint Warfare Publication 0-01.

sovelluksista sangen keskusjohtoisia ja mikromanagerointiin taipuvaisia. Liikesodan lamaanuttamiseen pohjautuva ideaalimalli olettaa paljon ominen ja lähtökohtaisesti vähäisempien joukkojen moraalilta ja suorituskyvyltä. Samalla se uskoo vastustajan moraalin ja suorituskyvyn olevan murrettavissa sangen pienellä voimankäytöllä tai jopa sillä uhkaamalla.

[Kriisinhallinta] Rauhanturvaamisen ja sotilaallisen kriisinhallinnan perusajatuksena on, että sotia ja muita väkivaltaisia konflikteja voidaan ehkäistä, hallita ja lopettaa ulkopuolisen sotilaallisen väliintulon avulla. Yhdistyneiden kansakuntien perustamisen seurauksena sotilaallista voimaa ryhdyttiin käyttämään kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden takaamiseksi. Ajatus vahvasti toisen maailmasodan jälkeistä ja suurvaltojen vastakkainasettelun hallitsemaa maailmanjärjestystä. Toimien tavoitteena olikin samalla estää paikallisten konfliktien laajeneminen suurvaltojen ja niiden liittoumien väliseksi apokalyptiseksi sodaksi. Samalla sementoitiin vallitsevaa maailmanjärjestystä. Hyvin hajanaisen kriisinhallintakirjallisuuden asemasta kansainvälisen kriisinhallinnan sotilaallista strategiaa kannattaa-kin tarkastella toimintaympäristön tilan ja sen muutosten avulla.

YK:n peruskirjan VII luku mahdollistaa poliittisten ja taloudellisten pakotteiden asettamisen ja sotilaallisen voiman käytön rauhanrikkojaa vastaan. Tämä edellyttää turvallisuusneuvoston päätöstä. Päätöksistä tunnetuimmat ovat vuoden 1950 kesäkuulta Pohjois-Korean hyökättyä Etelä-Koreaa vastaan (S/RES/83 (1950)), vuoden 1990 marraskuulta Irakin vallattua Kuwaitin (S/RES/0678 (1990)) ja vuoden 2001 joulukuulta Afganistanin tilanteen johdosta (S/RES 1386 (2001)). Rauhanturvaamisesta ei peruskirja kerro, mutta jo vuodesta 1948 sotilastarkkailijoita ja vuodesta 1956 rauhanturvajoukkoja on ryhmitetty eri kriisialueille.

Kylmän sodan jälkeen kriisinhallinnan kysyntä ja tarjonta on kasvanut, ja samalla on alettu puhua muiden muassa laajennetusta rauhanturvaamisesta ja rauhaan pakottamisesta⁷⁷ sekä tehty toimenpiteitä kriisinhallinnan poliittis-hallinnollisen valmiuden ja sotilaallisen toimeenpanokyvyn parantami-

⁷⁷ Laajennetulla rauhanturvaamisella tarkoitetaan yleensä tilannetta, missä osapuolten suostumuksella alueelle ryhmitettävä joukko toiminnallaan tukee saavutetun sopimuksen noudattamista. Rauhaanpakottaminen viittaa puolestaan YK:n peruskirjan mukaiseen tai muuhun sotilaalliseen toimintaan, missä kaikkia tarvittavia voimakeinoja tehtävän toteuttamiseksi voidaan käyttää. 1990-luvun keskustelusta katso esim. YK:n pääsihteerin Boutros Boutros-Ghalin raportti *Agenda for Peace. Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping* (United Nations, A/47/277 - S/24111 17.6.1992) tai Jari Rantapelkonen, *Konfliktin, konfliktinhallinnan ja turvallisuuden käsitteet kylmän sodan jälkeen* (Maanpuolustuskorkeakoulu: Helsinki, 1998) Strategian laitos, Js 1, n:o 17).

seksi. Kriisinhallinnaksi kutsuttavissa olevaa toimintaa on myös alettu toteuttaa YK-järjestelmän ulkopuolella ja jopa siitä riippumatta.

Seuraavat kolme mallia jäsentävät kriisinhallintaa ja sen muutosta sotilasstrategian kysymyksenasettelun perusteella. Mallit luovat poliittisen, historiallisen, operatiivisen ja juridisen tarkkuuden kustannuksella joukon mielikuvia⁷⁸. Samalla kannattaa muistaa, että jokainen sota, konflikti ja operaatio on oma erityistapauksensa.

Suez/Golan

Konflikti on valtioiden välinen, ja rauhanturvaoperaatio perustetaan konfliktin osapuolten aselepo- tai rauhansopimuksen jälkeen ja heidän suostumuksellaan. Operaation tavoitteena on osapuolten väliin ryhmittymällä valvoa sopimuksen toimeenpanoa, esimerkiksi joukkojen loitontamista, sekä tarkkailun ja partioinnin keinoin parantaa osapuolten toimien kansainvälistä läpinäkyvyyttä. Yleensä samalla tuetaan vastuualueen siviiliväestön elämisen edellytyksiä esimerkiksi lääkintähuollon ja jälleenrakennuksen keinoin ja raivaamalla miinoja ja muita räjähteitä. Koska operaatio toteutetaan sopimuksen perusteella, osapuolten suostumuksella ja noudattaen puolueettomuuden periaatetta joukon tarvitsemiksi voimankäyttöoikeuksiksi riittää yleensä itsepuolustus. Operaatioon voi osallistua lyhyenkin sotilaallisen peruskoulutuksen saaneita ja suhteellisen kevyesti varustettuja ja aseistettuja sotilaita ja joukkoja.

Bosnia/Kosovo

Konflikti on valtion sisäinen tai sisäisistä syistä kumpuava. Laajennetun rauhanturvaamisen käsitteen sisään mahtuva operaatio voidaan perustaa jo konfliktin aikana ja joukko ryhmitetään alueelle sen mandaatista ja joukon suorituskyvystä riippuen heti kun turvallisuustilanne sen sallii. Tavoitteena on estää taistelleita tai taistelevia valtiollisia ja ei-valtiollisia toimijoita harjoittamasta väkivaltaa. Konfliktin luonteelle tyypillisesti alueen keskushallinnon ja yhteiskunnan rakenteet ovat raunioituneet. Tämän seurauksena joukon tehtävät käsittävät varsinaisten sotilaallisten tehtävien lisäksi esimerkiksi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden, hallinnon ja siviiliväestön avustamista. Puhutaan kansankunnan rakentamisesta. Alueella toimii monia kansainvälisiä järjestöjä, joiden toimien yhteensovittaminen on toivottavaa, mutta ei täysin mahdollista. Operaatioon osallistuvalla joukolla on oltava suhteellisen laajat voimankäyttöoikeudet poliisitoimista mellakantorjuntaan ja muuhun voimankäyttöön.

⁷⁸ Sangen kattava esitys kriisinhallinnan muutoksesta on Juha Pyykösen ”Sotilaallisen kriisinhallinnan muutos” (Raitasalo & Sipilä, *Sota, teoria ja todellisuus*, s. 99-134.) Katso myös Susanna Eskola (toim.), *Crisis Management in Crisis?* (Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, 2008), Strategian laitos, Js 2, n:o 40; Toby Archer et al, *Afghanistan's hard summer: The impact on European contributing nations* (Helsinki: Ulkopoliittinen instituutti, 2009); Susanne Ådahl (toim.), *Varying Cultures in Modern Crisis Management*, FINCENT Js 1 (2009) ja NATO, *Bi-Sc Input to a New NATO Capstone Concept for the Military Contribution to Countering Hybrid Threats*, Brysseli 25.8.2010. Siviilikriisinhallinnan kehityksestä saa hyvän kuvan Kriisinhallintakeskuk- sen useista julkaisuista (www.cmcfinland.fi).

Kuva 8: Suomi on osallistunut vuodesta 1995 myös Nato-johtoiisiin kriisihallintaoperaatioihin. Kuva Kosovosta vuodelta 2006.

Sen on koostuttava hyvin koulutetuista ja varustetuista yksiköistä, jotka kykenevät toimimaan yhdessä vaikeissakin tilanteissa.

Irak/Afganistan

Konflikti muistuttaa sotaa, tai ainakin kriisinhallintaoperaatio toimeenpannaan heti sotatoimien niin salliessa. Sen tarkoituksena on estää taistelevia yleensä ei-valtiollisia ryhmittymiä saavuttamasta valta-asemaa tai saamasta menettämänsä asemaa takaisin. Samalla pyritään vahvistamaan uuden keskushallinnon asemaa kouluttamalla sen turvallisuuseliimiä ja tukemalla niitä taistelussa ”kapinallisia”, ”terroristeja” ja muita väkivallan harjoittajia vastaan. Toiminnan luonne edellyttää hyvin laajoja voimankäyttöoikeuksia, ja osallistuvien joukkojen on oltava erittäin hyvin koulutettuja, usein kansainvälisesti sertifioituna, sekä raskaasti aseistettuja. Niiden on kyettävä monikansallisiin yhteis- ja erikoisoperaatioihin. Hybridin vastustajan sulautuessa paikallisväestöön tiedustelun tarkkuudesta on tullut yksi tullen ja muun voimankäytön kriittisistä kysymyksistä Operaatiolta kuitenkin samalla edellytetään kattavia valmiuksia kansakunnan rakentamiseksi ja siviilikriisinhallinnan tukemiseksi. Tarve koordinoida muiden toimijoiden toimintaa korostuu. Tavoitteiden ja keinojen valinnan erityiskysymyksenä pohditaan sitä kumpi, milloin ja missä on tärkeämpää, vastustajan tuhoaminen tai lamaanuttaminen vai toiminta-alueen väestön turvallisuuden ja elinolojen parantaminen.

Kriisinhallinnan strategia on siten lähestynyt sodan tavoitteita. Keinoja ja voimavarojen käyttöä eikä sodan ja kriisinhallinnan käytäntöjä enää voida erottaa niin hyvin toisistaan kuin aikaisemmin. Moniulotteinen toimintakenttä muuttaa sotilaiden ja joukkojen tehtäviä, toimintaperiaatteita ja varustamista. Pohjoismaisissa taisteluajoneuvoissa ei enää tarvita vain lämmittimiä vaan myös ilmastointilaitteita; ja kunnallishallinnon periaatteiden tuntemuskin voisi olla joskus joillekin upseereille hyödyllistä. Operaatioissa taistellaan käyttäen sotilasstrategisia oppeja ja seuraten niin kulutuskuin liikesodankäynnin periaatteita ja taktiikkoja.

Euroopan unionin itselleen ottamat sotilaallisen kriisinhallinnan tehtävät ovat humanitaarinen avustaminen, pelastustoimet, taistelujoukkojen kriisinhallintatehtävät (mukaan lukien rauhaanpakottaminen), yhteiset aseistariisuntaoperaatiot sekä kolmansien maiden tukeminen taistelussa terrorismia vastaan ja turvallisuussektorin uudistamisessa⁷⁹. Poliittisen päätöksenteon, toimeenpanon ja sotilaallisen johtamisen kykyä ja valmiutta on kehitetty Helsingin joulukuun 1999 huippukokouksen viitoittamalla tavalla. Suunnittelun perustana on käytetty viittä tilannemallia: [taistelevien] osapuolten erottaminen voimaa käyttäen, vakauttaminen ja jälleenrakennus, konfliktien ennaltaehkäisy, humanitaarinen avustaminen ja evakuointiopeeraatio. Erityinen paino vuodesta 2003 lähtien on pantu nopean toiminnan

⁷⁹ Yleisten asioiden ja ulkosuhteiden neuvosto (GAERC) 17.5.2004 (9210/04).

joukkojen, taisteluosastojen, kehittämiseen. Vaikka monet poliittiset, lainsäädännölliset ja logistiset ongelmat onkin saatu ratkaistua ja taisteluosastot ovat olleet vuoroluettelon mukaisesti täydessä toimintavalmiudessa vuodesta 2007 alkaen, niitä ei ole ainakaan vuoden 2010 loppuun mennessä käytetty kertaakaan. Kyse ei ole maailman turvallisuustilanteen äkillisestä parantumisesta vaan pikemmin sotilasstrategisesta ongelmasta; joukkojen huippunsa hiottu suorituskyky on rajallinen, taktinen, kun taas Euroopan unionilla on pikemminkin tarve strategisen tason vaikuttamiseen.⁸⁰

Sotilaiden ja siviilien roolien osittainen päällekkäisyys on hämärtänyt näiden välistä eroa. Siviilikriisinhallinnan yleistyminen ja kasvattaminen lisää toimijoiden välisiä rajapintoja. Kontrollin ja koordinoinnin tarve on perusteltua sotilaallisen tarkoituksenmukaisuuden, siis vaikuttavan kokonaisstrategian laatimisen, suunnittelun tehostamisen ja tehtävien toteuttamisen perusteella, mutta tämä aiheuttaa ongelmia muille valtiollisille ja ei-valtiollisille kansainvälisille toimijoille. Ne pelkäävät menettävänsä integriteettinsä ja toiminnanvapautensa benthamilaista *panopticonia* muistuttavan isonveljen, *Comprehensive Approach/Operations*, ikeessä. Mutta varsinkin ns. vastakumouksellisissa operaatioissa, missä vastapuolen poliittinen on sotilaallista ja sotilaallinen poliittista, on poliittisten, sotilaallisten, taloudellisten, sosiaalisten ja poliisitoimien yhteensovittaminen strategian teoreettisesta näkökulmasta perusteltua⁸¹. Euroopan unionissa pohditaankin voidaanko sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan suunnittelu yhdistää, ja samalla perustaa yksi EU:n strategis-operatiivinen esikunta. Tämä muutos tarkoittaisi yhden ja yhtenäisen johtosuhteen muodostamista. Loppuun saakka vietynä se tarkoittaisi samalla sitä, että yksi henkilö, käytännössä siviili, johtaisi tällöin kaikkea operatiivista toimintaa.

Väkivaltaisuuksien ehkäiseminen ja lopettaminen on edelleen yksi tärkeimmistä perusteista kriisinhallinnalle. Tämän lisäksi toiminnan motiivina pidetään valtioiden ja niiden liittoumien vaikutusvallan ja yleisen toimintakyvyn kasvattamista. Vaikutusvaltaa halutaan käyttää sekä lähellä että kaukana, jolloin suorituskykyjenkin kehittämisessä korostetaan niin nopeutta kuin ns. voiman projisointikykyä.

⁸⁰ Euroopan unionin taisteluosastoista katso esim. Mika Kerttunen, Tommi Koivula ja Tommy Jeppsson, *EU Battlegroups. Theory and Development in the Light of Finnish-Swedish Cooperation* (Maanpuolustuskorkeakoulu: Helsinki, 2005) Strategian laitos Js 2, n:o 30; Gustav Lindstrom, *Enter the the EU Battlegroups*, EU Institute for Security Studies, Chaillot Paper n:o 97 (February 2007) ja Riksrevisionen, *Den nordiska stridsgruppen 2008 – en del av EU:s snabbinsatsstyrka*, RiR 2010:20.

⁸¹ Ison-Britannian toimia Malayan kumouksen tukahduttamisessa vuosina 1948–1957 pidetään yhtenä malliesimerkkinä toimivasta kokonaisvaltaisesta vastakumouksellisesta operaatiosta.

Kriisinhallinnan tavoiteasettelun, hyödyllisyyden ja onnistumisen arviointi on poliittinen kysymys. Sotilasstrateginen tapa tarkastella tavoitteiden, keinojen ja voimavarojen suhdetta tarjoaa tähän yhden näkökulman kysymällä, erityisesti ja esimerkiksi, vastaavatko käytettävissä olevat välineet ja toimintaperiaatteet asetettuja tavoitteita? Monet perinteisen rauhanturvaamisen operaatiot ovat kestäneet vuosikymmeniä. Paikallisväestön avustamisen lisäksi niiden ainoana näkyvänä tuloksena saattaa olla valtioiden tai ryhmittymien välisen avoimen vihanpidon hillitseminen. Tämä toki on tarkkailun ja läsnäolon tarkoituskin, mutta se ei kannusta osapuolia sopimaan kiistojaan vaan pelaamaan aikaa. Toisaalta aktiivinen väliintulo on usein kannanotto toisen osapuolen puolesta toista vastaan. Suurimpana ongelmana ei tällöin olekaan aika vaan todennäköiset henkilöstö- ja materiaalitappiot. Samalla poliittinen vaikutusvalta ryvettyy yhdellä suunnalla.

Niin Irakin kuin Afganistanin tapauksissa kriisinhallintastrategian ongelmana on ollut toimien ja voimavarojen poukkoileva kohdentaminen. Muodissa on vuoroin ollut – poliitikoista ja komentajista riippuen – keskushallinnon tukeminen, kansan tuen ja sympatioiden voittaminen tai taistelemisen kapinallisia vastaan. Oikean kohteen ja tasapainon löytyminen, kärsivällisyydestä puhumattakaan, on haasteellista.

Kriisinhallinnan mallintamisessa ja suunnittelussa astutaan helposti samaan ansaan kuin muussa sotilaallisen voiman käytössä: varautumiseen edelliseen sotaan tai kriisiin. NATO-johtoiset Bosnian ja Kosovon operaatiot vaikuttavat suunnitteluperusteissa, samoin kuin operaatio Artemis Kongon Demokraattisessa Tasavallassa vuodelta 2003. Irak ja Afganistan ovat puolestaan nostaneet kulttuurintuntemuksen tapetille. Strategisen vastaavuuden ja operatiivisen joustavuuden takaamiseksi skenaariotyöskentely pitää osata nähdä enemmän teknisenä työkaluna kuin strategisena tavoitteena. Suorituskykyjen kehittäminen yrittää osaltaan luovia historian ja tulevaisuuden välistä.

Clausewitzilainen sodan kolmiyhteys, viha ja väkivalta, sattuma ja ennustamattomuus sekä poliittinen tavoiteasettelu⁸², on otettava huomioon kriisinhallinnan strategisen tason pohdinnassa. Omat tappiot ja ns. oheistappiot heiluttavat omien kansalaisten ja operaatioalueen väestön tunnetiloja ja tuen astetta. Sodan sumu, kitka ja väkivallan elementti vaikuttavat kriisinhallintaoperaatioidenkin kohdalla; yhdenkään poliitikon ei pidä luulla tuloksia saavutettavan nopeasti ja helposti eikä yhdenkään sotilaan pitäisi sellaista luvata. Konfliktien sekä kriisinhallinnan poliittisuuden muistaminen helpottaisi siten sotilasstrategien arkipäivää. Puhdasta ludendorfilaista sotilaallista logiikkaa ei voi harjoittaa, eikä esimerkiksi nyt pinnalla oleva kulttuurintuntemus ratkaise poliittisia perusongelmia.

⁸² Clausewitz, *Vom Kriege*, I Kirja, Luku 1 ”Mitä on sota”.

Koannelma

Taulukkoon 1 seuraavalle sivulle on koottu muutamia oleellisimpia havaintoja sotilasstrategian muutoksista. Se painottaa eri aikakausien ja auktoriteettien mukanaan tuomaa sisällöllistä lisäarvoa, mutta tuo samalla esiin heidän tutkimusorientaatioitaan.

<i>Aikakausi</i>	<i>Auktoriteetti</i>	<i>Sisällöllinen lisäarvo</i>	<i>Toimijat</i>	<i>Toteutusmerkkejä</i>
<i>Lineaarinen Kokemus</i>	Kautilya Sunzi Roomalainen kirjallisuus; Maurikios	Valtapeli Harhautus, tiedustelu Taktiikka, organisaatio	Hallitsija Kenraali Jalka- ja ratsuväki	Intia: Ashokan Kalingan sota 265 eKr. Kiina: Zhou-dynastia n. 1045–221 eKr. Kolmikymmenvuotinen sota 1618–1648
<i>Geosentrinen Realismi; Historismista positivismiin ja post-positivismiin</i>	von Clausewitz Jomini Liddell Hart	Poliittisuus, kompleksisuus Yksinkertaisuus Kokonaisstrategia Epäsuora lähestyminen	Valtio Komentaja Maavoimat	Yhdysvaltain sisällissota Ensimmäinen ja toinen maailmansota
<i>Kolmiulotteinen Realismi; Geopolitiikka Behaviorismi Matemaattiset menetelmät</i>	Mahan, Corbett (meri) Douhet (ilma) Brodie, Kahn, Wohlstetter (ydinase) Mao (kumouksellinen) ”Revolution in Military Affairs”	Teknologia laadullisena ja määrällisenä tekijänä Meren ja ilmatilan hallinta	Puolustushaarat Asejärjestelmät	Ensimmäinen maailmasota Toisen maailmansodan ilma- ja merioperaatiot Kiinan sisällissota 1928–1949 Vietnam 1945–1975 Kuuden päivän sota 1967 Kylmä sota Rajoitetun ydinsodan oppi
<i>Rationaalis-institutionaalinen</i>	Boyd <i>EBA / CA</i> NATO <i>COPD</i>	Päätöksenteko Orgaanisuus Nopeus Hybridi Holismi	Valtio Liittouma Unioni Ei-valtiolliset toimijat	Irak 1990–1991 Kosovo 1999 Afghanistan 2001– Irak 2003–2010

Taulukko 1. Neljä sotilasstrategista aikakautta

Sotilasstrategian muutosta voidaan myös kuvata seuraavien siirtymien avulla. Ensinnäkin kaksiulotteiselta taistelulentältä on siirrytty taistelutilaan, missä kolmiulotteisen tilan lisäksi radiospektrin ja immateriaalisten ulottuvuuksien hallinta on entistä tärkeämpää. Erillisestä ollaan siirtymässä integroituneeseen strategiaan. Tämän kanssa samankaltaista on muutos kansallisista ratkaisuista kohti yhä kansainvälisempiä ja yhteisiä tavoitteita, keinoja ja voimavaroja. Teknologinen kehitys on mahdollistanut toimia maantieteellisesti kauempana ja kauemmas. Paikallinen sota ja tuho ovat laajentuneet globaalin sodan ja tuhon mittapuihin. Teknologian avulla pyritään myös nopeampaan ja klinisempään voimankäyttöön, eli ’vaikuttamiseen’. Sodan painottamisesta on ainakin läntisessä maailmassa siirrytty kriisinhallinnan ensisijaisuuteen. Kriisinhallinnan tavoitteita, keinoja ja

voimavaroja on puolestaan otettu osaksi tavanomaista sodankäyntiä. Sotilaallisen, fyysisen kriisinhallinnan rinnalle on nousemassa yhä tärkeämmäksi tiedonhallinta, monimuotoisen informaatiovirran hallitseminen ja hyväksikäyttäminen.

TEESI 3: SOTILASSTRATEGISEN AJATTELUN KESKUSTELUKYSYMYKSIÄ

Sukupolvien välisistä ja sisäisistä aiheista otetaan seuraavassa lähempään tarkasteluun nykypäivän sotilasstrategian ja asevoimien kehittämisen kannalta tärkeät kolme teemaa: ratkaisutaistelun painotus, käsitteen painopiste (*Schwerpunkt, center of gravity*) sisältö ja käyttö sekä alusta-suorituskyky-vaikutus -keskustelu.¹

Ratkaisutaistelu

Cannae, Verdun, Midway ja Stalingrad ovat vain muutamia esimerkkejä taisteluista mihin lyödään helposti, ja useimmiten liioitellen, ratkaisutaistelun leima. Ratkaisutaistelun konsepti on siirretty nykypäivään aikakaudelta, missä sota oli tarkoituksellisesti vain sotajoukkojen välistä mittelyä ja ratkaisutaistelulla tavoiteltiin sananmukaisesti taistelujen ja vihollisuuksien lopettamista. Tuskin mikään sota on kuitenkaan käsittänyt vain yhden taistelun. Ratkaisutaistelun illuusio siis unohtaa sekä kaikki kyseessä olevan sodan aikaisemmat taistelut että koko 'ratkaisutaistelua' seuraavan sodankäynnin. Tämä konsepti on historiallisesti väärä; jos Stalingrad oli ratkaisu- tai ratkaiseva taistelu, niin miksi sitten Kursk, Operaatio Bagration tai Berliinin taistelut käytiin²? Käsitteen toistaminen ja käyttäminen ei tee siitä totta. Kyseessä on metodologinen harha, jolloin wittgensteinilaisittain ilmaistuna näemme ratkaisutaistelun kun ajattelemme näkevämme ratkaisutaistelun. Tätä harhaa toistetaan sotilaskoulutuksessa sukupolvesta toiseen. Sotilasstrategiassa riittämättömät periaatteet voivat tosin toimia operatiivisella ja taktisella tasolla. Tällöin on kyse kuitenkin ajallisesti ja paikallisesti rajallisista vaikutuksista. Totuudellisempaa olisi ehkä käyttää kulminaatiopisteen metaforaa, käännepistettä, jossa sodan tuulet kääntyvät itselle myönteisiksi. Tällöinkin sodan kulku yksinkertaistetaan kovin mekaanistiseksi.

Ratkaisutaistelun konsepti sopii mahdollisesti Daavidin ja Goljatin kappailun kaltaisiin ideaalitalanteisiin, missä olisi olemassa vain yksi taisteleva

¹ Tässä siirrossa ei ole kyse aikaisemmin voimakkaasti kritisoidusta reduktionismista, koska kyseisten teemojen avulla ei pyritä selittämään eikä väittämään mitään niiden teemojen ulkopuolisista asioista tai ilmiöistä, vaan tarkoituksena on havainnollistaa sotilasstrategisen ontologiaa ja metodologiaa.

² Voiman keskittäminen ja painopisteen luominen ovat operaatiotaidollisia ja taktisia keinoja, eivät sotilasstrategisen tason konsepteja siinä missä ratkaisutaistelu. Siten yksittäisessä taistelussa, vaikkapa El Alameinissa tai Tali-Ihantalassa, voidaan pyrkiä saavuttamaan ratkaisu käyttämällä mm. näitä lähestymistapoja.

yksikkö tai osasto. Se soveltuu hyvin myös vahvemman ja hyökkäävän osapuolen pyrkimyksiin päästä eroon pitkittyvän sodan haitallisista poliittisista vaikutuksista³. Ratkaisutaistelun ihannoiti tai tavoittelu ei sen sijaan sovellu sodankuvaan, missä massa-armeijat, kansakunnat tai eivaltiolliiset toimijat taistelevat tai missä sotaa käydään moniulotteisessa taistelutilassa ja käyttäen monia muitakin kuin sotilaallisia voimavaroja. Sotilasstrategiaan omaksuttuna se pikemminkin aiheuttaa vaarantavan virheen, joka johtaa turhiin tappioihin ja uhkaa jopa puolustettavan järjestelmän olemassaoloa.

Laajempaan kontekstiin asetettuna ratkaisutaistelun merkityksen korostaminen on osa laajempaa sotilasstrategista draama vs. tragedia -debattia. Sen yhdellä näyttämöllä kannatetaan epäsuoraa lähestymistä ja liikesodankäyntiä, uskotaan teknologian toimivuuteen ja lamaannuttavan vaikutuksen riittävyteen. Tämän osapuolen toiminnanvapautta on rajoittamassa käytettävissä olevien joukkojen pieni määrä sekä poliitikkojen ja kansakuntien huono tappioiden ja epämiellyttävän julkisuuden sietokyky. Sankarillisen ratkaisutaistelun nopeus, yksinkertaisuus ja suhteellinen kliinisyys houkuttelevat. Rintaman toisella puolella muistutetaan ihmisluonteen heikkoudesta ja sodan väkivaltaisuudesta ja varaudutaan kuluttavaan sotaan tai pitkiinkin operaatioihin. Kyse on samasta rajoitetun ja totaalisen sodan dualismista sekä hyökkäyksen ja puolustuksen keskinäisestä suhteesta, joita Clausewitz käsitteli teoksessaan. Nykyiset päättäjästrategit Pentagonista pääesikuntiin ovat kuitenkin unohtaneet hänen jatkuvat varoituksensa mallien tai teorioiden toimimattomuudesta.

Painopiste

Käsite painopiste, *Schwerpunkt*⁴ on ymmärrettävissä menetelmäksi minkä avulla pyritään sodan, operaation tai yksittäisen taistelun ratkaisuun. Clausewitz lainasi käsitteen mekaniikasta, missä sillä tarkoitetaan kuvitteellista pistettä, johon kappaleeseen vaikuttavan painovoiman ajatellaan kohdistuvan. Massan keskipiste ja painopiste eivät kuitenkaan tarkoita samaa asiaa. Symmetrisessä ja homogeenisessä kappaleessa massan keskipiste ja painopiste tosin yhtyvät.⁵ Sotilasstrategisessä keskustelussa väitellään kiivaasti mikä tämä *Schwerpunkt* tai *center of gravity (COG)* oikein on ja miten sitä tulisi käyttää. Siitä vallitsee kolme hyvinkin erilaista kantaa: painopisteellä

³ André Beaufre on tuonut tämän problematiikan esille omista viidessä strategisessa toimintatavassaan (Beaufre, *Introduction to Strategy*, s. 26-29).

⁴ Koska suomalaisessa sotataidossa sanalla painopiste tarkoitetaan (Jominin hengessä) ennen muuta paikkaa tai hetkeä mihin joukkoja keskittämällä luodaan suhteellinen ylivoima ja joka siis on voimankäytön painopiste, käytetään seuraavassa painopisteen sijaan kontekstista riippuen joko *Schwerpunkt* tai englanninkielistä *Center of Gravity (COG)* -ilmaisua.

⁵ *Encyclopædia Britannica* (www.britannica.com).

tarkoitetaan joko [toimijan/joukon/järjestelmän] vahvuutta, ominaisuuksia tai tasapainoa ylläpitävää voimaa.

Pohjois-Atlantin sopimusjärjestö (NATO) määrittelee *center of gravity* seuraavasti: [se on] “ominaisuudet, suorituskyvyt tai sijaintipaikat, mistä kansakunnan, liittouman tai sotilasjoukon toiminnan vapaus, fyysinen voima tai taistelutahto on peräisin.”⁶ Siten esimerkiksi liikkuvuus ominaisuutena, tulivoima tietyssä ajassa ja paikassa suorituskykynä tai tukialue sijaintipaikkana voisivat toimia jonkin toimijan COG:nä. Koko konseptin perusajatuksen mukaan näihin kohteisiin vaikuttamalla voitaisiin siten päästä otolliseen tulokseen suhteellisen nopeasti ja vaivattomasti. NATO:n viimeisin strategis-operatiivinen suunnitteluohje helmikuulta 2010 toteaa yllä olevan määritelmän jälkeen yksiselitteisesti COG:n olevan toimijan pääasiallinen voimanlähde tavoitteiden saavuttamiseksi⁷.

Strange ja Iron pitävät NATO:n *center of gravity* -määrittelyä historiallisesti vääränä ja sotilaallisen suunnittelun kannalta ongelmallisena. He viittaavat Clausewitzin *ein Zentrum der Kraft und Bewegung* -määritelmään ja ymmärtävät konseptin voimaksi ja voiman lähteeksi, voimaksi, joka tuottaa tuloksia, esimerkiksi estää toista osapuolta tekemästä tai saavuttamasta haluamiaan asioita.⁸ Strange ja Iron huomauttavat Clausewitzin todenneen *Schwerpunktin* aina löytyvän sieltä missä massan keskittymä on suurin⁹. Heidän mielestään suurimpana sekaannusta ja ajanhukkaa aiheuttavana ongelmana on NATO:n määritelmän viittaukset ominaisuuksiin, jotka he osoittavat perustuvan virheelliseen käännökseen. *Center of gravity* on siten fyysinen tai moraalinen voima, joka on dynaaminen ja aktiivinen toimija ja kykeneväinen voimakkaisiin ja tehokkaisiin iskuihin.¹⁰

⁶ “Characteristics, capabilities or localities from which a nation, an alliance, a military force or other grouping derives its freedom of action, physical strength or will to fight” (NATO AAP-6).

⁷ Allied Command Operations, *Comprehensive Operations Planning Directive* (COPD), February 2010.

⁸ Joseph Strange & Richard Iron, *Understanding Center of Gravity and Critical Vulnerabilities* [<http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/usmc/cog1.pdf> / 25.10.2010].

⁹ Clausewitz, *Vom Kriege*, VI Kirja, Luku 27 ”Sotänäyttämön puolustaminen”

¹⁰ Strange & Iron, *Understanding Center of Gravity and Critical Vulnerabilities*. Vertaa Yhdysvaltain merijalkaväen taisteluohjesääntöön, joka rinnastaa COG:n ja haavoittuvaisuuden ja painottaa haavoittuvaisuuksien etsimistä vastustajan voimanlähteestä (Department of the Navy, Headquarters United States Marine Corps, *Warfighting*, MCDP 1 (1997)).

Kuva 9: Onko F-18 Hornet -torjuntahävittäjä Suomen ilmapuolustuksen 'center of gravity'?

Järjestelmissä jotka koostuvat vain muutamista elementeistä ja joissa yksi elementeistä on selvästi muita suurempi (vahvempi), *Schwerpunkt* saattaa-kin sijaita suurimmassa kappaleessa tai yksikössä. Clausewitz ei kuitenkaan viittaa siihen, että massa tai suurin elementti olisi *Schwerpunkt* vaan, kuten todettu, toteaa *Schwerpunktin* sijaintiin suurimman massan sisällä. Tämä ei kuitenkaan välttämättä pidä paikkaansa edes fysikaalisten kappaleiden kohdalla. Esimerkiksi kahdesta massaltaan huomattavan suuresta kappaleesta (esim. painonnostolevyt) ja niitä yhdistävästä huomattavasti pienempimassaisesta kappaleesta (esim. painonnostotanko) koostuvan järjestelmän painopiste sijaitsee pienemmän elementin (tangon) sisällä.

Eikmeier tukeutuu Strangeen ja haluaa myös riisua viittaukset (laadullisiin) ominaisuuksiin, jotta käsitteen käyttö operatiivisessa suunnittelussa tulisi yksinkertaisemmaksi ja tuottaisi hänen mielestään toimivia ratkaisuja. Hän esittää yksinkertaisen testin *COG*:n määrittämiseksi; se on vastustajan jonkin tekevän ("does") kriittisen suorituskykyä ylläpitävä voiman lähde. Ilman tekevän ominaisuuden ja kriittisen suorituskyvyn yhdistelmää ei *center of gravityä* ole. Voimakeskeisen määrittelyn ja 'tekee' -testin perusteella *COG*:ja voivat hänen mukaansa useimmiten olla esimerkiksi maa-, meri- ja ilmavoimat tai erikoisjoukot. Sen sijaan tahto, johtajat tai strateginen liikkuvuus eivät näitä olisi.¹¹

¹¹ Dale C. Eikmeier, "Center of Gravity Analysis", *Military Review* (July–August 2004).

Eikmeierin lähestymistavan heikkous on siinä, että se yksinkertaistaa *Schwerpunktin* pelkästään voimaksi, voimakkaimmiksi joukoiksi ja toimijoiksi. Tällainen strategia ja operatiivinen suunnittelu johtavat siihen, että oma voima kohdistetaan vastustajan vahvimpiin tai tärkeimpiin joukkoihin. Tämä yksinkertaistaa suunnittelua, mutta ei vastaa Clausewitzin ja koko konseptin laatua ja tärkeyttä painottavaa perusajatusta. Strange ja Iron eikä Eikmeierkaan pääse eroon vastustajan joukkojen ominaisuuksien arvottamisesta *center of gravity* -analyysseissään. Massa, laatu ja tärkeys ovat ominaisuuksia tai ominaisuuksista riippuvia suureita, joten NATO:n määrittelyn kritisointi sen laadullisten viittausten takia vaikuttaa hieman teko-pyhältä.

Echevarria palauttaa *Schwerpunkt*-keskustelun takaisin alkulähteille. Hän huomauttaa, ettei Clausewitz koskaan käyttänyt [voiman] lähde -ilmaisua keskustellessaan *Schwerpunktista*. Sen sijaan tämä painotti konseptin olevan käyttökelpoinen ainoastaan silloin kun kohteessa vallitsee osiensa välinen yhteys ja keskinäinen riippuvuus (*Zusammenhang*). Echevarria hylkää sekä voimaa että heikkoutta painottaneet tulkinnat ja nostaa esiin Clausewitziin tukeutuen järjestelmää tasapainossa ja koossapitävän voiman. Samoin kuin Strange, Iron ja Eikmeier hän pyrkii poistamaan sotilaallisessa suunnittelussa vallitsevaa hämmennystä, mutta ei tee sitä yksinkertaistamalla konseptia vaan huomauttamalla sen käytön rajoituksista. Hänen mukaansa *Schwerpunkt* -konseptin pilkkominen taktiselle, operatiiviselle ja strategiselle tasolle on vastoin Clausewitzin järjestelmäkeskeistä ja holistista näkemystä ja tekee käsitteestä käyttökelvottoman.¹² Echevarrian koossapitävää voimaa korostava tulkinta lähestyy mekaniikan mukaista määrittystä ja muistuttaa myös Boydin kognitiivis-sosiaalista käsitystä *Schwerpunktista* yhdistävänä ja harmonisoivana tekijänä¹³.

Näkemyksen välisiä eroja on havainnollistettu muutaman esimerkin avulla seuraavalla sivulla olevassa taulukossa.

¹² Antulio J. Echevarria II, ”’Reining in’ the Center of Gravity Concept”, *Air & Space Power Journal*, (Summer 2003). Sana ”lähde” (*source*) on peräisin Howardin ja Paretin toimittamasta ja käänntämstä laitoksesta. He ovat myöhemmin painottaneet käänntök-sensä esittäneen heidän tulkintansa konseptista.

¹³ Osinga, *Science, Strategy and War*, s. 156-158.

Kohde / COG	Holistinen	Pragmaattinen	Yksinkertaistettu
<i>Määritelmä</i>	Ein Zentrum der Kraft und Bewegung, von welchen das Ganze abhängt.. .. haben eine gewisse Einheit und durch diese Zusammenhang; wo aber Zusammenhang ist, da treten die Analogien des Schwerpunktes ein. (Clausewitz, Echevarria)	Characteristics, capabilities or localities from which a nation, an alliance, a military force or other grouping derives its freedom of action, physical strength or will to fight (AAP-6).	Focal point of force and movement; “something that does” (Clausewitz, Eikmeier)
<i>Teekuppi (juoma-astiana)</i>	(ei ole järjestelmä)	Kyky säilyttää kuumaa (<100 °C) nestettä	(ei ole toimija)
<i>Rautatie</i>	Kiskot	Kiskot	Veturit
<i>Ilmapuolustus</i>	Osajärjestelmien vuorovaikutuskyky	Taistelunjohtojärjestelmä	Torjuntahävittäjät
<i>Liittouma</i>	Liittolaisten poliittinen ja sotilaallinen tuki	Yhteiset arvot ja yhteinen politiikka	Päätöksentekijät

Taulukko 2. Esimerkkejä eri tavoista paikantaa *Schwerpunkt / center of gravity* (tulkinnat kirjoittajan omia)

Kuten yllä oleva teekuppi -esimerkki osoittaa voidaan painopiste paikantaa ainakin NATO:n määritelmää käyttäen mitä erilaisimmista asioista. Fysiikkaalisessa mielessä teekupilla varmasti onkin painopiste. Sen olemassaolo juoma-astiana voidaan lopettaa särkemällä porsliinikuppi, poraamalla teräskupin pohjaan reikä, tai polttamalla paperimuki. On kuitenkin aivan eri asia toimiiko tämä houkutteleva mekanistinen malli strategis-operatiivisena työkaluna. Näitä *centerofgravity*jä on suhteellisen järjestelmällisesti etsitty ja käytetty sotatoimien suunnittelussa parin viimeisen vuosikymmenen aikana. Selkeää osoitusta esimerkiksi Kosovossa, Irakissa tai Afganistanissa toteutettujen operaatioiden onnistumisesta juuri tämän analyysityökalun perusteella on kuitenkin vaikea löytää. Vai onko niin että näissä operaatioissa on tai olisi päästy tuloksiin ilman tätä älyllistä ponnistelua? Ehkä juuri Echevarrian esittämä kritiikki ja ratkaisumalli tarjoavat kenttäkelpoisen ulospääsyn ongelmasta.

Rajoituksistaan huolimatta *center of gravity* -lähestymistapa voi auttaa vastaamaan sotilaallisen voimakäytön peruskysymyksiin mihin, miten ja mitä. Sen käyttö pitäisi kuitenkin rajata selkeämmin sotilasstrategiselle tasolle ja siten vapauttaa operatiivis-taktisen tason suunnittelijat keskittymään tehtävän, toimintaympäristön ja esimerkiksi vastustajan heikkouksien ja vahvuuksien analysointiin ilman sen suurempaa teoreettista odotusarvoa.

Alusta-suorituskyky-vaikutus

Keskustelu strategisen suunnittelun järjestyksestä on loogista jatkoa painopisteajattelun yleistymiselle. Se kertoo samalla sotilasstrategiasta hallinnollisena prosessina. Perinteisesti sotilaallinen suunnittelu on lähtenyt olemassa olevista joukoista ja niiden enemmän tai vähemmän pysyväisluoteisista tehtävistä. Jalkaväki on siten vastannut jalkaväelle kuuluvista tehtävistä, tykistöjoukot ampuvat tykeillä, ja merivoimat operoivat merillä. *Center of gravity*, yhteisoperaatioiden painottaminen ja monikansallisen kriisinhallinnan tehtävät ovat olleet kääntämässä marssijärjestystä toisinpäin.

Nyt ainakin teoriassa mietitään ensiksi tavoitteita, sitä mitä pitää saada aikaan, ja vasta tämän jälkeen kuka tai ketkä sen pystyvät tekemään. Merivoimien erikoisjoukot voivat siten toimia vuoristossa kaukana mereltä, koska ne on koulutettu esimerkiksi tiedustelun tai suoran toiminnan tehtäviin, ja ilmavoimien kannalta tärkeän tehtävän voivat ottaa jalkaväkijoukot vastuulleen. Samalla on huomattu, ettei enää välttämättä tarvitse puhua tietyistä joukoista vaan suorituskyvyistä. Tehtävän suorittamiseksi ja vaikutuksen aikaansaamiseksi tarvitaan esimerkiksi paikkatietoa, lääkintähuoltokykä, taktista kuljetuskykyä ja tunkeutumiskykyä. Vaatimusten määrittämisen jälkeen katsotaan onko tai mistä tällaista kykyä, osaamista, on saatavissa. Esimerkiksi Norjassa on 2000-luvun alussa tehdyssä selvitystyössä määritetty mitä osaamista ja suorituskykyä Norjan puolustaminen edellyttää ja tämän jälkeen on arvioitu mitä kyetään tuottamaan tai hankkimaan itse ja mitä uskalletaan jättää NATO-liittolaisten vastuulle. Suorituskykylähtöisellä tavalla tavoitellaan taloudellisten, materiaalisten ja henkilöstöresurssien käytön rationalisointia, siis mahdollisuutta resurssien säästämiseen tai kohdentamiseen, sekä operatiivisen joustavuuden, tehokkuuden ja vaikuttavuuden lisäämistä.

NATO:n puolustus suunnittelu koostuu viidestä vaiheesta, ja alkaa luonnollisesti poliittisesta ohjauksesta. Tämän jälkeen seuraa tarvittavien sotilaallisten ja ei-sotilaallisten suorituskykyjen määrittely, jonka aikana samalla paikannetaan puutteita. Määrittelyyn jälkeen jäsenvaltiot neuvottelevat tarpeista ja puutteiden paikkaamisesta ja sopivat tehtävistä toimenpiteistä kuka tuottaa tai hankkii kyseessä olevia suorituskykyjä, siis koulutettuja, varustettuja ja sertifioituja joukkoja. Toimeenpanovaiheen jälkeen, siis jopa vuosien kuluttua, prosessi päättyy arviointiin. NATO:n kokonaisvaltaisten operaatioiden suunnitteluohjeen mukaan strategisella tasolla tavoitteet määritetään ensin, tämän jälkeen siirrytään toimintaperiaatteiden tarkasteluun ja voimavarat valitaan tai hankitaan tämän analyysin perusteella. Sen sijaan operatiivisella tasolla tavoitteiden määrittämiseen jälkeen ohjeistetaan tarkastelemaan voimavaroja ennen niiden käyttöperiaatteiden pohdintaa.¹⁴

¹⁴ COPD 1-3, alaviite 4.

Euroopan Unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikan puitteissa tehtävä voimavarasuunnittelu noudattaa samoin suorituskykykeskeistä prosessia¹⁵. Poliittinen ja strateginen tavoiteasettelu ilmaistaan Euroopan turvallisuusstrategiassa, huippukokousten päätöslauselmissa sekä yleisten asioiden ja ulkosuhteiden neuvoston päätöksissä. Näissä vastataan kysymyksiin, mikä on Euroopan unionin (haluttu) globaali asema ja rooli ja mitä unioni haluaa tavoitella ja kyetä tekemään sotilaallisilla keinoillaan. Seuraavaksi tarkastellaan mitä sotilaallista suorituskykyä nämä tavoitteet edellyttävät ja mitä (jäsenmailla) on jo olemassa ja mahdollisesti Unionin käyttävissä. Mikäli näitä ei ole tai ei ole saatavilla harkitaan seuraavaksi miten ja kuka näitä voisi hankkia tai kehittää.¹⁶ EU:n voimavarojen (suorituskykyjen) kehittäminen keskittyy tällä hetkellä kahteentoista osa-alueeseen, esimerkiksi tietoverkko-operaatioihin, miinantorjuntaan rannikkomerellä ja helikopterien saatavuuteen¹⁷.

Suorituskykyjen kehittäminen on lyönyt itsensä läpi Suomessakin. Puolustusvoimien toiminta-ajatus kuvataan nykyään seuraavasti:

”Puolustusvoimat ylläpitää ja kehittää Suomen valtionjohdon ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisen toimintalinjan määrittämää suorituskykyä. Suorituskyky muodostuu maapuolustuksen, meripuolustuksen ja ilmapuolustuksen suorituskyvyistä sekä puolustusvoimien yhteisistä suorituskyvyistä. Turvallisuusympäristöön suhteutettu suorituskyky ehkäisee ennalta kriisitilanteiden syntymistä ja niiden eskaloitumista aseellisen voiman käytöksi. Suorituskyky mitoitetaan Suomen sotilaallista puolustusta varten sekä samalla soveltuvaksi puolustusvoimien kahteen muuhun tehtävään. Puolustusvoimat ylläpitää valmiutta kaikkien sille asetettujen tehtävien täyttämiseksi. Puolustusvoimien suorituskyvyn käyttö valmistellaan koko maan kattavasti.¹⁸”

¹⁵ Verrattuna NATO:n sykliseen, myös kollektiivisen puolustuksen tehtäviä palvelemaan ja identifioitavissa olevia joukkoja tuottavaan puolustussuunnitteluun voidaan EU:n voimavarasuunnittelua kuvata lineaarisena, vain kriisinhallintatarpeita palelevana ja teoreettisesti käytettävissä olevia joukko- ja suorituskykykokonaisuuksia tuottavana. Suorituskyvyllä tarkoitetaan varustuksesta, henkilöstövoimavaroista, koulutuksesta, doktriinista, valmiudesta, käytettävyydestä, ylläpidettävyydestä, yhteensopivuudesta ja toimintakyvystä muodostuvaa laadullista ominaisuutta.

¹⁶ Council of the European Union, *Declaration on Strengthening Capabilities* (Brysseli, 11.12.2008) [http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/esdp/104676.pdf / 27.10.2010]; Council of the European Union, *Military Capabilities* [<http://www.consilium.europa.eu/showpage.aspx?id=1349&lang=EN> / 27.10.2010].

¹⁷ European Defence Agency, *EU Governments Endorse Capability Plan for Future Military Needs, Pledge Joint Effort* (Brysseli, 8.7.2008) [http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/080708-PR_Capability_plan.pdf / 27.10.2010].

¹⁸ *Puolustusvoimien toiminta-ajatus* [www.puolustusvoimat.fi / 27.10.2010].

Kuva 10: HN-90 -helikopterin hankinta edustaa puolustusvoimien suorituskykyajattelua: yksi runko – monta käyttötarkoitusta.

Vuonna 2002 Yhdysvaltain silloinen puolustusministeri Donald Rumsfeld käynnisti muutoksen kohti vaikutuskeskeistä suunnittelua ja voimankäyttöä. *Effect Based Operations* -nimellä tunnetun prosessin tarkoituksena on hallita entistä monimuotoisempaa ja tuntemattomia tekijöitä sisältävää poliittista, taloudellista, sosiaalista, kulttuurillista ja sotilaallista toimintakenttää. Samalla pyritään kytkemään muut valtiolliset sekä ei-valtiolliset toimijat yhteissuunnitteluun. Vaikka Yhdysvalloissa konseptista on jo yhdessä vaiheessa luovuttu¹⁹, sovelletaan sitä NATO:n piirissä. NATO:n helmikuussa 2010 julkistama liittouman ensimmäinen sotilasstrategiselta tasolta alkava suunnitteluohje *Comprehensive Operations Planning Directive* nimittäin mallintaa sotilaallisen voiman käytön toiminta – vaikutus – sotilaallinen tavoite – strateginen tavoite -prosessiksi²⁰.

¹⁹ Katso *Commander's Guidance Regarding Effect Based Operations* (14.8.2008), missä U.S. Joint Forces Commandin komentaja kenraali Mattis kritisoi konseptin aiheuttaman hämmennystä ja kehottaa palaamaan selkeämpään ajatteluun ja suunnitteluun [<http://smallwarsjournal.com/blog/2008/08/assessment-of-effects-based-op/> / 2.11.2010]. Mattis esittelee kritiikkiään laajemmin *Parameters*-lehdessä (Vol. XXXVIII, Autumn 2008).

²⁰ COPD, 4-41 – 4-44. Katso myös Multinational Experiment 5 - Key Elements of a Comprehensive Approach: A Compendium of Solutions, missä valotetaan kokonaisvaltaisen lähestymisen problematiikkaa [http://www.defmin.fi/files/1433/MNE5_Compendium_Mar2009_PUBLIC.pdf / 2.11.2010]. Suomalaisista kokonaisvaltaista ajattelua kriisinhallinnan näkökulmasta esittelee Oskari Eronen (toim.), *Needs of Comprehensiveness. Building Blocks for Finnish Crisis Management*, FINCENT Js 1 (2008).

Käytännössä yllä kuvatut sotilasstrategisen suunnittelun perusajatukset eivät kuitenkaan toteudu näin yksiselitteisen selkeästi. Alusta, suorituskyky ja vaikutus eivät luonnollisestikaan ole erillisiä elementtejä vaan kiinteästi toisiinsa kytköksissä ja vuorovaikutussuhteessa. Kansalliset poliittiset tai puolustusteolliset intressit ja historialliset käytännöt voivat olla ristiriidassa kansainvälisten operaatioiden tai muun yhteistyön tarpeiden kanssa. Joillekin maille on tärkeää edistää oman korkean teknologiansa vientiä tai telakkateollisuutta, ja puolustuspolitiikka on yksi osa-alue, jolla voidaan ajatella hankittavan taloudellista voittoa, työpaikkoja ja ääniä. Euroopan maiden kesken ja Euroopan ja Yhdysvaltain välillä vallitsee erilaisia käsityksiä uhkista ja sodan kuvasta. Jotkin painottavat lähes yksinomaan kansainvälistä kriisinhallintaa ja joillekin on alueellinen puolustus potentiaalista sotilaalista uhkaa vastaan edelleen tärkeää. Strategiassa sinänsä välttämätöntä kokonaisvaltaisuutta tavoittelevat suunnitteluprosessit puolestaan saattavat kompastua monimutkaisuuteensa.

ANTITEESI: SOTILASSTRATEGISEN AJATTELUN KRITIIKKI

Yleisin sotilasstrategian kritiikki kohdistuu joko sen asemaan osana väkivaltakoneistoa, sen väkivaltakeskeiseen kysymyksenasetteluun tai sotilasstrategisen ajattelun kyseenalaiseen tieteenfilosofiin lähtökohtiin. Kritiikin kohteena on erityisesti ollut yhdysvaltalainen sotien jälkeisen ajan ydinasestrateginen tutkimus, mutta osittain samaa kritiikkiä voidaan kohdistaa myös varhaisempaan ja tavanomaiseen sotilasstrategiaan.

Sotilasstrategian hegemonista ja poliittista luonnetta korostavat sen hallinnollinen asema, koulutukselliset tavoitteet sekä kansallisten ja kansainvälisten strategisten eliittien osallistuminen sen valmisteluun. Sotilasstrategia sisältää ja tukee oman yhteiskuntamallinsa mukaista järjestystä ja pysyvyyttä ylläpitäviä käytäntöjä. Se ei siten edistä oman yhteiskuntajärjestelmänsä muutosta, mutta saattaa pyrkiä vastustajan poliittisen ja taloudellisen järjestelmän muuttamiseen. Ainakin ideologispohjaisissa sodissa tämä on ollut tavoitteena. Edes kommunismin sävyttämässä strategioissa (doktriineissa) ei päästy eroon tästä 'taantumuksellisuudesta' – päinvastoin, oman yhteiskunnan rakentaminen koulutuksen ja varjohallinnon pystyttämisen avulla sekä luokkavihollisten eliminointi oli ja on oleellinen osa kumouksellista (kommunistista ja maolaista) sotilasstrategiaa. Bolševikkien sotilasdoktriini puolestaan kääntyi hyvin pian lokakuun vallankumouksen jälkeen, ja Leninin vaikutuksesta, clausewitzilaiseen suuntaan¹. Sodan poliittisuuden ja totaalisen sodan teesit soveltuivat hyvin leninistisen ja stalinistisen ajattelun työkaluiksi, joilla pönkitettiin omaa kansainvälispoliittista valta-asemaa.

Kysymyksenasettelultaan sotilasstrategia kohdistuu jo määritelmällisesti sotaan ja sodankäyntiin. Se on ainakin ydinaseaikakaudelle saakka pyrkinyt optimoimaan väkivallan käyttöä, ainakin siihen varautumista, valtion tai muun territoriaalisen toimijan päämäärien saavuttamiseksi. Vaikka kylmän sodan aikana yleisen strategian alalla ryhdyttiin painottamaan sodan välttämisen ensisijaisuutta, ydinasestrategioiden ja tavanomaisen sodankäynnin tutkimus jatkoi sodan voittamisen parissa. Sotilasstrategian voidaan ajatella ylläpitäneen käsitystä sodasta normaalina sosiaalisena toimintana jota vastaan se ei ota kantaa; Rapoportin sanoin konfliktisuuntatuneelta ja nollasummapeliä harrastavalta strategialta puuttuu omatun-

¹ Condoleezza Rice, "The Making of Soviet Strategy" teoksessa Paret (toim.), *Makers of Modern Strategy*, s. 648-676; Gat, *The Development of Military Thought*, s. 243.

to². Myös Bull nostaa esiin moraalien ja poliittisten kysymysten syrjäyttämisen 'puhtaan' strategian tavoittelussa³. Tällainen strategia ja sen tutkimus ottaa annettuina tavoitteekseen kansainväliseen anarkiaan vastaamisen, keskeiseksi keinokseen sotilaallisen voimankäytön ja voimavaroikseen valtiot ja niiden asevoimat.

Buzanin mielestä strategian [sotilasstrategian] tutkimus ei pysty vastaamaan laajentuneeseen turvallisuuskäsityksen haasteisiin, mutta se voi kuitenkin jatkaa oman erikoisosa-alueensa, kansainvälisten suhteiden sotilaallisten aspektien parissa. Buzan myös määrittää suurstrategian (*Grand Strategy*) uudelleen; sen tulee olla eteenpäin katsovaa, poikkitieteellistä ja politiikan kysymyksiä koko kansainvälisen järjestelmän tasolla tarkastelevaa ja kyetä tarjoamaan järjestelmän rakenteita ja uhkien ja haavoittuvaisuuksien vuorovaikutusta selittäviä teorioita. Sen olisi samalla oltava kaikkia palvelevaa eikä ketään vastaan suunnattua.⁴

Väyrynen, samoin kuin esimerkiksi Bull, Shy tai Williams, kritisoi sotilasstrategian tutkimuksen tieteellistä ontoutta. Väyrynen toteaa sen teorioiden olevan testaamattomia, jolloin sen päätöksenteon tueksi tarjoamia malleja ei voida osoittaa oikeiksi eikä vääriksi. Hänen mukaansa strategian teoriaa on arvioitava osana yhteiskunnallista poliittista prosessia eikä tieteellisillä kriteereillä. Kun soveltava [sotilas-]strategian tutkimus on kytköksissä viralliseen päätöksentekokoneistoon, toimii tutkimuskin usein tai aina sen ehdoilla.⁵ Williams haluaa tehdä eroa neo-realistisen teorian mekanistiseen sekä historian ja kulttuurin hylänneeseen strategiaan. Hän tarjoaa tutkimukselle kolme uutta teoreettista lähtökohtaa: regiimateorian, nyansoidun klassisen realismin materialistisen neo-realismen tilalle ja kriittisen teorian.⁶

Feministisen koulukunnan hajanaisuudesta huolimatta feministisellä sotilasstrategian kritiikillä on muutamia yhteisiä piirteitä. Feminismi kritisoi tapaa miten miespäättäjät ja heidän arvomaailmansa hallitsevat kansainvälisten suhteiden sisältöä ja esittämistapaa. Tämä vaikutus kattaa ja määrit-

² Anatoli Rapoport, *Strategy and Conscience* (New York: Harper & Row, 1965).

³ Hedley Bull, "Strategic Studies and its Critics", *World Politics* vol. 20, no.4 (1968), s. 593-605. Ydinasestrategioiden epäpoliittisuudesta myös Shy, *Jomini*, s. 183-184.

⁴ Barry Buzan, *An Introduction to Strategic Studies* (Tiptree: Macmillan Press, 1987).

⁵ Raimo Väyrynen, "Asevarustelun teoria ja todellisuus", teoksessa Kalevi Ruhala (toim.), *Aseidenriisunta kansainvälisessä politiikassa* (Helsinki: Ulkopoliittinen instituutti, 1987). Myös Nokkala on useissa kirjoituksissaan nostanut esiin tämän ongelman, katso esim. Arto Nokkala, *Uhka ja kumppani: Venäjä Suomen puolustushallinnossa* (Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, 2009) Strategian laitos. Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 28. Strategian kritiikistä myös Visuri, *Turvallisuuspolitiikka ja strategia*, s. 443-460.

⁶ Michael Williams, "Neo-realism and the Future of Strategy", *Review of International Studies*, vol. 12, no. 2 (1993), s. 140-165.

tää myös normit, kielen ja konseptit. Maskuliiniset käytännöt, esimerkiksi sotilasstrategia, ylläpitävät feminismin mukaan tätä hallintaa. Cohn ja Ruddick painottavat sodan sukupuoliaspektien ja naisten näkökulmien mukaanottoa puhuttaessa sodasta ja erityisesti rauhasta.⁷ Sotilasstrategia on tämän kritiikin mukaan kyvytön vastaamaan todellisiin ongelmiin tai ei ainakaan näe niitä ongelmia, mitä feminismi kykenee havaitsemaan. Postkolonialistinen kritiikki puolestaan pitää länsimaiden sotilaspolitiikkaa kehittyvien maiden alistamisen yhtenä keinona ja erityisesti kriisinhallintaa teollisuusmaiden poliittisten ja kaupallisten intressien edistäjänä.

Sotilasstrategian rakenteellinen heikkous on siinä, että se työntää tekniset, inhimilliset, organisatoriset ja poliittiset reunaehdot taka-alalle ottamatta juurikaan huomioon esimerkiksi politiikan tutkimuksen, käyttäytymistieteiden tai yhteiskuntatieteiden tutkimustuloksia. Se yrittää huomioida jostain kansainvälisten suhteiden, sotahistorian ja operaatiotaidon kehityksestä, mutta tarkastelee näitä kysymyksiä usein vain poliittisen ja filosofisen realismin ontologian ja epistemologian lähtökohdista⁸. Jotkin sen johtopäätöksistä perustuvat mieltymyksiin, hataraan historialliseen tutkimukseen, kvasitieteelliseen argumentaatioon ja kyseenalaisiin tulkintoihin. Yhtenä sotilasstrategisen tutkimuksen yleisenä metodologisena ongelmana on sodankäynnin alempien tasojen havaintojen käyttäminen strategisen tason johtopäätösten pohjana. Tasoproblematiikka on toki yhteinen muun yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen kanssa.

Sotilasstrateginen logiikka on hyvin yksinkertaista. Riippumatta sukupolvesta, ja siitä onko kyseessä alusta-, suorituskyky- vai vaikutuskeskeinen ajattelutapa, syötteiden (*input, means*), toimien (*output, ways*) ja tulospäätösten (*results, effects*) välillä uskotaan vallitsevan lineaarisen korrespondenssin. Olemassa olevien tai hankittavien syötteiden edellytetään sekä vastaavan käsillä oleviin haasteisiin, toimivan optimaalisella tavalla että tuottavan juuri haluttuja tuloksia. Syötteiden, toimien ja tuloksien valinnan ja käytön oletetaan toimivan rationaalisesti.

⁷ Jan Jindy Pettman, ”Sukupuoli ja väkivalta rauhantutkimuksessa”, *Kosmopolis* 30, n:o 1 (2000), s. 7-20; Carol Cohn & Sara Ruddick, ”A Feminist Ethical Perspective on Weapons of Mass Destruction”, teoksessa Sahnil Hashmi ja Steven P. Lee (toim.) *Ethics of Weapons of Mass Destruction: Religious and Secular Perspectives* (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), s. 405-435. Katso myös Cynthia Enloe, *Bananas, Beaches and Bases. Making Feminist Sense of International Politics* (Berkeley: University of California Press, 1989).

⁸ Poliittisella realismilla tarkoitetaan tässä kansainvälisten suhteiden koulukuntaa, joka näkee mailman anarkistisena, painottaa valtioiden ja materiaalisten tekijöiden, esim. sotilaallisen voiman, merkitystä sekä pitää ihmisiä ja valtioita rationaalisina toimijoina, jotka toimivat kansallisen edun, erityisesti valtansa edistämiseksi. Filosofisella realismilla tarkoitetaan tieteenfilosofista suuntausta, jonka mukaan todellisuus on olemassa riippumatta havainnoitsijasta (ontologinen realismi) ja missä teorioiden uskotaan vastaavan todellisuutta (tieteellinen realismi ja korrespondenssiteoria).

Sotilasstrateginen logiikka noudattelee siis eastonilaisen poliittisen järjestelmän toimintamallia⁹ tai lähes säieteorian mukaista supersymmetriaa, missä jokaista voimaa välittävää partikkelia, bosonia, vastaa partikkeli, fermioni, joka ottaa tämän voiman vastaan¹⁰. Ideaalimallin ja todellisuuden vastaavuus on kuitenkin ongelmallinen. Syötteitä, esimerkiksi materiaalisia voimavaroja, koulutettua henkilöstöä tai relevantteja sodankäyntioppeja ei useinkaan ole, ne voivat olla vanhentuneita tai ne on suunniteltu aivan toisenlaisiin tilanteisiin. Esimerkiksi puolalainen ratsuväki ei syyskuussa 1939 kyennyt torjumaan saksalaisten ja neuvostoliittolaisten panssarijoukkojen etenemistä; vastaavasti huippunsa varustettu ja koulutettu amerikkalainen jalkaväki on joutunut uusimaan niin varustustaan kuin sodankäyntiopejaan Irakin ja Afganistanin vastoinkäymisten seurauksena. Ihmiset ja organisaatiot eivät myöskään suinkaan aina toimi strategis-rationaalisen päätöksenteon mallin mukaisesti vaan organisatoriset, byrokraattiset ja muut inhimilliset tekijät, kuten esimerkiksi tunteet tai fyysinen ja psyykkinen rasitus, vaikuttavat ratkaisuihin¹¹.

Erityisesti pelotteen ongelmana on luottamus vastapuolen rationaaliseen päätöksentekokykyyn¹² (”ei hyökkää, koska vahingollista”) ja samanaikaiseen omaan irrationaalisen politiikan mahdollisuuteen (”jos hyökkää niin kostamme ydinaseilla”). Rationaalisuus olettaa yhteisten ja universaalien arvojen ja normien sekä käsitysten palkkioista ja rangaistuksista vallitsevan kaksinkamppailun molempien (kaikkien) osapuolten välillä.¹³ Erityisen ongelmalliseksi rationaalisuuden oletus tulee alueellisesti tai asevaikutukseltaan rajoitetun hyökkäyksen tai sodan kysymyksessä. Kysymys on ennen kaikkea valmiudesta asettaa omat kaupungit ja kansalaiset vaaralle alttiiksi vastapuolen rajoitetun toiminnan tai kaukaisten liittolaisten alueellisen koskemattomuuden takia.

Uskomien (erityisesti sotilaallisten) tulosaikutusten ja (poliittisten) tavoitteiden (*ends*) väliseen korrespondenssiin ja korrelaatioon on sotilasstrategisen logiikan suurimpia heikkouksia. Tulosaikutusten ja tavoitteiden

⁹ David Easton, *The Political System: An Inquiry into the State of Political Science* (New York: Alfred A. Knopf, 1953).

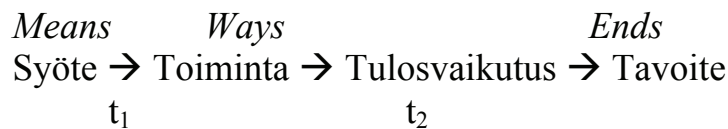
¹⁰ Yksinkertaistettua tietoa supersäieteoriasta, esimerkiksi <http://superstringtheory.com> (1.10.2010).

¹¹ Katso esimerkiksi Thomas A. Ball, *Bureaucratic Decision Making in Troop Rotation Policy for OIF-2*, National War College, 2004 [<http://smallwarsjournal.com/documents/ball.pdf> / 28.9.2010], Clausewitz rationaalisesta ja intohimoisesta toiminnasta (Clausewitz, *Vom Kriege*, I Kirja, Luku 1 ”Sodan luonteesta”).

¹² Päätöksenteon rationaalisuudesta katso Pekka Sivonen, *Ydinasepelote Yhdysvaltain poliittisen vallankäytön muovaajana* (Helsinki: Ulkopoliittinen instituutti, 1992), s. 67-79.

¹³ Charles Reynolds, *The Politics of War* (Exeter: Harvester Wheatsheaf, 1989).

väliltä on redusoitu muiden tekijöiden väliintulo ja vaikutus. Ei ole kuitenkaan itsestään selvää, että edes kaikkien tulosten täydellinen saavuttaminen johtaisi automaattisesti poliittisten tavoitteiden saavuttamiseen. Ensinnäkin tulosten asettamisen (t_1) ja tulosvaikutusten saavuttamisen (t_2) välillä vallitsee välttämätön ajallinen ero. Tilanne saattaa välillä $t_1 - t_2$ kehittyä konfliktin sisäisen dynamiikan, uusien tekijöiden tai vaikkapa vihollisen vaikutuksesta niin, ettei edes suunnitelman mukaisten tulosten saavuttaminen johdakaan asetettuun päämäärään¹⁴. Toisaalta mikään ei takaa, että sotilaalliset tulostavoitteet on osattu arvioida ja asettaa poliittisten tavoitteiden kannalta oikein. Oheinen kaava mallintaa tätä sotilasstrategian sisäänrakennettua logiikkaa.

Edes kaikkien taistelujen voittaminen ei takaa sodan voittamista, strategisen päämäärän saavuttamista¹⁵. Irakin asevoimien nopea lyöminen vuonna 2003 ja Saddam Husseinin kukistaminen, vangitseminen ja tuomitseminen eivät olleetkaan riittäviä toimia taistelujen ja väkivallan loppumiseen vaikka sotilasstrategisen analyysin perusteella näin piti käydä. Päinvastoin, nämä tapahtumat ehkä olivatkin välttämättömiä tekijöitä laajamittaisen valtapelin käynnistymiseen ja taistelujen leimahtamiseen. Vuoden 2006 Etelä-Libanonin sodassa Israelin poliittinen ja sotilaallinen johto luotti vaikutuskeskeiseen toimintamallin ja uskoi sotilasteknologisen ylivoiman turvin saavutettavan sotilaallisen menestyksen johtavan heille suotuisaan poliittiseen ratkaisuun. Hezbollah vastasi osittaiseen ylivoimaan omilla innovatiivisilla ratkaisuillaan, eikä Libanonin kansa kääntynytäkään hyökkääjän puolelle¹⁶. Teoreettiset väitteet ja todellisuus eivät aina vastaa toisiaan. Perusongelma on kuitenkin teorian logiikassa eikä se ole lopullisesti poistettavissa teorian yksityiskohtien parantamisella.

¹⁴ Syötteiden ja toimien muuttaminen vaatii aikaa. Kansallisia sotilasstrategioita uusitaan yleensä hallituskausittain, ja uusien sotavarusteiden hankinta kestää nopeimmillaankin useita kuukausia asejärjestelmien uusimisen viedessä noin seitsemästä vuodesta yli vuosikymmeneen.

¹⁵ Colin S. Gray, "Why Strategy is Difficult", *Joint Force Quarterly* (Spring 2003).

¹⁶ Israelin ja Hezbollahin käsityksistä sodasta ja Israelin sotilasjohdon virhearvioinneista, katso esim. Porter, *Military Orientalism*, s. 171-190.

SYNTEESI 1: SOTILASTRATEGIA VOIMAN KÄYTÖN USKOMUKSINA

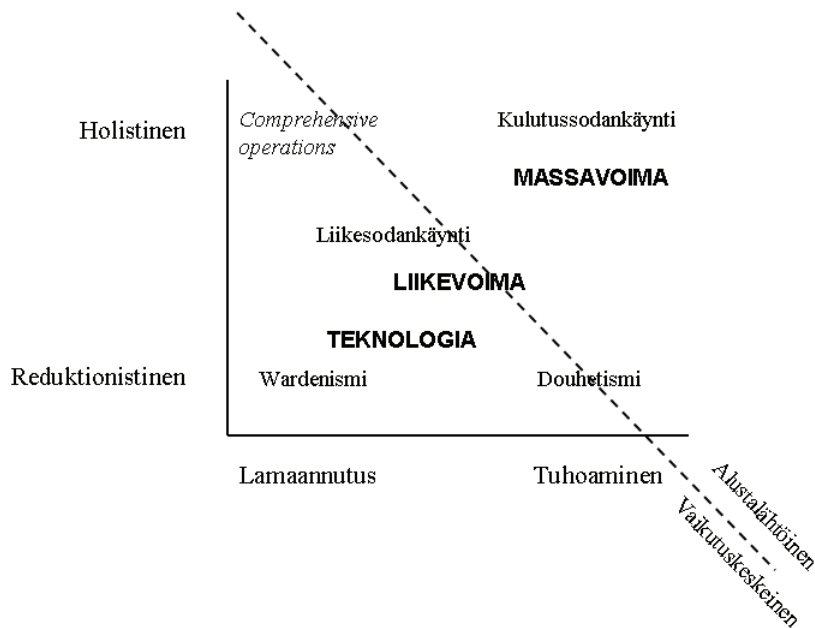
Mitä siis on sotilasstrategia? Aikaisemmin esitetyn sotilasstrategisen ajattelun genealogian ja sotilasstrategian tarkoituksen analysoinnin perusteella voidaan päätyä määrittelemään sotilasstrategia seuraavasti:

Sotilasstrategia on yhtenäinen ajatus(rakennelma), joka esittää voimassa olevat uskomukset sotilaallisen voiman optimaalisesta käyttämisestä asetettujen päämäärien saavuttamiseksi. [M1]

Sotilasstrategia sisältää siten teoreettiset kuvaukset sotilaallisen voiman käytön tarkoituksesta ja tavoitteista sekä suunnittelu- ja käyttöperiaatteista. Kuinka yhtenäinen strategia onnistuu olevan, on usein kyseenalaista. Sen tieteellinen selitys- ja ennustusvoima on vielä kyseenalaisempaa. Sotilasstrategiset uskomukset voivat olla kiinalaista ajattelua lainaten laskennallisia ja harhaanjohtavia ja eurooppalaisittain ilmaistuna preskriptiivisiä tai deskriptiivisiä. Uskomukset kuitenkin ohjeistavat, kouluttavat ja informoivat voiman käytöstä. Tämä on ymmärrettävä sekä voiman tosiasialliseksi käytöksi, sillä uhkaamiseksi ja painostamiseksi että sen olemassaoloksi pelotteena. Viittaukset voimassaoloon ja uskomukseen laajentavat alussa esitettyä ja laajalle levinnyttä NATO:n määritelmää nostamalla esille strategian, sotilasstrategian ja doktriinin poliittisen, konstruktivistisen sekä ajallisen ja paikallisen luonteen. Parasta ennen, ja ehkä.

Toisaalta sotilasstrategia voidaan myös käsittää *hallinnolliseksi prosessiksi, missä poliittiset päätökset ja voimassaolevat uskomukset sotilaallisen voiman käytöstä muunnetaan sotilaallisiksi tavoitteiksi ja toimiksi. [M2]*

Hallinnollisessa prosessissa, sotilasstrategisen ja operatiivisen tason suunnitteluprosesseissa teoreettiset ajatukset ja poliittiset tavoitteet saavat käytännöllisen ulkoasun. Oheinen kaavio havainnollistaa tätä siirtymää. Se esittää operatiivisia käytäntöjä sotilasstrategian oletusten funktiona. Y-akselille sijoitetut holistinen ja reduktionistinen lähestymistapa ja X-akselin lamaannuttaminen ja tuhoaminen tavoitteina edustavat keskenään poikkeavia sotilasstrategisia näkemyksiä. Katkoviivalla kuvattu halkaisija puolestaan erottaa toisistaan sotilasstrategian alustalähtöisiä ja vaikutuskeskeisiä painotuksia ja lähestymistapoja.

Kaavio 1. Operaatiotaidon suuntauksia sotilasstrategian oletusten funktiona.

Kaavioon on samalla sijoitettu sotilasstrategisten teorioiden ja prosessien tuottamat ja nykypäivän operaatiotaitoa¹ hallitsevaa kolme episteemistä koulukuntaa: massavoimaa, liikevoimaa tai teknologiaa painottavat suuntauokset. Massavoima-ajatus perustuu aika- ja paikkakohtaiseen määrälliseen ylivoimaan ja sillä on juurensa antiikin sodankäynnissä, jominilaisissa maksiimeissa sekä yksipuolisissa Clausewitz-tulkinnossa. Liikevoiman kannattajat pyrkivät toiminnallisesti ylivoimaiseen suorituskykyyn, joka murtaa vastustajan taistelutahdon. Kuten aikaisemmin on todettu, sen taustalta voidaan havaita vaikutteita yhdestä muinaisesta kiinalaisesta sotataidon koulukunnasta, mutta erityisesti Liddell Hartin ajatus epäsuorasta lähestymisestä sekä Boydin teoreemat ovat vaikuttaneet sen kehittymiseen. Liikesodankäynnin voidaan ajatella sijaitsevan holistisen ja reduktionistisen suuntauksen välimaastossa ja pyrkivän vastustajan lamaannuttamiseen hieman enemmän vaikutuskeskeisesti kuin alustalähtöisesti. Teknologian nimeen vannovat uskovat teknologisen ylivoiman avulla saavuttavansa tavoitteensa suhteellisen nopeasti ja kivuttomasti. Yleistäen voidaan todeta, että lännessä on oltu siirtymässä kohti liike- ja teknologiapainotteista soti-

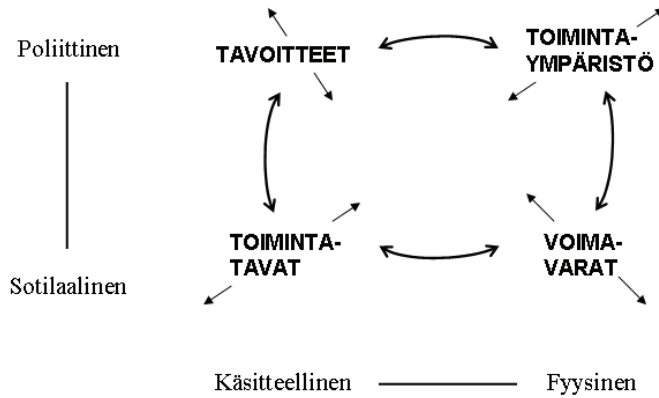
¹ Operaatiotaidolla tarkoitetaan joukkojen käytön suunnittelun ja organisoimisen sekä strategioiden, sotatoimien, operaatioiden ja taistelujen toteuttamista ja käymistä. Siinä pyritään tavoittelemaan tavoitteiden, voimavarojen ja keinojen välistä tasapainoa. (NATO *Glossary of Terms and Definitions*; COPD, 1-2). Sen nimissä siten toimeenpannaan muiden muassa sotilasstrategisia ajatuksia ja päätöksiä.

lasstrategiaa ainakin 1970-luvulta saakka.² Venäläisessä ja kiinalaisessa sotilasstrategiassa massalla on vielä oma tärkeä merkityksensä vaikka niissäkin modernisoidaan asevoimia teknologisesti suorituskykyisemmiksi.

Kokonaisvaltainen lähestymistapa (*Comprehensive approach/operations*) puolestaan tavoittelee jo nimensä mukaisesti holistista vaikutusta, mutta ei välttämättä pyri vastustajan tuhoamiseen vaan sen toimintaedellytysten viemiseen useiden rinnakkaisten toimintalinjojen ja niiden yhteisvaikutuksen avulla.

Tavoitteita, keinoja ja voimavaroja tarkasteleva suhteellisen lineaarinen malli ei kykene tarkastelemaan riittävällä tarkkuudella nykyisen kompleksisen ja kokonaisvaltaisen toimintaympäristön vaatimuksia. Seuraavassa hahmotetaan ajattelumalli, jossa em. *ends-ways-means* -rakennelmaa täydennetään neljännellä poliittisella, sotilaallisella ja fyysisellä *toimintaympäristöllä*. Lisäyksen tarkoituksena on erottaa esimerkiksi ja erityisesti aika, paikka ja koalitiot tai liittoumat tavoitteiden, keinojen ja voimavarojen tarkastelusta. Koska muuttujia on nykypäivänä enemmän, pitää mallienkin monipuolistua. Seuraavalla sivulla oleva kaavio valaiskoon tarkoitusta. Siinä neljä strategisen ajattelun kulmakiveä on asemoitu poliittisen ja sotilaallisen sekä käsitteellisen ja fyysisen ulottuvuuden suhteen. Kaikki vaikuttaa kaikkeen, mutta joillain asioilla on enemmän ja luonnollisemmin tekemistä toistensa kanssa. Niinpä esimerkiksi poliittinen tavoiteasettelu on asetettu suoraan vuorovaikutussuhteeseen toimintatapojen ja toimintaympäristön kanssa.

² Kolmen pohjoismaan suuntaukset seuraavat mielenkiintoisella tavalla näitä koulukuntia. Siinä missä Norja on 1990-luvun lopusta saakka vannonut liikesodankäynnin nimiin, on Ruotsissa viimeisen vuosikymmenen aikana yritetty kehittää korkeateknologisia ja suorituskyvyltään ylivoimaisia joukkoja. Suomessa on puolestaan vielä vannottu suuren reservin ja sitä kautta suuren kenttäarmeija ja tulivoiman varaan. Koska maat pyrkivät laajentamaan keskinäistä puolustuspoliittista yhteistyötään, voisi naapureiden sotilasstrategisten konseptien ymmärtäminen edistää asiassa. Voidaan toki kysyä, kuinka syväallinen yhteistyö on ylipäättään mahdollista, jos teoreettiset lähtökohdat, poliittisista puhumattakaan, poikkeavat näinkin paljon. Sodan muutoksesta katso Jyri Raitasalo ja Joonas Sipilä (toim.), *Muuttuva sota* (Helsinki: Suomen mies, 2005) ja *Sota, teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan muutokseen* (Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, 2008).

Kaavio 2. Sotilasstrateginen ajattelumalli.

Esitetty ajattelumalli ei etene lineaarisesti eikä pyöri syklisesti vaan toimii pikemminkin sykkivänä. Tällöin yhden kulmakiven sisällä tapahtuva muutos vaikuttaa pulssina muihin kulmakiviin ja palautuu myös muuttuneena vaikutuksena lähtöpisteeseensä. Tämä mallinnuksen avulla on ehkä mahdollista vastata paremmin strategian ja sotilasstrategian kannalta olennaisiin kysymyksiin, mitä, missä, milloin, miksi, miten ja millä, kuin aikaisemmilla yksioikoisilla malleilla. Oheinen malli on looginen ilman, että edellyttäisi automaattista laskelmoivaa rationaalisuutta toimijoiltaan. Se ottaa huomioon ajan ja paikan poliittisesti määritettävänä ulottuvuuksina ja tunnustaa laajan skaalan vaihtoehtoisia valintoja. Se ei siis kiinnity mihinkään annettuun vaan on avoin järjestelmä. Mallia ei pidä kuitenkaan ymmärtää suunnitteluprosessin kuvauksena vaan ajattelun viitekehyksenä.

SYNTEESI 2: SOTILASSTRATEGISEN TUTKIMUKSEN VAIHTOEHTOJA

Sotilasstrategia ei ole tiede. Se on tieteellisesti tutkittavissa oleva tutkimusala siinä missä esimerkiksi Suomen historia historiatieteessä tai kriminaalipolitiikka oikeus- tai valtiotieteessä. Se, kuinka sotilasstrategia oppiaineena ja tutkimusalana on hallinnollisesti järjestetty, vaihtelee luonnollisesti korkeakouluittain. Maanpuolustuskorkeakoulussa sotilasstrategia on pääoppiaineen sotataidon yhden tieteenalan, strategian yhtenä erityisenä tutkimuskohteena. Strategian kaksi sisaroppiainetta ja tieteenalaa ovat operaatiotaito ja sotahistoria. Ruotsin maanpuolustuskorkeakoulussa sotilasstrategia on asemoitu operaatioiden ja sotateorian tutkimuksen rinnalle osaksi tieteenalaa *krigsvetenskap*, josta he englanninkielisissä esityksissään käyttävät nimeä *War Studies*. Englantilaisessa King's Collegessa sotilasstrategian piiriin laskettavia aineita opetetaan ja tutkitaan *War and Defence Studies* -laitoksessa.

Tutkimuskohteena sotilasstrategia on yhtä helppo tai haastava kuin lähes mikä tahansa (muun) sosiaalisen elämänalan tutkimus. Kyse on viime kädessä ihmisten, ihmisten muodostamien yhteisöjen, ihmisten rakentamien laitteiden ja käsitteiden välisestä vuorovaikutuksesta. Sen toiminnallinen viitekehys politiikan ja sodan alueilla sekä väkivallan mahdollisuus antavat sille sen erikoislaadun. Mitä on siis se asia mitä tutkitaan ja mitä tarvitsee teoretisoida? Mitä on sotilasstrateginen tutkimus? Lähtökohdaksi voi ottaa esimerkiksi edellä esitetyt kaksi sotilasstrategian määritelmää (M1 ja M2). Niistä voidaan johtaa esimerkiksi taulukossa 3 esitetyjä tutkimuskohteita ja -agendoja. Siinä kuvauksella tarkoitetaan sisällön selvittämistä ja sen analyysia. Kontekstualisointi puolestaan viittaa nimensä mukaisesti sekä sisällön että esimerkiksi sen arvojen, normien ja muiden taustaoletusten tarkasteluun ja asettamiseen laajempaan poliittiseen, toiminnalliseen, filosofiseen tai, hyvin yleisesti, historialliseen yhteyteen. Selityksellä tarkoitetaan ilmiön syy-seuraussuhteiden tarkastelua, joka saattaa pyrkiä mallintamisen avulla luomaan ilmiöstä uutta teoriaa.

<i>Tieteellinen ambitio / Lähtökohta</i>	<i>Kuvaus Mitä?</i>	<i>Kontekstualisointi Missä?</i>	<i>Selitys, mallinnus Miksi; mitä varten?</i>
M1	Ajatukset ja uskomukset sotilaallisen voiman hyödyllisyydestä ja sen käytöstä	Taustaoletukset Arvot ja ideologia Vaikuttajat	Tilannekohtaiset muuttujat ja niiden välinen vuorovaikutus
M2	Hallinnollinen prosessi (osallistujat ja vuorovaikutus)	Taustaoletukset Arvot, normit, politiikka ja rakenteet	Tilannekohtaiset muuttujat ja niiden välinen vuorovaikutus

Taulukko 3. Esimerkkejä sotilasstrategian kysymyksenasettelusta.

[*Ways*] Taulukon 3 esimerkit eivät ota kantaa metodologisiin, siis lähinnä epistemologisiin ja tutkimusmenetelmää koskeviin kysymyksiin. Sotilasstrategista aihetta voidaan lähestyä sen ulkokehältä käsin politiikan, hallintotieteiden, kauppatieteiden tai vaikkapa historian tutkimuksen metodologisten valintojen perusteella¹. Sen sisäkehällä voidaan puolestaan hyödyntää niin operaatioanalyysin, logistiikan, tekniikan kuin filosofian ja käytäytymistieteiden oletuksia ja metodiikkaa. Alla olevan taulukon 4 esimerkit valaisevat tätä asiaa. Siinä samaa sotilasstrategisen ytimeen pureutuvaa yksinkertaista tutkimustavoitetta tai -kysymystä lähestytään erilaisten metodologioiden avulla. Vaihtoehtoisia tai täydentäviä tutkimuskysymyksiä voidaan esittää sotilasstrategian käsitteen pohjalta, käytännön ilmiöiden perusteella ja/tai erilaisten tieteenfilosofisten lähestymistapojen avulla.

Temaattisesti tai aikaan, paikkaan ja toimijoihin sidottuna seuraavalla sivulla olevan taulukon kysymyksenasettelulla saa aikaan käypää strategista perustutkimusta. Oheiset esimerkit edustavat kuitenkin hyvin tavanomaista tutkimusotetta, ehkä ainoastaan elokuvat, diskurssi- ja lingvistinen analyysi poikkeavat sotilasstrategisesta myötäsukaisesta valtavirrasta. Puheiden, tekstien ja tekojen merkitystä ja tarkoitusta voidaan esimerkiksi Skinnerin mukaan paikantaa parhaiten asettamalla ne hetkensä ja aikakautensa poliittiseen, sosiaaliseen ja kielelliseen yhteyteen. Hermeneuttinen, sananmukaisesti umpiossa tapahtuva uudelleen ja uudelleen lukeminen tai pelkkä poliittinen konteksti ei riitä.² Tarkastelemalla jonkin presidentti Ahma-

¹ Poliitiikan ja päätöksenteon tutkimuksen modernissa klassikossa, *The Essence of Decision: Explaining the Cuban Missile Crisis* (New York: Pearson Longman, 1999) Graham Allison ja Philip Zelikow tarkastelevat Presidentti Kennedyn hallinnon toimintaa Kuuban ohjuskriisin aikana. Tutkimuksessa sovelletaan politiikan tutkimuksen keinoja mitä sotilasstrategisemmän ilmiön tutkimiseen. Washington joutui kriisin aikana pohtimaan omia poliittisia ja sotilaallisia tavoitteitaan sekä päättämään mitä sotilallista voimaa se voisi käyttää ja miten. Allisonin ja Zelikowin tuloksia ei ole kuitenkaan osattu ottaa huomioon sotilasstrategioissa, jotka implisiittisesti olettavat ihmisten toimivan (vain) rationaalisen mallin mukaisesti. Allisonin teoksen ensipainos julkaistiin vuonna 1971 (Boston: Little, Brown and Company).

² Quentin Skinner, "Meaning and understanding in the history of ideas", uudelleen julkaistu teoksessa James Tully (toim.) *Meaning and Context* (Princeton: Princeton University Press, 1988), s. 29-67.

dinejadin puhetta, Pohjois-Korean ohjuskoetta tai Venäjän sotilasdoktriinia myös tekona ja kysymällä tekemisen tarkoitusta, voidaan ehkä paikantaa nopeaa ja pinnallista realistista tulkintaa kestävämpää ja käyttökelpoisempaa.

Metodologinen lähtökohta	<i>Tutkimuksen tavoite (esim.)</i>	<i>Tutkimusmenetelmiä (esim.)</i>	<i>Lähteitä (esim.)</i>
Operaatioanalyttinen Tekninen	Vastustajan poliittisten ja sotilaallisten tavoitteiden ja toimien selvittäminen (erityisesti mihin voi kyetä)	Asejärjestelmien ja joukkojen tekninen ja operatiivinen suorituskykyanalyysi (kuten kantama, tuhovoima, haavoittuvuus) Fysiikka ja matematiikka Mallinnus Vertailu	Mittaukset ja muut havainnot (tiedustelutieto, omat kokeet) Suorituskykyraportit
Lingvistinen Historiallinen	Vastustajan poliittisten ja sotilaallisten tavoitteiden ja toimien selvittäminen (erityisesti mitä voi aikoa)	Sisältöanalyysi Retoriikan tutkimus Puheaktiteoria Arkistotutkimus Haastattelut Deduktiivinen ja induktiivinen päättely	Puheet, julkilausumat, elokuvat, media Havainnot aikaisemmasta ja nykyisestä käyttäytymisestä Poliittiset, taloudelliset, historialliset ja kulttuuriset maa-analyysit
Valtiotieteellinen Teoreettinen Matemaattinen	Vastustajan poliittisten ja sotilaallisten tavoitteiden ja toimien selvittäminen (erityisesti mikä voi olla tarkoitus)	Kansainvälisten suhteiden, päätöksenteon ja politiikan tutkimuksen teoreettisten mallien soveltaminen tapaustutkimuksena Peliteoria Tulevaisuuden tutkimuksen menetelmät	Teoriakirjallisuus Poliittiset, taloudelliset, historialliset ja kulttuuriset maa-analyysit

Taulukko 4. Esimerkkejä erilaisten metodologioiden käytöstä sotilasstrategisen aiheen tutkimuksessa.

Vastustajan toimien ja tavoitteiden selvittämistä voi yrittää myös kriittisellä tutkimusotteella. Tällöin tutkimuskysymyksinä voisivat olla:

- onko 'vihollinen' sittenkään vastustaja?
- millä ehdoilla sitä voisi pitääkin ystävänä?
- mitä rauhanomaisia tavoitteita sillä on?
- mitä sen asejärjestelmien kehittäminen tarkoittaa muusta kuin sotilaallisen käytön näkökulmasta?
- miten vastustajaa autetaan ratkaisemaan asian rauhanomaisesti?
- voisiko omassa tai vastustajan häiriökäyttäytymisessä olla kyse sisäpoliittisesta kiistasta, taloudellisesta ahdingosta tai maskuliinisuuden menettämisen pelosta?
- toimiiko *center of gravity* tai kulttuurillinen lähestymistapa (lainkaan)?

Kriittisessä otteessa oleellista on osata loitontua sota-, valtio- ja väkivalta-keskeisestä kielestä, diskurssista ja kysymyksenasettelusta ja tarkastellakin itseä ja 'vastustajaa' uusin silmin. Aluksi voidaan vaihtaa, tai ainakin kyseenalaistaa, perinteisesti käytettäviä termejä kuten 'vihollinen', 'sota', 'painopiste', 'välttämätön' tai 'ratkaisutaistelu'. Tämä ontologinen ja epistemologinen siirto voi avata uusia vaihtoehtoja toimia tai olla aktiivisesti toimimatta. Väite perustuu kielen, käsitysten ja toiminnan läheiseen suhteeseen, jolloin kielen muutoksen avulla voidaan pikkuhiljaa muuttaa toimintaakin.³ ”*Emphasize with your enemy*”, opettaa Yhdysvaltain entinen puolustusministeri Robert S. McNamara ja viittaa Kuuban ohjukriisin aikaiseen myönteiseen ja Vietnamin sodan aikaiseen kielteiseen esimerkkiin⁴. Sunzin maksimin mukainen vastustajan tunteminen on edelleen välttämätöntä, mutta ei enää riittävää.

Tieteenalojen, näkökulmien ja käsitteiden ennakkoluuloton lainaaminen, yhdistäminen ja väänteleminen, pakkoavioliitot ja kaanonin ulkopuoliset suhteet, stimuloivat mieltä ja kieltä ja saattavat synnyttää jotain uutta, vaihtoehtoista ja tarvittavaa⁵.

Sotilasstrategian ja strategioiden nuivan suhtautumisen muutoksen ei pitäisi olla este tällaisen sosiaalisen, konstruktivistisen ja jopa feministisen näköisen lähestymistavan käyttämiseen. Tästä voi olla hyötyä (heillekin) auttamalla määrittämään tavoitteita ja optimoimalla resurssien käyttöä, siitähän strategiassa on myös kyse. Kriittisellä asenteella ja 'vaarallisten kysymysten' esittämisellä voidaan joskus ehkä välttää typerän ja vahingollisen sota-

³ Katso Alexander Wendt, “Anarchy is what states make of it: the social construction of power politics”, *International Organization* 46, 2 (Spring 1992), s. 391-425. Kielen, käsitysten ja politiikan suhteeseen voi toki soveltaa samaa korrespondanssiuskon kritiikkiä kuin sotilasstrategiaankin. Kielen muutoksen, käsitysten muutosten ja politiikan muutoksen yhteys ei ole sekään niin lineaarinen ja deterministinen. Westling, Laaksonen ja Huhtinen peräänkuuluttavat strategian tutkimuksen ja kielen uudistamista johtamisen ja hallinnon näkökulmasta, katso Jouni Westling, Marko Laaksonen ja Aki Huhtinen, “Strategy as discursive construction in the Finnish Defence Forces”, *Journal of Military Studies*, Vol 1, n:o 1 (2010) [<http://ojs.tsv.fi/index.php/jms/article/view/3558>]. He tosin kytkevät irtiottovaatimuksensa ”vanhaan clausewitzilaiseen rationaliteetin” perinteeseen. Tällä ilmeisesti tarkoitetaan Clausewitzin sodan kolmiyhteyteen ja siinä viitattuun hallituksen rationaalisuuteen. Vertaa kuitenkin Clausewitz, *Vom Kriege*, VIII Kirja, Luku 6; Paret, *Clausewitz and the State*, s. 369; ja Sumida, *Decoding Clausewitz*, s. 58, joissa tunnustetaan ei-rationaalisen politiikan ilmeneminen Clausewitzin ajattelussa. Clausewitzia parempia maaleja, jos sellaisia tässä yhteydessä tarvitaan, olisi kyllä oikeasti rationaalisen ja preskriptiivisen sotilasstrategian puolelta ollut saatavissa.

⁴ Robert S. McNamaran ensimmäinen opetus dokumenttielokuvassa *The Fog of War* (Morris, Errol (ohj.), Radical Media & Senart Films Production, 2003).

⁵ Poliittisesta ja uusrealismista irrottautuneista suomalaisista strategioiden ja sotatieteiden tutkijoista mainittakoon Arto Nokkala, Torsti Sirén, Joonas Sipilä, Aki-Mauri Huhtinen, Jari Rantapelkonen, Jyri Raitasalo ja Jarno Limmell.

tai hyökkäyspäättöksen teko. Eikä tyylinkään pitäisi ratkaista vaan argumentaation vahvuuden.

Nimenomaan poliittis-hallinnollisen ohjauksen ulkokehällä ja jopa ulkopuolella syntyneet itsenäisen, radikaalin ja akateemisen ajattelun hengentuotteet ovat kyenneet haastamaan vallitsevia poliittisia ja sotilasstrategisia totuuksia. Liekö sattumaa, että juuri tällaiset sunzit, clausewitzit, liddellhartit, maot ja boydit ovat rajoituksistaan huolimatta kohonneet muita korkeammalle?

[*Means*] Strategisen tutkimuksen ongelma ei ole tutkimusmenetelmien puutteessa vaan sen ontologian ja epistemologian, siis kysymyksenasettelun, kapea-alaisuudessa ja relevanttien tutkimuskysymysten rakentamisen vaikeudessa. Holistinen teoretisointi ei selitä tarpeeksi, ja yksityiskohtiin pureutuva tutkimus ei selitä oikeaa asiaa. Nykyajan strategisella tutkimuksella ja yksittäisellä tutkijalla on edessään tieteenalasuuntautumisen lisäksi valinta (poliittisen tai tutkimuksellisen) valtavirran ja kriittisen suhtautumisen väliltä. Sotilasstrateginen tutkimus omana tutkimuskohteena kaipaa jo uutta happea. Sotilasstrategista tutkimusta voidaan kehittää erityisesti laajentamalla sen keskustelua ja vuorovaikutusta muiden tieteen- ja tutkimusalojen kanssa. Tätähän Clausewitz harjoitti painottamalla sodan ja politiikan välistä vuorovaikutusta, lainaamalla siihen käsitteitä mekaniikasta sekä suhtautumalla johdonmukaisen kriittisesti niin omiin kuin muidenkin teoreemoihin. Boyd käy myös hyvästä esimerkistä.

[*Ends*] On siis huomattava, että sotilasstrategian tutkimus ei välttämättä tarkoita saamaa kuin sotilasstrategian kehittäminen käytännön poliittis-sotilaallisista lähtökohdista; ilmiö ja käytäntö, aidat ja aidan seipäät on osattava erottaa. Oikein tai väärin, teoreettinen tutkimus kuitenkin ruokkii käytäntöä. Ehkä on silti parempi, että esimerkiksi jonkun Douhetin tai Kahnin teoreemat tai sodan poliittisuuden syrjäyttävät, väkivallan sivuuttavat ja kompleksisuuden unohtavat reduktiiviset opit ammutaan alas tieteellisen debatin kuin epäonnistuneiden kokeilujen seurauksena. Tällainen instrumentaali näkökulma saattaa johtaa ajatukseen sotilasstrategian kehittämisestä tappamaan vähemmän ihmisiä, mutta paremmin. Kysymys on pikemminkin konfutselaisen koulukunnan hengessä ideaalimahdollisuudesta välttää turhat sodat ja taistelut.

Sotilaat usein epäilevät tieteellisen tutkimuksen tarpeellisuutta. Sen ajatellaan haittaavan suoran, nopean ja tehokkaan sotilaallisen toiminnan ideaalia. Sotilasstrategian tieteellinen tutkiminen ei kuitenkaan tee sen harjoittamisesta tiedettä; sota ja konflikti eivät tapahdu laboratoriossa, jossa sodan prosesseja voitaisiin luonnontieteen lailla hallita, testata ja muunnella. Tieteen ja toiminnan suhteesta voidaan hyvinkin lainata lääketieteellisen ravitsemusfysiologian professoria Riitta Korpelaa:

”Kun tiede on eettistä, se hakee totuutta, tehdäänpä sitä missä tahansa. Joskus yrityksen toiminnalle kielteiseltäkin näyttävät tulokset voivat lopulta olla arvokkaita myös bisneksen kannalta, koska ne ohjaavat toimintaa oikeaan suuntaan.”⁶

Tieteellisen tutkimuksen vaihtoehto ei olekaan tutkimattomuus vaan tietämättömyys.

[-a/-nen/-sen] Klassis-realistisesta sotilasstrategian tutkimuksesta voidaan siten siirtyä spesifiin sotilasstrategiseen kysymyksenasetteluun nojautuvan tutkimuksen kautta kohti post-klassista sotilasstrategisen tutkimusta. Tutkimus ottaa tällöin kohteekseen sotilasstrategian laajentuneen ja moniulotteisen kontekstin sekä haastaa sen ajattelun lähtökohdat. Tällainen sotilasstrategia ja sen tutkimus kykenee vastaamaan ulkoisen ja sisäisen toimintaympäristön muutoksiin ja nykypäivän monikasvoisiin uhkiin ja haasteisiin. Sotilaallista voimaa käytetään kovin usein muuhunkin kuin sodan voittamiseen.

⁶ *Suomen Kuvalehti*, n:o 43 (29.10.2010).

EPILOGI: SUOMALAINEN SOTILASSTRATEGIA

Suomen puolustusjärjestelmän kehittäminen ei ole koskaan tapahtunut missään tyhjiössä vaan olemme seuranneet kansainvälisiä sotilasstrategian virtauksia. Puolustusperiaatteita, joukkokokoonpanoja, käyttöperiaatteita ja asejärjestelmähankintoja on usein joko suoraan kopioitu ulkomailta tai ne ovat ainakin heijastaneet, niin kuin pitää, toimintaympäristön poliittisia, sotilasstrategisia ja teknisiä muutoksia. Kokonaisuus on toki ollut hyvinkin omintakeisen näköinen. Jää perusteellisen historiankirjoituksen ratkaistavaksi milloin olemme olleet kyydissä koskiveneenä ja milloin ajopuuna.

Heti itsenäistymisen jälkeen yleisen ulkopoliittikkamme hapuilun mukaisesti myös sotilasstrategiassa (sotataidossa) haettiin oppia ja tukea niin Saksasta, Ranskasta, Italiasta kuin Ruotsistakin. Suomalaisia upseereita lähetettiin opiskelemaan ulkomaiden sotakorkeakouluihin. Suurehko joukko sotien ajan ylimmästä päällystöstä olikin suorittanut yleisesikuntaupseeritutkintonsa ulkomailla, kuten esimerkiksi kenraalit Airo, Oesch, Heinrichs, Hanell ja Martola Ranskassa ja kenraalit Tuompo, Österman, Heiskanen ja Hägglund Ruotsissa.¹ Suomen sotakorkeakoulun tultua perustetuksi vuonna 1924 siellä vaikutti joukko ulkomaisia opettajia. Osa Kenttäohjesäännöstämme oli puolestaan suoraan käännetty ruotsalaisesta ohjesäännöstä.²

Koulutus seurasi yleiseurooppalaisia linjoja, missä hyökkäystä pidettiin tärkeimpänä taistelulajina. Sotilasopin suomalaisia erityispiirteitä etsittiin niin tanskalaisia kuin venäläisiä vastaan toimineista sissijoukkioista. Jääkäripataljoonien perinnetaisteluksi valittu Joutselän taistelu tarjosi hyvän esimerkin maaston ja talvisten olojen hyödyntämisestä, ja ratsuväkijoukkojen henkeä ja toimintakulttuuria haettiin 30-vuotisesta sodasta. Puolustus-taistelun merkitystä ryhdyttiin kuitenkin korostamaan 1930-luvun puoliväliin tultaessa Valo Nihtilän toimiessa uuden ajattelun airuena³. Suomalaiset maantieteelliset erityispiirteet, metsät, järvet ja talvi, samoin kuin rajalliset taloudelliset voimavarat otettiin sotilaallisessa suunnittelussa realistisemmin huomioon. Strategianhan on vastattava toimintaedellytyksiä. Puolus-

¹ Ari Raunio, ”Yleisesikuntaupseerit Suomen sodissa 1939-1945” teoksessa *Sotakorkeakoulu suomalaisen sotataidon kehittäjänä* (Helsinki: Siltala, 2009), s. 104-170.

² Vesa Tynkkynen, ”Sotakorkeakoulu ja suomalainen sotataito 1920- ja 1930-luvuilla” teoksessa *Sotakorkeakoulu suomalaisen sotataidon kehittäjänä* (Helsinki: Siltala, 2009), s. 38-103.

³ Tynkkynen, ”Sotakorkeakoulu”, s. 95-96.

tussuunnittelun perustana oli hyvin yksiselitteisesti Neuvostoliiton uhka, ja kenttäarmeijan käytön painopiste oli Karjalan kannaksella.

Osa 1920- ja 1930-luvun asejärjestelmähankinnoista imitoi vallinneita eurooppalaisia käsityksiä suorituskykyisestä sotilaallisesta voimasta. Panssarilaivojen *Ilmarinen* ja *Väinämöinen* kehittämiseen vaikutti niin ajanhenki kuin brittiläisen sotilasmission suositus⁴. Pommitusilmavoimien ja hävittäjätorjunnan välillä taitettiin peistä⁵, ja ilmavoimille hankittiin yhteensä 97 keskiraskasta Bristol Blenheim -pommikonetta; hävittäjätorjunnan tärkeys tajuttiin Suomessa samoin kuin Britanniasakin yhdennellätoista hetkellä. Panssariaselajiaakin yritettiin kehittää, mutta silloin ei tainnut olla maavoimien vuosikymmen.

Kuva 11: Panssarilaiva Väinämöisen hankinta edusti 1920- ja 1930-luvun merisotakäsityksiä.

Talvi-, jatko- ja Lapin sodan kiirastulen jälkeen sotaopetuksia valjastettiin käyttöön. Tynkkynen on väitöskirjassaan osoittanut miten heti sotien jälkeen asetetussa ohjesääntötoimikunnassa Kannaksen ja Laatokan Karjalan taistelijoilla oli erilaiset käsitykset sodankuvasta ja kannattavista oman toiminnan suuntaviivoista. Laatokan Karjalan miehet painottivat maaston käyttöä, liikkuvuutta ja aloitetta kun taas Kannaksen miehet luottivat tuli-

⁴ Donald Stoker, "Arms, Influence, and Coastal Defence: The British Military Mission to Finland, 1924-25", *Baltic Security and Defence Review*, vol. 12, n:o 1 (2010).

⁵ Tynkkynen, "Sotakorkeakoulu", s. 93.

voimaiseen ja jäykän torjuvaan puolustukseen.⁶ Kummatkin koulukunnat lähtivät toki rehellisesti omista lähtökohdistaan, mutta toimikunnan kانونisoitua tulkintaa on selvästi ollut värittämässä jominilainen perinne. Pidetävä maastonkohta, voimankeskittäminen (painopisteeseen) ja ratkaisutaistelu tulivat oleelliseksi osaksi suomalaista operatiivis-taktista genreä. Esimerkiksi kesän 1944 torjuntataisteluja ei pitäisi kuitenkaan tulkita ratkaisutaistelun näkökulmasta vaan pikemminkin, ironista kyllä, neuvostoliittolaisen peräkkäisten taistelujen opin mukaisesti. Kannaksen suunnassa Siiranmäki, Äyräpää, Vuosalmi, Tali-Ihantala, Viipurinlahti ja Kivisalmi sekä Laatokan Karjalassa sokerina pohjalla Ilomantsi, kuluttivat vastustajan taisteluvoiman ja käytettävissä olevan ajan. Tyrmäävän iskun sijaan olisi, jo kaikkia veteraaneja ja joukkoyksikköjä kunnioittaen, korrektimpaa käyttää vaikkapa kuiviin vuodattamisen metaforaa.

Sotien jälkeen sotilasstrategiaa sävytti puolitoista vuosikymmentä kestänyt jatkuvuus. Vuoden 1949 puolustusrevisioni ei nähnyt aiheelliseksi muuttaa sodassa hyväksi koettuja periaatteita puolustuksen järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.⁷ Samoin kuin 1920–1940 -luvuilla Neuvostoliiton hyökkäystä pidettiin vakavimpana uhkana. Baltian maiden miehitys tosin lisäsi myös maihinnousuhyökkäyksen mahdollisuutta. Suomen Tasavallan ja Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton 6. huhtikuuta 1948 solmiman ystävyys, yhteistyö ja keskinäinen avunanto -sopimuksen ja sotilasteknologisen kehityksen myötä uhkakuva kuitenkin sai uusia ulottuvuuksia.

Puolueettomuuspolitiikkamme ja puolueettoman imagomme korostamiseksi puolustusvoimien kyky valvoa ilmatilaa ja merialuetta sekä torjua alueellisen koskemattomuuden loukkaukset nousivat entistä tärkeämpään asemaan. Laajamittaisen hyökkäyksen lisäksi erityisesti Lapin ilmatilan hyväksikäyttö ja kauttakulkuhyökkäys otettiin uhkakuvamallistoon; Neuvostoliiton poliittiset ja sotilaalliset tarpeet toimia Suomen alueella piti osoittaa aiheettomiksi. Pohjanmaan Jääkäripataljoona pyöräili Vaasasta Sodankylään, ja Ruotsista ostettiin Draken-torjuntahävittäjiä presidentti Koiviston sanoin ”*enemmän puolueettomuusvalvonnasta suoriutumiseen kuin sodankäyntikyvyn tehostamiseen*”⁸. Koivisto kertoo myös muistelmissaan kuinka hän 1980-luvun alkuvuosina edusti käsitystä, että ”*meidän pitäisi pyrkiä olemaan [sotilaallisesti] vahvoja mieluummin Länsi-Lapissa kuin Itä-Lapissa. Ajattelin, että näin me parhaiten rauhoitamme sekä itää*

⁶ Vesa Tynkkynen, *Hyökkäyksestä puolustukseen. Taktiikan kehittymisen ensimmäiset vuosikymmenet Suomessa* (Joutsa: Edita, 1996), s. 284-287.

⁷ Pekka Visuri, ”Kylmän sodan aika: Strategiset ja poliittiset puitteet doktriinille ja koulutukselle” teoksessa *Sotakorkeakoulu suomalaisen sotataidon kehittäjänä* (Helsinki: Siltala, 2009), s. 171-203.

⁸ Mauno Koivisto, *Kaksi kautta* (Helsinki: Kirjayhtymä, 1994), s. 202.

että länttä⁹”. Molemmathan olisivat voineet epäillä puolueettomuuttamme ja puolustustahtoaamme.

Alueellisen puolustuksen opista, jota ryhdyttiin kehittämään 1960-luvulla, on paikannettavissa varsinkin yleisellä tasolla clausewitzilaista ajattelua¹⁰. Alueellisen puolustuksen konsepti tai periaate pelaa aikaa. Vihollisen kulluttamisella on ollut tarkoitus hankkia valtiojohdolle aikaa poliittisen ratkaisun saavuttamiseen. Ajatus sisältää myös clausewitzilaisen uskon puolustuksen vahvuudesta hyökkäykseen verrattuna, ainakin yleisellä strategisella tasolla. Alueellisen taistelun yksi syömähampaista on ollut sissitoiminta ja valmistautuminen sissisotaan. Tätähän Clausewitzkin suositteli puolustajan viimeisenä resurssina. Taistelut on toisaalta pyritty lopettamaan voitokkaan ratkaisutaistelun avulla. Tähän on puolestaan päästään keskittämällä omat voimat ja hankkimalla siten ajallinen ja paikallinen ylivoima; suoraan jominilaisen ajattelun ytimestä ja kesän 1944 Karjalan kannas -painotteisesta tulkinnasta

On filosofinen kysymys, kuinka paljon alueellisen puolustuksen konseptissa on jäljellä kaikkien tipoittaisten uudistusten jäljiltä. Viimeisten vuosien kehityksestä on kuitenkin saanut käsityksen, että sängen holistista konseptia on muutettu teknologiapainotteisemmaksi ja ehkä myös taktisoperatiivisella tasolla hyökkäävämpään, ainakin aktiivisempaan, ja verkostopuolustusta ja yhteisoperaatioita painottavaan suuntaan. Puolueettomuuspolitiikan tukemiseksi rakennettua järjestelmää on muokattu vastaamaan uusiin uhkiin, sotilasteknologiseen kehitykseen ja aktiivisen Eurooppa-politiikan tarpeisiin. Alueellisia esikuntia on lakkautettu ja paikallisjoukkojen rooli on siirtynyt yhä enemmän sissitoiminnasta muiden viranomaisten tukemiseen poikkeusoloissa samalla kun pääkaupunkiseudun puolustamisen tärkeyttä on korostettu.¹¹ Suuri kenttäarmeija ei enää yksiselitteisesti ole puolustuskyvyn mittari. Valmius, käytettävyyys ja teknologinen suorituskyky ovat uusia suorituskyvyn elementtejä tulen, liikkeen ja suojan rinnalla. Muutos myötäilee toki yhteiskunnallista kehitystä jälki-
maataloudesta jälkiteolliseen, jopa joidenkin mukaan tietoyhteiskuntaan.

⁹ Mauno Koivisto, *Historian tekijät. Kaksi kautta II* (Helsinki: Kirjayhtymä, 1995), s. 64.

¹⁰ Tässä ei lähdetä paikantamaan ”clausewitzia” esimerkiksi kenraalien Koppinen, Kanninen ja Junttila ajattelusta vaan osoitetaan alueellisen puolustuksen yhtymäkohtia sotilasstrategisiin teorioihin.

¹¹ Kirjoittajan perusteellisempi analyysi 1990-luvun muutoksista: Mika Kerttunen, “Reforms in Finnish Defence” teoksessa István Gyarmati & Theodor Winkler, *Post-Cold War Defence Reform. Lessons Learned in Europe and the United States* (Dulles: Brassey’s, 2002), s. 205-223. Katso myös Arto Nokkala, “Suomen sota 2000-luvun vaihteessa”, teoksessa Raitasalo & Sipilä, *Muuttuva sota*, s. 173-195 sekä Jarno Linnéll, *Suomen uhkakuvapolitiikka 2000-luvun alussa* (Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, 2009) Strategian laitos Js 1, n:o 29.

Oppi ei saa muodostua dogmiksi. Opillista puhtautta tärkeämpiä imperatiiveja ovat sotilasstrategian mitoittaminen ja tavoitteiden, keinojen ja voimavarojen tasapaino.

Kirjoitetun sotilasstrategian puuttuminen herättää kysymyksen, pitäisikö myös Suomessa laatia tällainen eksplisiittinen asiakirja.

Jos ja kun sotilasstrategia askaroi aseellisen voiman sotilaallisten tavoitteiden, käyttöperiaatteiden ja välineiden periaatteellisten kysymysten kanssa, jokainen puolustusjärjestelmän uudistus ilmentää vallitsevaa sotilasstrategista ajattelua. Strategian kirjoittamista tukee erityisesti argumentti eksplisiittisen ohjauksen, informoinnin ja legitimaation paremmuudesta epäselvään, epäyhtenäiseen ja monia tulkintoja avaavaan konseptiin verrattuna. Puolustusvoimien tarkoituksen viestinnän ja legitimoinnin kannalta sotilasstrategian kirjoittaminen tuntuu tarkoituksenmukaiselta. Tämä auttaa myös selkeyttämään puolustusvoimien roolia ja kolmen päätehtävän painotuksia.

Strategian kirjoittamista vastaan puhuu sotilaallisen voiman käytön kysymysten poliittinen ja sotilaallinen herkkyys. Tämä ei tosin ole monia muita maita estänyt panemasta ajatuksiaan paperille. Sotilasstrategian kirjoittamiseen ei kuitenkaan pidä ryhtyä jos tuloksena on autokommunikaatio ja merkityksetön ”nolla-asiakirja”. Voidaan myös perustellusti kysyä kuinka relevantti taasen eksplisiittinen sotilasstrategia voi olla tilanteissa jotka edellyttävät pikemminkin kykyä hallita muutosta kuin esittää pysyviä ratkaisuja. Kysymys kirjoitetusta sotilasstrategiasta on myös kytköksissä selontekoprosessin tulevaisuuteen: missä ja miten puolustuspolitiikan poliittisia linjauksia ja sotilaallisia ratkaisuja esitetään¹².

Kylmän sodan jälkeisellä ajalla Suomi on tasapainoillut itäisen ja läntisen sodankuvan ja kansallisten ja kansainvälisten tehtävien välillä. Yhtäältä olemme halunneet edistää maamme läntistä integraatioita kehittämällä yhteensopivuutta ja osallistumalla uudentyyppisiin kansainvälisiin operaatioihin. Toisaalta olemme yrittäneet ylläpitää määrällisesti suurta reserviä ja kenttäarmeijaa perinteisten, monien mielestä vanhentuneiden, uhkakuvien varalta. Itä-Saksan kansanarmeijan jäämistöstä hankitun kaluston vanhe- tessa ja toimintamäärärahojen puristuessa vääjäämättä pienemmiksi¹³ on pää tullut vetävän käteen. Mikäli puolustusjärjestelmämme aiotaan uusia julkisuudessa esitettyjen puheiden veroisesti, edessä häämöttää mittavin sitten 1960-luvun tekemämme sotilasstrateginen uudistuksemme¹⁴. Tässä

¹² Selontekokeskustelusta katso Linnéll, *Suomen uhkakuvapolitiikka 2000-luvun alussa*, s. 235-242, 382-394.

¹³ Puolustusmäärärahojen dynamiikasta katso esim. Mika Kerttunen, “Suomen puolustuksen kritiikki”, *Suomen sotilas*, N:o 3, 2006.

¹⁴ Ari Puheloinen, 194. Maanpuolustuskurssin avajaispuhe, 20.9.2010.

sotilasstrategisen ajattelun ja tutkimuksen tehtävänä on muiden tutkimusalojen rinnalla tuottaa perusteltuja uskomuksia ja jopa tieteellisesti uskottavia vaihtoehtoja päätöksenteon tueksi.

Suomalaisen sotilasstrategian – kirjoitetun tai kirjoittamattoman – haasteena on osata nähdä mahdollinen tulevaisuuden sota totuudellisesti ja mitoitaa sotilaallinen valmistautuminen sen mukaisesti. Tällöin pitää tarkastella muiden muassa uuden ja vanhakantaisen sodan, oman ja lainatun sotilasstrategian sekä kotimaan ja kansainvälisen toimintaympäristön välisiä painotuksia. Tärkeää on myös osata valita mitä sotilaallisia suorituskykyjä kehitetään itse, mitä hankitaan kumppaneiden kanssa ja mitä hankitaan muualta tai muilla keinoin. Oikeiden kumppaneiden tai liittolaisten valinta onkin näitä sotilasstrategisia valintoja huomattavasti poliittisempi kysymys.

LÄHTEET

Julkaistut lähteet

Allied Command Operations, *Comprehensive Operations Planning Directive (COPD)*, February 2010.

Allison, Graham ja Zelikow, Philip, *The Essence of Decision: Explaining the Cuban Missile Crisis* (New York: Pearson Longman, 1999).

Andrade, Dale, "Westmoreland was right: learning the wrong lessons from the Vietnam War", *Small Arms & Insurgencies*, Vol 19, No. 2 (June 2008).

Archer, Toby et al, *Afghanistan's hard summer: The impact on European contributing nations* (Helsinki: Ulkopoliittinen instituutti, 2009).

Ball, Thomas A., *Bureaucratic Decision Making in Troop Rotation Policy for OIF-2*, National War College, 2004 [<http://smallwarsjournal.com/documents/ball.pdf>].

Baylis, John, Wirtz, James, Gray, Colin S. ja Cohen, Eliot (toim.), *Strategy in the Contemporary World* (Oxford: Oxford University Press, 2007).

Beaufre, André, *Introduction to Strategy* (New York: Faber and Faber, 1965).

Berlin, Isaiah, "The Originality of Machiavelli" teoksessa Isaiah Berlin, *Against the Current* (Oxford: Oxford University Press, 1981).

Bond, Brian ja Alexander, Martin, "Liddell Hart and De Gaulle: The Doctrines of Limited Liability and Mobile Defence" teoksessa Paret, Peter (toim.), *Makers of Modern Strategy* (Oxford: Clarendon Press, 1999).

Boutros-Ghali, Boutros, *Agenda for Peace. Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping* (United Nations, A/47/277 - S/24111 17.6.1992).

British Broadcasting Company,
[<http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/newsnight/9136984.stm>].

Brodie, Bernhard, "Strategy as Science" teoksessa Mahnken, Thomas G. ja Maiolo, Joseph A., *Strategic Studies. A Reader* (Abingdon: Routledge, 2008).

Bull, Hedley, "Strategic Studies and its Critics", *World Politics*, Vol. 20, No.4 (1968).

Buzan, Barry, *An Introduction to Strategic Studies* (Tiptree: Macmillan Press, 1987).

Byman, Daniel L. ja Waxman, Matthew C., "Kosovo and the great air power debate" teoksessa Mahnken, Thomas G. ja Maiolo, Joseph A., *Strategic Studies. A Reader* (Abingdon: Routledge, 2008).

Caesar, C. Julius, *The Gallic Wars* (<http://classics.mit.edu/Caesar/gallic.mb.txt>).

Carver, Michael, ”Conventional Warfare in the Nuclear Age” teoksessa Paret, Peter (toim.), *Makers of Modern Strategy* (Oxford: Clarendon Press, 1999).

von Clausewitz, Carl, *Om kriget* (Stockholm: Bonniers, 2002). Saksankielinen laitos von Clausewitz, Carl, *Vom Kriege* (Bonn: Ferd. Dümmler Verlag, 1991).

Cohn, Carol ja Ruddick, Sara ”A Feminist Ethical Perspective on Weapons of Mass Destruction”, teoksessa Hashmi, Sanil ja Lee, Steven P. (toim.) *Ethics of Weapons of Mass Destruction: Religious and Secular Perspectives* (Cambridge: Cambridge University Press, 2004).

Corbett, Julian, *Some Principles of Maritime Strategy* (Annapolis: Naval Academy Press, 1988).

Corum, James, *Fighting the War on Terror. A Counterinsurgency Strategy*, (St.Paul: Zenith Press, 2007).

Council of the European Union, *Declaration on Strengthening Capabilities* (Brysseli, 11.12.2008)
[www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/esdp/104676.pdf].

Council of the European Union, *Military Capabilities*
[<http://www.consilium.europa.eu/showpage.aspx?id=1349&lang=EN>].

Crowl, Philip A., *Alfred Thayer Mahan: The Naval Historian* teoksessa Paret, Peter (toim.), *Makers of Modern Strategy* (Oxford: Clarendon Press, 1999).

Danchev, Alex ja Todman, Daniel (toim.). *War Diaries 1939-1945. Field Marshal Lord Alanbrooke* (Lontoo: Phoenix Press, 2003).

Deleuze, Gilles, ”Mitä on luomisteko” teoksessa Gilles Deleuze: *Haastatteluja. Gilles Deleuzen ja Félix Guattarin haastatteluja ja kirjoituksia* (Helsinki: Tutkijaliitto, 2005).

Dennis, George T., *Maurice's Strategikon. Handbook of Byzantine Military Strategy* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1984).

Department of Defence, Joint Chiefs of Staff, *Joint Doctrine for Command and Control Warfare* Joint Pub 13-3.1 (7.2.1996).

Department of the Navy, Headquarters United States Marine Corps, *Warfighting*, MCDP 1 (1997).

Der Derian, James, ”In terrorem. Before and after 9/11” teoksessa James Der Derian, *Critical Practices in International Theory* (Lontoo: Routledge, 2009).

Diesen, Sverre, *Militerstrategi. En innføring i maktens logikk* (Oslo: Cappelen Akademisk Forlag, 1998).

Easton, David, *The Political System: An Inquiry into the State of Political Science* (New York: Alfred A. Knopf, 1953).

Echevarria II, Antulio J., ”Reining in’ the Center of Gravity Concept”, *Air & Space Power Journal*, (Summer 2003).

Eisenhower, Dwight D., *Presidential Farewell Address*, 17.1.1961
[<http://www.americanrhetoric.com/speeches/PDFFiles/Dwight%20D.%20Eisenhower%20-%20Farewell%20Address.pdf>].

Elshtain, Jean Bethke, *Women and War* (New York: Basic Books, 1987).

Enloe, Cynthia, *Bananas, Beaches and Bases. Making Feminist Sense of International Politics* (Berkeley: University of California Press, 1989).

Eikemeier, Dale C., ”Center of Gravity Analysis”, *Military Review* (July–August 2004).

Encyclopædia Britannica [www.britannica.com].

Eronen, Oskari, (toim.), *Needs of Comprehensiveness. Building Blocks for Finnish Crisis Management*, FINCENT Js 1 (2008).

Eskola, Susanna (toim.), *Crisis Management in Crisis?* (Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, 2008), Strategian laitos, Js 2, n:o 40.

Euroopan Unioni, Yleisten asioiden ja ulkosuhteiden neuvosto (GAERC), asiakirja n:o 9210/04 (17.5.2004).

European Defence Agency, *EU Governments Endorse Capability Plan for Future Military Needs, Pledge Joint Effort* (Brysseli, 8.7.2008)
[http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/080708-PR_Capability_plan.pdf].

Försvarsmakten, *Försvarsmaktens militärstrategiska doktrin* (Stockholm: Försvarsmakten, 2002).

Gat, Azar, *The Development of Military Thought: The Nineteenth Century* (Oxford: Clarendon Press, 1999).

Gentile, Gian P., *How Effective is Strategic Bombing* (New York: New York University Press, 2001).

Giap, Vo Nguyen, *People’s War People’s Army* (Philadelphia: Recon Publications, 1976).

Gilbert, Felix, ”Machiavelli: The Renaissance of the Art of War” teoksessa Paret, Peter (toim.), *Makers of Modern Strategy* (Oxford: Clarendon Press, 1999).

Gough, Barry M., ”Maritime Strategy: The Legacies of Mahan and Corbett as Philosophers of Sea Power”, *RUSI Journal*, Vol. 133, No. 4 (Winter 1988).

Gray, Colin S., *Modern Strategy* (Oxford: Oxford University Press, 1999).

Gray, Colin S., ”Why Strategy is Difficult”, *Joint Force Quarterly* (Spring 2003).

Halperin, Morton H., *Contemporary Military Strategy* (Boston: Little, Brown and Company 1967).

Harjula, Juha, *Strategian asiatietoa*, Sotatieteen laitos, Js 3, n:o 12 (Helsinki: Sotakorkeakoulu, 1989).

Headquarters Department of Army, *Counterinsurgency, FM 3-24* (December 2006).

Jervis, Robert, "Cooperation Under the Security Dilemma", *World Politics*, Vol. 30, No. 2 (1978).

Johnston, Alastair, *Cultural Realism. Strategic Culture and Grand Strategy in Chinese History* (Princeton: Princeton University Press, 1995).

Kautilya, *Arthaśāstra*

[http://www.bharatadesam.com/literature/kautilya_arthashastra/arthashastra_6.php].

Keegan, John, *A History of Warfare* (New York: Vintage Books, 1994).

Kerttunen, Mika, "Reforms in Finnish Defence" teoksessa István Gyarmati ja Theodor Winkler, *Post-Cold War Defence Reform. Lessons Learned in Europe and the United States* (Dulles: Brassey's, 2002).

Kerttunen, Mika, Koivula, Tommi ja Jeppsson, Tommy, *EU Battlegroups. Theory and Development in the Light of Finnish-Swedish Cooperation* (Maanpuolustuskorkeakoulu: Helsinki, 2005) Strategian laitos Js 2, n:o 30.

Kerttunen, Mika, "Suomen puolustuksen kritiikki", *Suomen sotilas*, n:o 3, 2006.

Kerttunen, Mika, *Nuclear Weapons and Indian Foreign Policy* (Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, 2009).

Kerttunen, Mika, "A Transformed Insurgency. The Strategy of the Communist Party of Nepal (Maoist) in the Light of Communist Insurgency Theories and a Modified Beaufrean Exterior/Interior Framework", *Small Wars & Insurgencies*, 22-2 (2011).

Koivisto, Mauno, *Kaksi kautta* (Helsinki: Kirjayhtymä, 1994).

Koivisto, Mauno, *Historian tekijät. Kaksi kautta II* (Helsinki: Kirjayhtymä, 1995).

Lambeth, Benjamin S., *Nato's Air War in Kosovo* (Santa Monica: Rand, 2001).

Lasswell, Harold, *Politics: Who Gets What, When, How* (New York: Meridian Books, 1958).

Le, Pham Huy (toim.), "Our Military Traditions", *Vietnamese Studies* (Hanoi: Foreign Languages Publishing House, n. 1975).

Liddell Hart, Basil Henry, *Strategy* (Lontoo: Faber & Faber, 1967).

Limnell, Jarno, *Suomen uhkakuva-politiikka 2000-luvun alussa* (Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, 2009) Strategian laitos Js 1, n:o 29.

- Lind, William, *Manoeuvre Warfare Handbook* (Boulder: Westview Press, 1985).
- Lindstrom, Gustav, *Enter the the EU Battlegroups*, EU Institute for Security Studies, Chaillot Paper no. 97 (February 2007).
- Lyman, Robert, *Slim. Master of War. Burma and the Birth of Modern Warfare* (Lontoo: Robinson, 2004).
- MacIsaac, David, "Voices from the Central Blue: The Air Power Theorists" teoksessa Paret (toim.), *Makers of Modern Strategy* (Oxford: Clarendon Press, 1999).
- Mahan, Alfred Thayer, *Naval Strategy: Compared and Contrasted with the Principles and Practice of Military Operations on Land* (Boston: Little, Brown and Company, 1911).
- Mahnken, Thomas G., "Strategic Theory" teoksessa Baylis, John, Wirtz, James, Gray, Colin S. ja Cohen, Elliot (toim.), *Strategy in the Contemporary World* (Oxford: Oxford University Press, 2007).
- Mahnken, Thomas G. ja Maiolo, Joseph A., *Strategic Studies. A Reader* (Abigdon: Routledge, 2008).
- Marks, Thomas A. ja Palmer, David Scott, "Radical Maoist Insurgents and Terrorist Tactics: Comparing Peru and Nepal, *Low Intensity Conflict and Law Enforcement*, Vol. 13, n:o. 2 (Autumn 2005).
- Mattis, James N., *Commander's Guidance Regarding Effect Based Operations* (14.8.2008) [<http://smallwarsjournal.com/blog/2008/08/assessment-of-effects-based-op/>]
- Mattis, James N., USJFCOM Commander's Guidance for Effect Based Operations, *Parameters*, Vol. n:o XXXVIII (Autumn 2008).
- Menon, Raja, *Maritime Strategy and Continental War* (Lontoo: Frank Cass, 1998).
- Meyer, Andrew ja Wilson, Andrew, "Sunzi Bingfa as History and Theory" teoksessa Bradford A. Lee ja Karl F. Walling, *Strategic Logic and Political Rationality* (Lontoo: Frank Cass, 2003).
- Ministry of Defence, *British Defence Doctrine*. Joint Warfare Publication 0-01.
- Morris, Errol (ohj.), *The Fog of War* (Radical Media & Senart Films Production, (2003).
- Multinational Experiment 5 - Key Elements of a Comprehensive Approach: A Compendium of Solutions
[http://www.defmin.fi/files/1433/MNE5_Compndium_Mar2009_PUBLIC.pdf].
- National Military Strategy, February 1995
[http://www.fas.org/man/docs/nms_feb95.htm].

NATO *Glossary of Terms and Definitions*, AAP-6 (2010)
[<http://www.nato.int/docu/stanag/aap006/aap-6-2010.pdf>].

NATO, *Bi-Sc Input to a New NATO Capstone Concept for the Military Contribution to Contering Hybrid Threats*, Brysseli 25.8.2010.

Nolan, Janne, "Future Nuclear Doctrine" teoksessa Binnendijk, Hans ja Goodby, James (toim.), *Transforming Nuclear Deterrence* (Washington D.C.: National Defence University Press, July 1997).

Nojonen, Matti (toim.), Sunzi, *Sodankäynnin taito* (Sunzi bing fa), (Helsinki: Gaudeamus, 2005).

Nojonen, Matti, *Jymäyttämisen taito – strategiaoppeja muinaisesta Kiinasta* (Helsinki: Gaudeamus, 2008).

Nokkala, Arto, "Suomen sota 2000-luvun vaihteessa", teoksessa Raitasalo, Jyri ja Sipilä, Joonas (toim.) *Muuttuva sota* (Helsinki: Suomen mies, 2005).

Nokkala, Arto, *Uhka ja kumppani: Venäjä Suomen puolustushallinnossa* (Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, 2009) Strategian laitos, Js 1, n:o 28.

O'Neill, Bard, *Insurgency and Terrorism. Inside Modern Revolutionary Warfare* (Dulles: Brassey's, 1990).

Osinga, Frans P.B., *Science, Strategy and War. The strategic theory of John Boyd* (Lontoo: Routledge, 2007).

Overy, R.J., *Why the Allies Won* (New York: W.W. Norton, 1995).

Overy, R.J., "Air power and the origins of deterrence theory before 1939" teoksessa Mahnken, Thomas G. ja Maiolo, Joseph A., *Strategic Studies. A Reader* (Abingdon: Routledge, 2008).

Pape, Robert, *Bombing to Win* (Ithaca: Cornell University Press, 1996).

Paret, Peter, *Clausewitz and the State* (New York: Oxford University Press, 1976).

Petersen, Charles C., "The Strategikon. A Forgotten Military Classic", *Military Review* (August 1992).

Pettman, Jan Jindy, "Sukupuoli ja väkivalta rauhantutkimuksessa", *Kosmopolis* 30, n:o 1 (2000).

Porter, Patrick, *Military Orientalism. Eastern War Through Western Eyes* (Lontoo: Hurst & Company, 2009).

Posen, Barry, *The Sources of Military Doctrine. France, Britain, and Germany Between the World Wars* (Ithaca: Cornell University Press, 1984).

Public Broadcasting Service (PBS), *Interview with Vo Nguyen Giap Viet Minh Commander*, 28.6.1999 [<http://www.pbs.org/wgbh/peoplescentury/episodes/guerrillawars/>].

- Puheloinen, Ari, 194. Maanpuolustuskurssin avajaispuhe, 20.9.2010.
- Puolustusvoimat, *Puolustusvoimien toiminta-ajatus* [www.puolustusvoimat.fi].
- Pyykönen, Juha, ”Sotilaallisen kriisinhallinnan muutos” teoksessa Raitasalo, Jyri ja Sipilä, Joonas, *Sota, teoria ja todellisuus* (Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, 2008).
- Raitasalo, Jyri ja Sipilä, Joonas (toim.), *Muuttuva sota* (Helsinki: Suomen mies, 2005).
- Raitasalo, Jyri ja Sipilä, Joonas (toim.), *Sota, teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan muutokseen* (Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, 2008).
- Rantapelkonen, Jari, *Konfliktin, konfliktinhallinnan ja turvallisuuden käsitteet kylmän sodan jälkeen* (Maanpuolustuskorkeakoulu: Helsinki, 1998) Strategian laitos, Js 1, n:o 17.
- Rapoport, Anatoli, *Strategy and Conscience* (New York: Harper & Row, 1965).
- Raunio, Ari, ”Yleisesikuntaupseerit Suomen sodissa 1939–1945” teoksessa *Sotakorkeakoulu suomalaisen sotataidon kehittäjänä* (Helsinki: Siltala, 2009).
- Rekkedal, Nils Marius, *Nykyaikainen sotataito. Sotilaallinen voima muutoksessa*. (Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, 2006).
- Reuter Dahl, Jan, *Daidalossyndromet. Om Luftkriget 2005* (Stockholm: Försvarshögskolan, 2006).
- Reynolds, Charles, *The Politics of War* (Exeter: Harvester Wheatsheaf, 1989).
- Rice, Condoleezza, ”The Making of Soviet Strategy” teoksessa Paret, Peter (toim.), *Makers of Modern Strategy* (Oxford: Clarendon Press, 1999).
- Riksrevisionen, *Den nordiska stridsgruppen 2008 – en del av EU:s snabbinsatsstyrka*, RiR 2010:20.
- Schelling, Thomas C., *The Strategy of Conflict* (Cambridge: Harvard University Press, 1960).
- Schelling, Thomas C., *Arms and Influence* (New Haven: Yale University Press, 1966).
- Schmitt, Carl, *The Concept of the Political* (Chicago: The University of Chicago Press, 1996).
- Shy, John, *Jomini* teoksessa Paret, Peter (toim.), *Makers of Modern Strategy* (Oxford: Clarendon Press, 1999).
- Singer, J. David, ”The Level-of-Analysis Problem in International Relations”, *World Politics*, Vol. 14, No. 1, The International System: Theoretical Essays. (October 1961).
- Sipilä, Joonas, ”Puuneista bastioneihin – sota ja historialliset esimerkit” teoksessa Raitasalo, Jyri ja Sipilä, Joonas, *Muuttuva sota* (Jyväskylä: Suomen mies, 2005).

Sipilä, Joonas, *The Reorganisation of Provincial Territories in Light of the Imperial Decision-Making Process* (Helsinki: Societas Scientiarum Fennica, 2009), *Commentationes Humanarum Litterarum*, n:o 126, 2009.

Sivonen, Pekka, *Ydinasepelote Yhdysvaltain poliittisen vallankäytön muovaajana* (Helsinki: Ulkopoliittinen instituutti, 1992).

Skinner, Quentin, "Meaning and understanding in the history of ideas" (1969), uudelleen julkaistu teoksessa James Tully (toim.) *Meaning and Context* (Princeton: Princeton University Press, 1988).

Skinner, Quentin, "Interpretation, rationality and truth" teoksessa Quentin Skinner, *Visions of Politics* (Cambridge: Cambridge University Press, 2002).

Smith, Rupert, *The Utility of Force: The Art of War in the Modern World* (London: Allen Lane, 2005).

Sprout, Harold ja Sprout, Margaret, *The Rise of American Naval Power 1776-1918* (Annapolis: Naval Institute Press, 1996).

Stoker, Donald, "Arms, Influence, and Coastal Defence: The British Military Mission to Finland, 1924-25", *Baltic Security and Defence Review*, Vol. 12, No. 1 (2010).

Strachan, Hew, "The Lost Meaning of Strategy", *Survival* Vol. 47, No. 3 (2005).

Strange, Joseph ja Iron, Richard, *Understanding Center of Gravity and Critical Vulnerabilities* [<http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/usmc/cog1.pdf>].

Sumida, Jon Tetsuro, *Decoding Clausewitz. A New Approach to On War* (University Press of Kansas: Lawrence, 2008).

Suomen Kuvalehti, n:o 43 (29.10.2010).

Superstring theory [<http://superstringtheory.com>].

Tanham, George, *Communist Revolutionary Warfare* (Westport: Praeger, 2006).

Thi, Lam Quang, "A View from the Other Side of the Story. Reflections of a South Vietnamese Soldier" teoksessa Wiest, Andrew (toim.), *Rolling Thunder in a Gentle Land. The Vietnam War Revisited* (New York: Osprey, 2006).

Tien, Chen-Ya, *Chinese Military Theory. Ancient and Modern* (Oakville: Mosaic Press, 1992).

Tin, Bui, "Fight for the Long Haul" teoksessa Wiest, Andrew (toim.), *Rolling Thunder in a Gentle Land. The Vietnam War Revisited* (New York: Osprey, 2006).

Tynkkynen, Vesa, *Hyökkäyksestä puolustukseen. Taktiikan kehittymisen ensimmäiset vuosikymmenet Suomessa* (Joutsa: Edita, 1996).

Tynkkynen, Vesa, "Sotakorkeakoulu ja suomalainen sotataito 1920- ja 1930-luvuilla" teoksessa *Sotakorkeakoulu suomalaisen sotataidon kehittäjänä* (Helsinki: Siltala, 2009).

Visuri, Pekka, *Turvallisuuspolitiikka ja strategia* (Juva: Otava, 1997).

Visuri, Pekka, "Kylmän sodan aika: Strategiset ja poliittiset puitteet doktriinille ja koulutukselle" teoksessa *Sotakorkeakoulu suomalaisen sotataidon kehittäjänä* (Helsinki: Siltala, 2009).

Väyrynen, Raimo, "Asevarustelun teoria ja todellisuus" teoksessa Kalevi Ruhala (toim.), *Aseidenriisunta kansainvälisessä politiikassa* (Helsinki: Ulkopoliittinen instituutti, 1987).

Webster, Graham, *The Roman Imperial Army of the First and Second Centuries A.D.* (Norman: University of Oklahoma Press, 1998).

Wendt, Alexander, "Anarchy is what states make of it: the social construction of power politics", *International Organization* 46, 2 (Spring 1992).

Westling, Jouni, Laaksonen, Marko ja Huhtinen, Aki, "Strategy as discursive construction in the Finnish Defence Forces", *Journal of Military Studies*, Vol 1, No. 1 (2010) [<http://ojs.tsv.fi/index.php/jms/article/view/3558>].

Williams, Michael, "Neo-realism and the Future of Strategy", *Review of International Studies*, vol. 12, no. 2 (1993).

Wohlstetter, Albert, "The Delicate Balance of Terror", *RAND P-1472* (6.11.1958) .

Wylie, Janet C. ja Wylie, Joseph C., *Military Strategy: A General Theory of Power Control* (Annapolis: Naval Institute Press, 1989).

Zedong, Mao, "On Protracted War", *Selected Works of Mao Tse-tung*, Marxist Internet Archive [<http://www.marxists.org/reference/archive/mao/selected-works>].

Zedong, Mao, "On Coalition Government", *Selected Works of Mao Tse-tung*, Marxist Internet Archive [<http://www.marxists.org/reference/archive/mao/selected-works>].

Ådahl, Susanne (toim.), *Varying Cultures in Modern Crisis Management*, FINCENT Js 1 (2009).

Julkaisemattomat lähteet

Sipilä, Joonas, kirjeenvaihto tekijän kanssa antiikin sodasta, aineisto tekijällä.

Sivonen, Pekka, "Strategian ja turvallisuuspolitiikan alue tutkimuskohteena", luento Maanpuolustuskorkeakoulussa 27.4.1993 (Luentorunko ja muistiinpanot kirjoittajalla).

ENGLISH SUMMARY

By examining military strategy and military strategic research this paper intends to encourage critical thinking of the readers. The first chapter seeks to set a political and administrative framework in order to pay attention to the political, informative and educational functions, as well as to the hegemonic practices, of military strategy.

This is followed by a historical account of military strategy. The purpose of this examination is to highlight the development of military strategic thought. Four different eras are distinguished, namely linear, geocentric, three-dimensional and rational-institutional, of military strategy. During the *linear* era military strategic issues were covered in several Chinese and Indian treatises and European historical accounts and were mostly based on the personal, experiences of their authors. The origins of modern military strategic theory and thought are found in the *geocentric* era when authors inspired by Enlightenment or Romanticism began to search for universal and scientific laws and introduced abstract thinking to military strategy. The Chinese philosophical thoughts that re-emerged in the 20th century often are mistakenly seen to contradict with the Western and particularly Clausewitzian ideas. Typical for the *three-dimensional* era is that the theoretical investigation that during the previous era centered on land warfare and the notion of decisive battle was expanded to cover naval and air warfare as well as nuclear issues and insurgencies. A scientific approach was taken to research. The current era is named *rational-institutional* in order to describe the military strategic thinking that is influenced by speed, asymmetry and information technology as well as increased international cooperation.

In the third chapter some essential discussion points in military strategy are examined. Argumentation is made that the notion of decisive battle is misleading and based on narrow historical interpretation of previous wars. This leads planners and commanders to operate on a false premise and to take huge risks while trying to achieve something that does not necessarily exist. Instead one should recognize that wars are won by series of political, economic, social and various military activities. Secondly, the author introduces different interpretations of Clausewitz's concept of *Schwerpunkt* (Center of Gravity). For some it is a weakness, for some a strength – or capabilities. This work supports the Boydian and Echeavarrian interpretations that see Center of Gravity as a harmonizing and balancing force. The author as well as many other writers would like to see less confused students and practitioners of operational art who desperately search for Centers of Gravity. Thirdly, different approaches to defence and operative

planning are discussed, namely platform, capability and effect based approaches are discussed.

An anti-thesis to all of this is offered in a section that deals critically with strategy and military strategy. This section examines the traditional notions of military strategy being apolitical, ahistorical and either too scientific or non-scientific, however emphasis is put to the problems within the in-built logic of military strategy that expects a law-like correspondence between action, effects and results.

In summation military strategy is defined as a coherent set of authorized beliefs on the optimal use of military power to achieve the set objectives. Secondly, military strategy is also seen as an administrative process where political decisions and theoretical beliefs are translated to concrete military objectives and activities.

Also in conclusion some concrete examples of designing military strategic research by using different approaches and methodologies are set. It is noted that critical research could begin with by questioning the established language and concepts that are given, taken and used.

In the epilogue some notions regarding Finnish military strategy are presented. Here one should notice the influence international and theoretical ideas have had on the Finnish military thinking. The author at least implicitly predicts that also in Finland a written military strategy will be issued.

KUVALÄHTEET

Kansikuva:

Trajanuksen pylväs: Otavan kuva-arkisto

Kuvat:

Sivu 7, Kuva 1: "Presidentti Ryti, sotamarsalkka Mannerheim, pääministeri, kenraalit Nenonen, Wallden, Mäkinen, eversti Sihvo, kenr. Airo, Oesch, ev Hersalo y.m. Lipolassa 8.10.1941 klo 12.45". Kuvaaja vänr. R. Ruponen. (Puolustusvoimat)

Sivu 14, Kuva 2: Trajanuksen pylväs: Otavan kuva-arkisto

Sivu 19, Kuva 3: Clausewitz: Otavan kuva-arkisto

Sivu 22, Kuva 4: Liddell Hart: Otavan kuva-arkisto

Sivu 27, Kuva 5: "Helsingin pommitus 26.–27.2.1944". Kuvaaja sot.virk. E. Hedenström. (Puolustusvoimat)

Sivu 30, Kuva 6: Ydinräjäytys: Otavan kuva-arkisto

Sivu 33, Kuva 7: Nepal: Mika Kerttunen

Sivu 40, Kuva 8: Suomalaiset rauhanturvaajat Kosovossa, 2.3.2006. Puolustusvoimat/Jarno Riipinen.

Sivu 50, Kuva 9: Ilmavoimien trailerin kuvaukset, Hornet. Tampere 4.10.2005. Puolustusvoimat/Jarno Riipinen.

Sivu 55, Kuva 10: NH90-kuljetushelikopteri. 13.8.2009. Puolustusvoimat/Lisa Hentunen.

Sivu 74, Kuva 74: "Väinämöinen", heinäkuu 1941. Kuvaaja Fredrik Runeberg. (Puolustusvoimat)

Tekijästä

Everstiluutnantti Mika Kerttunen palvelee Baltic Defence Collegessa johtamisen laitoksen johtajana. Hän on valmistunut Kadettikoulusta vuonna 1986, yleisesikuntaupseerikurssilta vuonna 1995 ja Norjan ylimmältä upseerikurssilta vuonna 1999. Kerttunen on palvellut Maanpuolustuskorkeakoulun strategian laitoksella opettajana, pääopettajana ja laitoksen johtajana sekä Ruotsin maanpuolustuskorkeakoulussa strategian opettajana. Vuonna 2009 hän väitteli valtiotieteen tohtoriksi Helsingin yliopistosta.

Joonas Sipilä ja Tommi Koivula Maanpuolustuskorkeakoulusta sekä Eric Sibul, Eve Vahtra ja Berit Marksoo Baltic Defence Collegesta sekä Heidi Kauppinen ovat omalla konkreettisella panoksellaan helpottaneet tämän tutkimuksen valmistumista. Tästä avusta esitän heille suuret kiitokset. *Tänan teid väga abi eest.*

Aikaisemmin tässä sarjassa on julkaistu

Julkaisusarja 2: Tutkimusselosteita

No 1, 1997

Military Cooperation and its Prospects in the Baltic Sea Region

No 2, 1997

Ahti Kannisto - Tapio Palmunen - Pasi Välimäki: Muuttuuko turvallisuuspolitiikan linja? Valtioneuvoston eduskunnalle vuosina 1995 ja 1997 antamien turvallisuus- ja puolustuspoliittisten selontekojen vertailu

No 3, 1998

Aaro Toivonen (ed.): Russia's Security Political Prospects

No 4, 1998

Aaro Toivonen (ed.): The Present and Near Future of the Nordic Defence

No 5, 1999

Lea Ahoniemi: Suomea koskevat uudet ei-sotilaalliset turvallisuusuhkatekijät

No 6, 2000

Krista Huhtala (ed.): Russia's Security Policy at the Turn of the Millennium

No 7, 2000

Tomas Ries (ed.): NATO Tomorrow

No 8, 2000

Pekka Sivonen (ed.): Security-Political Prospects in Northern Europe at the Beginning of the Millennium

No 9, 2000

Mika Kerttunen (ed.): Security in the North – Change and Continuity –

No 10, 2001

Suomen turvallisuusympäristö 2000-luvun alussa

No 11, 2001

Marc-André Ryter: EU Capabilities for Autonomous Military Crisis Management: Possibilities and Limits

No 12, 2001

Ossi Kervinen: Euroopan Unionin kriisinhallintatoimen päätöksenteko:
Rakenteet ja toimintamahdollisuudet

No 13, 2001

Tomas Ries, Axel Hagelstam (eds.): Sweden and Finland. Security
Perceptions and Defence Policy

No 14, 2001

Pentti Forsström (ed.): Russia's Potential in the 21st Century

No 15, 2002

Pentti Forsström: Venäjä vuonna 2020. Arvioita sotilaspolitiikasta ja sen
perusteista

No 16, 2002

Joonas Sipilä (toim.): Strategian 30-vuotisjuhlaseminaari 1.3.2002

No 17, 2002

Tomas Ries, Joonas Sipilä (eds.): Drifting Apart? European views on the
Atlantic Relationship

No 18, 2002

Marc-André Ryter: Managing Contemporary Crises: A Challenge for the
European Union

No 19, 2003

Fred Blomberg, Jyri Saanio: Viro, Latvia ja Liettua turvallisuuspoliittisten
muutosten kynnyksellä. Baltian maiden integraatoratkaisujen vaikutukset
Suomen turvallisuuspoliittiseen asemaan

No 20, 2003

Osmo Tuomi: Seuraako Euroopan unioni aikaisempien suurvaltojen
kehitystä

No 21, 2003

Kaarle Lagerstam, Juha-Antero Puistola, Torsti Sirén: Yhdysvaltalainen
sotilasstrategia tänään

No 22, 2003

Kalevi Ruhala, Pekka Sivonen, Teija Tiilikainen, Pauli Järvenpää: Suomen
turvallisuuspolitiikan vaihtoehdot

No 23, 2003

Marc-André Rytter: Motives for Humanitarian Intervention and the International Community

No 24, 2003

Kaarle Lagerstam: Yhdysvaltojen turvallisuuspolitiikka kylmän sodan jälkeen

No 25, 2004

Joonas Sipilä, Erko Mikkola (eds.): Terrorism and Counter-terrorism – Impact on Defence and other Security Systems

No 26, 2004

Torsti Sirén, Juha-Antero Puistola, Jyri Raitasalo, Kari Takamaa, Arvi Tavaila: Turvallisuuspoliittisten vaihtoehtojen Suomen puolustusjärjestelmälle aiheuttamia vaikutuksia

No 27, 2004

Pentti Forsström, Erko Mikkola (eds.): Russian Military Policy and Strategy

No 28, 2004

Arvi Tavaila, Pentti Forsström, Pertti Inkinen, Juha-Antero Puistola, Torsti Sirén: Venäjän asevoimat ja sotilasstrategia

No 29, 2005

Erko Mikkola (ed.): The Future of Multilateral Security Co-operation in the New Security Environment

No 30, 2005

Mika Kerttunen, Tommi Koivula, Tommy Jeppsson: EU Battlegroups – Theory and Development in the Light of Finnish-Swedish Co-operation

No 31, 2005

Tommi Koivula, Tuomas Tammilehto (eds.): Crisis Management: A New Form of Nation-Building?

No 32, 2006

Peter Ekholm: Ymmärrystä yli rajojen: Valtakunnallisten maanpuolustuskurssien vaikuttavuus

No 33, 2006

Mika Harju-Seppänen: Kiinan ulkopolitiikka, puolustuspolitiikka sekä sotilasstrategia

No 34, 2006

Stefan Forss: Yhdysvaltain ydinasepolitiikka

No 35, 2006

Tommi Koivula, Heidi Kauppinen (eds.): Promoting Peace and Security in Africa: Is the European Union Up to the Challenge?

No 36, 2006

Tommy Jeppsson, Erko Mikkola (eds.): Perspectives on the Evolving Nature of Military Power

No 37, 2007

Mika Kerttunen (toim.): Uudet uhkat?

No 38, 2007

Tommi Koivula: Vahva Eurooppa. Ranska EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikan muotoilijana

No 39, 2007

Tommi Koivula, Jyrki Helminen (eds.): Armed Forces for Tomorrow

No 40, 2008

Susanna Eskola (ed): Crisis Management in Crisis?

No 41, 2009

Anna Mikkonen (ed.): Threats and Prospects in Combating Terrorism: A challenge for Domestic or Transnational Cooperation?

No 42, 2010

Heidi Kurkinen (ed.): Strategic Decision-making in Crisis and War

No 43, 2010

Jyri Saanio: Increasing Security, but Avoiding a Security Dilemma - Perspectives on the U.S. Ballistic Missile Defence in Europe

No 44, 2010

Stefan Forss & Markku Anttila: Iranin ydinohjelman tila 2010

Strategian laitos
Maanpuolustuskorkeakoulu
PL 266
00171 HELSINKI

Department of Strategic and Defence Studies
National Defence University
POB 266
FIN - 00171 HELSINKI
FINLAND

Tel: +358 299 530 632
E-mail: strategianlaitos@mil.fi
Internet: <http://www.mpkk.fi/>